Pius al XI-lea

Adevărul catolic și condamnarea ideologiilor moderne

Ecumenism, totalitarism, comunism și regalitatea lui Cristos

Ubi Arcano

Quas Primas

Mortalium Animos

Mit Brennender Sorge

Divini Redemptoris

Quadragesimo Anno

tradus și editat în limba română

Prima ediție

© Adevărul de Veacuri, 2026

Traducere în limba română © Robin Caramaschi, 2026

Textele originale cuprinse în acest volum Ubi Arcano, Quas Primas, Mortalium, Mit Brennender Sorge, Divini Redemptoris, Quadragesimo Anno, precum și alte alocuțiuni și documente doctrinare ale Papei Pius al XI-lea (1922–1939) — aparțin domeniului public, fiind publicate înainte de anul 1958.

Prezenta ediție este realizată cu fidelitate față de textele originale ale Magisteriului catolic, fără adaosuri, comentarii sau interpretări personale.

Reproducerea fragmentelor scurte este permisă numai cu menționarea sursei.

Editura: ***Adevărul de Veacuri***
Anul publicării: ***2026***
Tipărit prin sistem de imprimare la cerere

ADEVĂRUL DE VEACURI

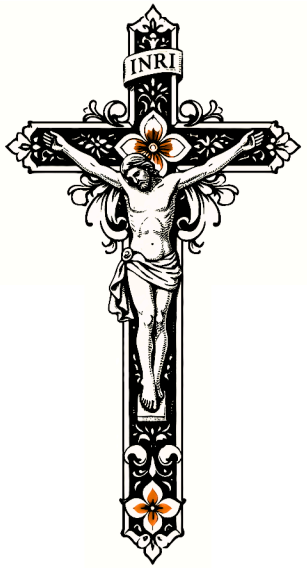
INRI

Pius al XI-lea (1857–1939)

Papă între anii 1922 și 1939, Pius al XI-lea a fost unul dintre marii apărători ai adevărului catolic în fața confuziilor religioase și ideologice ale lumii moderne. Păstor ferm și lucid, a reafirmat cu autoritate unitatea Bisericii, exclusivitatea adevărului revelat și necesitatea supunerii societăților față de domnia lui Cristos.

Prin enciclicele sale majore, în special Mortalium Animos și Quas Primas, a condamnat ecumenismul relativist și a proclamat solemn regalitatea socială a lui Isus Cristos. Învățătura sa, profund ancorată în Tradiția Bisericii, rămâne o referință esențială a Magisteriului preconciliar pentru înțelegerea raportului dintre credință, adevăr și ordine socială.

Cuprins

UBI ARCANO DEI CONSILIO 11

QUAS PRIMAS 53

MORTALIUM ANIMOS 77

MIT BRENNENDER SORGE 97

DIVINI REDEMPTORIS 131

QUADRAGESIMO ANNO 189

PIUS PP. XI

SCRISOARE ENCICLICĂ

UBI ARCANO DEI CONSILIO

A SUVERANULUI PONTIF
PIUS AL XI-LEA
DESPRE PACEA LUI CRISTOS ÎN
ÎMPĂRĂȚIA LUI DUMNEZEU

Către Patriarhi, Primați, Arhiepiscopi, Episcopi și alți Ordinari aflați în pace și comuniune cu Scaunul Apostolic

Venerabili Frați, salutare și Binecuvântare Apostolică

Din ziua în care, fără ca vreun merit să ne fi recomandat, un plan tainic al Providenței dumnezeiești Ne-a ridicat pe această Cathedră a adevărului și a iubirii, Ne-am propus, Venerabili Frați, să vă exprimăm cât mai curând cu putință, printr-o Scrisoare Enciclică, sentimentele Noastre de vie afecțiune față de voi și, prin voi, față de toți fiii Noștri preaiubiți, încredințați în mod direct grijii voastre.

Credem că această hotărâre am arătat-o atunci când, abia ales, de pe balconul bazilicii vaticane, în fața unei mulțimi imense, am dat Binecuvântarea Noastră *Urbi et Orbi*, Romei și lumii; concertul de felicitări pline de bucurie, prin care din toate colțurile orizontului, cu Colegiul sacru al cardinalilor în frunte, ați primit această binecuvântare, Ne-a adus, în clipa asumării poverii atât de neașteptate a pontificatului, o mângâiere foarte potrivită, cea mai de preț după încrederea pe care o puneam în ajutorul dumnezeiesc.

Astăzi, în sfârșit, în ajunul Nașterii Domnului nostru Isus Cristos și la pragul unui nou an, Ne este dat să vă adresăm cuvântul (II Cor. VI, 11). Fie ca această scrisoare să fie pentru voi asemenea unuia dintre acele daruri tradiționale care exprimă urările de fericire ale unui tată către copiii săi.

Dacă nu am putut face aceasta mai devreme, așa cum doream, se datorează faptului că piedici succesive s-au opus până acum.

Mai întâi, a trebuit să răspundem adreselor delicate ale catolicilor care, prin scrisori nenumărate sosite zilnic, îl salutau pe noul succesor al Sfântului Petru cu toate mărturiile celei mai aprinse pietăți filiale. Apoi, îndată, a trebuit să cunoaștem acele griji zilnice despre care vorbește Apostolul: grija pentru toate Bisericile (II Cor. XI, 28).

Și probleme noi au venit să sporească sarcina obișnuită a slujirii Noastre. A trebuit să continuăm demersuri de cea mai mare importanță, pe care le-am găsit deja începute, cu privire la Țara Sfântă, precum și la statutul ce trebuia asigurat în acea țară creștinilor și unor Biserici dintre cele mai venerabile.

Fideli misiunii Noastre, a trebuit, în cadrul Conferințelor unde statele învingătoare dezbăteau soarta popoarelor, să apărăm cauza carității împreună cu aceea a dreptății, mai ales rugându-i să acorde considerația cuvenită intereselor spirituale, a căror valoare nu este inferioară, ci superioară celei a intereselor temporale.

A trebuit să căutăm toate mijloacele pentru a veni în ajutorul unor populații îndepărtate nenumărate, măcinate de foamete și de suferințe de tot felul, și am lucrat în acest sens fie trimițând cele mai mari ajutoare pe care le îngăduiau săracele Noastre resurse, fie apelând la generozitatea întregului univers.

Chiar în țara în care am văzut lumina zilei și în al cărei centru Dumnezeu a așezat Scaunul lui Petru, a trebuit să Ne străduim să potolim conflictele pe care excesele violenței le-au înmulțit în ultima vreme și care păreau să amenințe cu cele mai grave primejdii o națiune foarte dragă Nouă.

În același timp, s-au petrecut evenimente care Ne-au adus o bucurie profundă. Sărbătorile celui de-al XXVI-lea Congres Euharistic Internațional și ale tricentenarului întemeierii Sfintei Congregații *de Propaganda Fide* au inundat sufletul Nostru cu mângâieri cerești într-o abundență pe care cu greu o puteam spera la începutul pontificatului Nostru. Ne-a fost dat astfel să primim în audiență particulară aproape pe toți fiii Noștri dragi cardinalii și chiar un număr atât de mare de Venerabili Frați episcopi, încât cu greu s-ar putea vedea mai mulți într-un răstimp de mai mulți ani. În plus, mulțimi considerabile de credincioși, care erau ca tot atâtea delegații ale familiei aproape infinite încredințate grijii Noastre de către Domnul și care, după cum spune Apocalipsa (V, 9), este alcătuită din orice trib, orice limbă, orice neam și orice națiune, au putut fi aduse înaintea Noastră și au primit mângâierea, pe care doream atât de mult să le-o dăm, a unei atenții părintești.

Atunci au fost ca niște viziuni de paradis care s-au desfășurat înaintea Noastră: Isus Cristos, Răscumpărătorul nostru, ascuns sub vălurile euharistice, înaintând ca un triumfător prin cetatea Romei, în mijlocul unui impunător alai de credincioși veniți din toate părțile, părând a-Și recâștiga onorurile cuvenite Regelui indivizilor și al națiunilor; preoți și laici

evlavioși, ca ieșiți dintr-o nouă Rusalii, manifestând în plină lumină fervoarea și flacăra apostolică ce străluceau în sufletele lor; credința vie a poporului roman, mărturisită ca odinioară în fața lumii întregi, spre cea mai mare slavă a lui Dumnezeu și cel mai mare bine al sufletelor.

La rândul ei, Preasfânta Fecioară Maria, Maica lui Dumnezeu și totodată preabuna noastră Mamă a tuturor, ea care Ne zâmbise deja în sanctuarele sale de la Czenstochowa și Ostrabrama, la Grota miraculoasă de la Lourdes și mai ales la Milano, de pe piedestalul aerian care încununează Domul, precum și din sanctuarul apropiat de la Rhô, a părut să primească cu bunăvoință omagiul de pietate filială pe care I l-am adus atunci când, după repararea ravagiilor provocate de incendiu, am făcut să fie înlocuită în sacra bazilică de la Loreto statuia sa venerată, refăcută cu artă chiar aici, consacrată și încoronată de mâinile Noastre. A fost și pentru augustă Fecioară ca un splendid și strălucit pelerinaj triumfal: de la Vatican la Loreto, în toate localitățile pe care le-a străbătut, sfânta imagine a fost din partea credincioșilor evlavioși obiectul unui neîntrerupt concert de laude, iar oamenii din toate clasele, venind din împrejurimi în întâmpinarea ei, și-au manifestat atașamentul profund și devotamentul față de Maria și față de Vicarul lui Isus Cristos.

Din lecția evenimentelor vesele sau triste ale căror amintiri le-am consemnat pentru posteritate, am ajuns treptat să ne formăm o idee tot mai clară despre sarcina principală ce Ni se impunea în supremul pontificat și despre cuvintele pe care era necesar să le așternem în acest mesaj de început.

Este un fapt evident pentru toți: nici indivizii, nici societatea, nici popoarele nu au regăsit încă, după catastrofa unui asemenea război, o pace adevărată; liniștea activă și rodnică pe care o dorește lumea nu a fost încă restabilită. Se cuvine mai întâi să se măsoare cu grijă întinderea și gravitatea acestei crize, apoi să se cerceteze cauzele și originile ei, dacă se vrea — așa cum Noi înșine dorim — să i se aplice leacul potrivit. Tocmai acestui lucru, în virtutea sarcinii Noastre apostolice, Ne propunem să consacrăm această scrisoare, și acesta va fi pe viitor scopul eforturilor Noastre statornice.

Starea de lucruri nu s-a schimbat față de aceea care l-a preocupat, pe tot parcursul pontificatului său, pe mult regretatul Nostru predecesor Benedict al XV-lea; este așadar logic să facem ale Noastre inițiativele și vederile sale în ceea ce privește aceste chestiuni. Este de dorit ca toți oamenii de bine să se asocieze modului Nostru de a vedea și planurilor Noastre și să Ne acorde concursul lor activ și prompt pentru a obține de la Dumnezeu o reconciliere sinceră și durabilă între oameni.

Profeții au cuvinte care se aplică și se potrivesc minunat epocii noastre: *Așteptam pacea și nu a venit nimic bun; timpul vindecării, și iată groaza* (Ier. VIII, 15); *timpul tămăduirii, și iată spaima* (Ier. XIV, 19). *Așteptam lumina, și iată întunericul… judecata, și nu este; mântuirea, și s-a îndepărtat de noi* (Is. LIX, 9-11). Dacă în Europa armele au fost depuse, știți că în Orientul Apropiat se adună amenințări de războaie noi; în acea țară, pe întinderi imense de teritoriu, nu este pretutindeni, după cum am avut prilejul să spunem, decât groază și mizerie; o mulțime de

nenorociți, mai ales bătrâni, femei și copii, pier în fiecare zi de foame, de epidemii și de devastări. În toate țările care au participat la ultimul război, vechile uri nu s-au stins încă; ele continuă să se manifeste fie pe ascuns, în intrigi politice și în fluctuațiile schimbului, fie pe terenul deschis al presei zilnice și periodice; ele au invadat chiar domenii care, prin natura lor, sunt ferite de conflicte ascuțite, precum arta și literatura.

Rezultă de aici că dușmăniile și atacurile reciproce între state împiedică popoarele să respire; și nu sunt numai cei învinși cei aflați în conflict cu popoarele învingătoare, ci chiar învingătorii se tratează între ei ca dușmani, cei mai slabi plângându-se că sunt oprimați și jefuiți de cei mai puternici, iar aceștia declarându-se victime ale urilor și curselor celor mai slabi.

Aceste consecințe dureroase ale ultimului război sunt resimțite de toate țările fără excepție; ele apasă asupra națiunilor învinse, dar apasă greu chiar și asupra acelora care nu au luat parte la luptă. Iar, leacul întârziind să vină, criza devine pe zi ce trece tot mai intolerabilă; cu atât mai mult cu cât multiplele schimburi de vederi la care oamenii politici au procedat până acum și eforturile lor de a remedia situația au dat un rezultat nul, ba chiar mai rău decât se prevedea.

De aici, ca o necesitate pentru toate națiunile, în teama tot mai mare de conflicte noi și mai înspăimântătoare, de a trăi pe picior de război, ceea ce, pe lângă epuizarea vistieriei publice, aduce slăbirea fizică a rasei și tulburarea culturii intelectuale, precum și a vieții religioase și morale.

La dușmăniile exterioare dintre popoare se adaugă, flagel și mai trist, discordiile interne care pun în primejdie regimurile politice și însăși societatea.

Trebuie semnalată mai întâi această luptă de clasă care, asemenea unui ulcer mortal, s-a dezvoltat în sânul națiunilor, paralizând industria, meseriile, comerțul, în sfârșit toți factorii prosperității private și publice. Această rană este făcută și mai primejdioasă de lăcomia unora de a dobândi bunuri temporale, de încăpățânarea altora de a le păstra și de ambiția comună tuturor de a poseda și de a comanda. De aici greve frecvente, voluntare sau forțate; de aici, de asemenea, răscoale populare și reprimări prin forța publică, foarte dureroase și dăunătoare pentru toți cetățenii.

În domeniul politicii, partidele aproape că și-au făcut o lege nu de a căuta sincer binele comun printr-o emulație reciprocă și în diversitatea opiniilor, ci de a-și sluji propriile interese în detrimentul celorlalte. Ce vedem atunci? Conspirațiile se înmulțesc: curse, jafuri împotriva cetățenilor și chiar a funcționarilor publici, terorism și amenințări, revolte deschise și alte excese de același fel, care devin mai grave pe măsura în care, așa cum se întâmplă în regimurile reprezentative moderne, poporul ia o parte mai largă la conducerea statului. Doctrina Bisericii nu condamnă aceste instituții politice — după cum nu condamnă nici alte instituții conforme cu dreptul și rațiunea — dar este evident că ele se pretează mai ușor decât toate celelalte jocului neloial al facțiunilor.

Fapt cu atât mai deplorabil: acest rău s-a infiltrat până la rădăcinile profunde ale societății, adică până la celula familiei; aceasta era deja în curs de dezagregare, dar cataclismul războiului i-a grăbit ruina, risipind tați și fii pe fronturi îndepărtate și înmulțind în toate chipurile elementele de corupție. Rezultă de aici că autoritatea paternă a încetat să mai fie respectată, legăturile de sânge s-au slăbit, stăpânii și slujitorii se tratează ca dușmani, prea adesea chiar fidelitatea conjugală este violată, iar soții își părăsesc îndatoririle sacre față de Dumnezeu și societate.

Boala unui organism sau a uneia dintre părțile sale esențiale compromite în mod necesar puterea celorlalte mădulare, chiar și a celor mai mici; printr-o lege analogă, relele de care suferă colectivitatea umană și familia se răsfrâng în mod firesc asupra tuturor și a fiecăruia dintre indivizi. Și, de fapt, nimeni nu o ignoră: la oameni de toate vârstele și din toate condițiile, sufletele au devenit neliniștite, amărâte și suspicioase; nesupunerea și lenea au devenit lucruri obișnuite; limitele impuse de pudoare sunt depășite, mai ales în modă și dansuri, din pricina ușurătății femeilor și a tinerelor fete, ale căror toalete fastuoase stârnesc ura celor lipsiți; în sfârșit, sporește mulțimea celor mizeri, care furnizează armatei sediționii efective numeroase și mereu reînnoite.

Astfel, încrederea și siguranța au cedat locul preocupărilor anxioase și temerilor mereu treze; inerția și lenea au înlocuit activitatea și munca; în locul liniștii ordinii, păzitoare a păcii, domnesc tulburarea și haosul universal. De aici stagnarea industriei, criza comerțului internațional, declinul literaturii și

al artei. Consecință mult mai gravă încă: viața creștină a dispărut într-atât din multe medii, încât pare că, departe de a înainta neîncetat pe calea progresului, așa cum se obișnuia să se laude, omenirea pare să se întoarcă la barbarie.

Ca și cum ar fi pentru a pune pecetea tuturor relelor pe care le-am amintit, li se adaugă altele care scapă omului trupesc (I Cor. II, 14), dar trebuie socotite printre cele mai cumplite flageluri ale timpului de față. Vrem să vorbim despre ravagiile exercitate în special în ordinea spirituală și supranaturală; întrucât ele pun în joc viața sufletelor, se vede îndată că depășesc în gravitate pierderea bunurilor exterioare, pe măsura în care spiritul este superior materiei.

Fără a reveni asupra uitării generale, deja semnalate, a îndatoririlor creștine, ce durere pentru Noi și pentru voi împreună, Venerabili Frați, să constatăm că o parte însemnată dintre numeroasele biserici care au fost afectate unor uzuri profane în timpul războiului nu au fost încă restituite cultului; numeroase Seminarii destinate formării religioase a conducătorilor și îndrumătorilor popoarelor, închise în aceleași împrejurări, nu sunt încă autorizate să se redeschidă.

Clerul — dintre ai cărui membri unii au fost secerați de război în exercitarea slujirii dumnezeiești, iar alții, uitându-și angajamentele sacre, au căzut sub povara infidelităților lor — a văzut aproape pretutindeni micșorându-se efectivele sale; de aici se explică faptul că în prea multe parohii amvonul nu mai răsună de cuvântul dumnezeiesc, totuși indispensabil creșterii Trupului lui Cristos (Efes. IV, 12).

Din marginile universului și din adâncul ținuturilor barbare, misionarii noștri fuseseră chemați înapoi, în mare număr, în patria lor, spre a contribui la lucrările războiului; după ce părăsiseră câmpuri de apostolat atât de rodnic, pe care le udau cu sudoarea lor pentru cauza religiunii și a omenirei, prea puțini, vai!, s-au întors la ostenelile lor teferi și nevătămați.

Roade foarte mângâietoare, este adevărat, au contrabalansat aceste pierderi într-o oarecare măsură. S-a putut constata într-un chip mai vădit că — împotriva calomniilor răspândite de potrivnici — clericii poartă adânc înrădăcinată în inimă dragostea de patrie și simțământul tuturor datoriilor; o mulțime de ostași, pe lângă care moartea trecea atât de aproape, având înaintea ochilor pildele strălucite de vitejie, de zel și de devotament date de slujitorii sfinți, tovarășii lor de toate zilele, s-au împăcat cu clerul și cu Biserica. Să admirăm aici bunătatea și înțelepciunea lui Dumnezeu, Care singur știe să scoată binele chiar și din rău.

Acestea sunt relele de care lumea suferă în vremea de față. Să ne străduim acum a le cerceta cauzele, deși în chip necesar am atins deja, întrucâtva, acest subiect.

Și mai întâi, Venerabili Frați, ni se pare că auzim pe dumnezeiescul Mângâietor și Doctor al neputințelor omenești afirmând din nou: Toate aceste rele dinlăuntru ies (Mc. VII, 23). Un pact solemn, fără îndoială, a pecetluit pacea între beligeranți; dar această pace a fost consemnată în instrumente diplomatice, nu a fost săpată în inimi, și în inimi mocnesc încă, până astăzi, patimi războinice care sunt, pe zi ce trece,

tot mai vătămătoare societății. Prea multă vreme a triumfat pretutindeni dreptul forței. Pe nesimțite el a tocit simțămintele de bunătate și de milă, sădite în inima omului de fire și desăvârșite prin legea carității creștine. Aceste simțăminte, împăcarea în pace, cu totul artificială și nicidecum adevărată, este departe de a le fi readus în cinste. La cei mai mulți, ura întreținută vreme îndelungată a creat ca o a doua natură; este domnia legii oarbe, pe care Sfântul Pavel se tânguia că o vede împotrivindu-se în mădularele sale legii duhului (Rom. VII, 23). De aceea, prea adesea, omul vede în aproapele său nu un frate, precum poruncește Cristos, ci un străin și un vrăjmaș; aproape nu se mai ține seama de demnitatea și de însăși persoana omenească; nu numără decât puterea și numărul; fiecare se străduiește să-și zdrobească aproapele, spre a se bucura cât mai mult de bunurile acestei vieți.

Pretutindeni se află disprețul bunurilor veșnice pe care Cristos nu încetează a le oferi tuturor prin Biserica Sa, și o sete nestinsă de a poseda bunurile trecătoare și pieritoare ale pământului.

Iar aceste bunuri materiale au drept urmare, dacă sunt căutate cu prisosință, să nască rele de tot felul și, mai întâi, stricăciunea moravurilor și dezbinarea. Căci, josnice și grosolane prin firea lor, ele nu pot sătura inima omului, care, creat de Dumnezeu și destinat să se bucure de slava Sa, este osândit să trăiască într-o nestatornicie și neliniște necurmată, câtă vreme nu se odihnește în sânul lui Dumnezeu.

Mai mult, fiind aceste bunuri foarte mărginite, partea ce-i revine fiecăruia se micșorează pe măsură ce crește numărul celor ce le împart; pe când bunurile spirituale, chiar împărțite la mulți, îi îmbogățesc pe toți fără a se împuțina. De aici urmează că, neputincioase a mulțumi pe toți deopotrivă și neputând să sature pe nimeni pe deplin, bunurile pământești devin, prin însăși aceasta, izvoare de discordie și de vrăjmășie și sunt cu adevărat deșertăciunea deșertăciunilor și necaz al duhului (Ecl., I, 2, 14), precum le numea, din experiență, prințul înțelepților, Solomon. Și precum este cu indivizii, așa este și cu societatea. De unde vin războaiele și certurile între voi? întreba apostolul Iacob; nu oare din poftele voastre? (Iac. IV, 1, 2)

Nu se poate, într-adevăr, închipui ciumă mai nimicitoare decât concupiscența trupului, adică urmărirea fără frâu a plăcerii, spre a răsturna nu numai familia, ci și statele; concupiscența ochilor, adică setea de bogății, naște acea luptă înverșunată a claselor, fiecare lipindu-se peste măsură de folosul său particular; iar trufia vieții, adică patima de a stăpâni pe toți ceilalți, are ca propriu a aținta partidele politice la războaie civile atât de aspre, încât nu dau înapoi nici de la atentate de lezmajestate, nici de la crima de înaltă trădare, nici până la uciderea însăși a patriei.

Acestor pofte dezordonate, ce se ascund, spre a înșela, sub vălul binelui public și al patriotismului, trebuie fără îndoială să li se atribuie urile și conflictele ce se ridică din vreme în vreme între popoare. Iubirea însăși de patrie și de neam, izvor puternic de multe virtuți și de fapte de eroism atunci când este

cârmuită de legea creștină, nu devine mai puțin o sămânță de nedreptate și de fărădelegi nenumărate dacă, călcând rânduielile dreptății și ale dreptului, degenerează în naționalism nemăsurat. Cei ce cad în acest exces uită, negreșit, nu numai că toate popoarele, ca mădulare ale universalei familii omenești, sunt legate între ele prin raporturi de frățietate și că celelalte țări au drept la viață și la prosperitate, ci și că nu este nici îngăduit, nici folositor a despărți interesul de cinste: dreptatea face mărirea națiunilor, păcatul face nenorocirea popoarelor (Prov. XIV, 34). Iar dacă o familie, ori o cetate, ori un stat a dobândit avantaje în dauna altora, aceasta poate să pară oamenilor o faptă strălucită și de înaltă politică; dar Sfântul Augustin ne înștiințează cu înțelepciune că asemenea succese nu sunt statornice și nu înlătură amenințările pieirii: Este o fericire care are strălucirea și totodată fragilitatea sticlei, pentru care se teme că deodată s-ar putea sparge pentru totdeauna (Sf. Aug., *De civitate Dei*, l. IV, c. 3).

Dacă pacea lipsește și dacă, drept leac pentru atâtea rele, ea se lasă așteptată încă și astăzi, trebuie cercetate pricini mai adânci decât am făcut-o până acum.

Cu mult înainte ca războiul să aprindă Europa, cauza principală a unor rele atât de mari lucra deja cu putere tot mai sporită, din vina particularilor ca și a națiunilor, cauză pe care însăși groaza războiului n-ar fi putut să nu o îndepărteze și să o înlăture, dacă toți ar fi înțeles însemnătatea acestor întâmplări formidabile. Cine nu cunoaște prorocia Scripturii: Cei ce părăsesc pe Domnul vor fi nimiciți (Is. I, 28)? Și nu este

mai puțin cunoscut avertismentul atât de grav al lui Isus, Răscumpărător și Învățător al oamenilor: Fără Mine nu puteți face nimic (In. XV, 5); și acesta: Cine nu adună cu Mine risipește (Lc. XI, 23).

În toate vremurile aceste oracole dumnezeiești s-au adeverit; însă niciodată adevărul lor n-a strălucit cu o asemenea evidență înaintea tuturor ca în zilele noastre. Pentru că s-au despărțit în chip mizerabil de Dumnezeu și de Isus Cristos, din fericirea lor de odinioară oamenii au căzut în acest hău de rele; și din aceeași pricină sunt lovite de o sterpiciune aproape cu totul deplină toate programele pe care le alcătuiesc spre a repara pierderile și a salva ceea ce a mai rămas din atâtea ruine. Dumnezeu și Isus Cristos fiind excluși din legislație și din treburile publice, iar autoritatea nemaivorbindu-și obârșia din Dumnezeu, ci din oameni, legile au pierdut garanția unor sancțiuni reale și eficace, precum și a principiilor suverane ale dreptului, care, chiar în ochii filosofilor păgâni, precum Cicero, nu pot izvorî decât din legea veșnică a lui Dumnezeu; mai mult încă, temeliile însuși ale autorității au fost răsturnate, de îndată ce se suprima rațiunea fundamentală a dreptului de a porunci pentru unii și a datoriei de a asculta pentru alții. În chip inevitabil, a urmat de aici o zguduire a întregii societăți, lipsită de acum de sprijin și de reazem tare, lăsată pradă facțiunilor care râvneau puterea spre a-și asigura propriile interese și nu pe ale patriei.

S-a hotărât de asemenea ca nici Dumnezeu, nici Domnul Isus să nu mai prezideze la întemeierea familiei, și s-a făcut să intre în categoria contractelor civile căsătoria, pe care Cristos o

făcuse un mare sacrament (Efes. V, 32) și care, în gândul Său, trebuia să fie simbolul sfânt și sfințitor al legăturii nedesfăcute ce-L unește pe El însuși cu Biserica Sa. De aceea, în masele populare se întunecă ideile și simțămintele religioase pe care Biserica le insuflase celulei-mamă a societății, care este familia; ierarhia și pacea căminului pier; unirea și statornicia familiei sunt pe zi ce trece mai primejduite; focul poftelor josnice și ataşamentul ucigător față de interese meschine calcă atât de des sfințenia căsătoriei, încât sunt infectate chiar izvoarele vieții familiilor și ale popoarelor.

În sfârșit, s-a părut că Dumnezeu și Cristos sunt excluși din educația tinereții; s-a ajuns — și aceasta era inevitabil — nu atât la a suprima religia în școli, cât la a o face atacată acolo pe ascuns ori chiar pe față; copiii au tras concluzia că n-aveau nimic sau cel puțin foarte puțin de așteptat, pentru cârmuirea vieții, de la această ordine de lucruri, despre care se tăcea cu desăvârșire sau despre care nu se vorbea decât cu termeni de dispreț. Și, de fapt, dacă Dumnezeu și legea Sa sunt alungați din învățământ, nu se mai vede cum se poate cere tinerilor să fugă de rău și să ducă o viață cinstită și sfântă, nici cum se pot pregăti pentru familie și pentru societate oameni cu moravuri rânduite, iubitori ai ordinii și ai păcii, capabili și în stare să contribuie la prosperitatea publică.

De vreme ce au fost lepădate preceptele înțelepciunii creștine, nu este de mirare că germenii de discordie, semănați pretutindeni ca într-un pământ bine pregătit, au sfârșit prin a produce acest rod execrabil al unui război care, departe de a

slăbi prin oboseală urile internaționale și sociale, nu a făcut decât să le hrănească mai îmbelșugat prin violență și sânge.

Am enumerat, Venerabili Frați, pe scurt, cauzele relelor ce apasă asupra societății. Rămâne să cercetăm leacurile care, întemeindu-ne pe însăși firea acestor rele, pot fi judecate ca în stare a o vindeca.

Sarcina ce se impune mai presus de toate este împăcarea minților. Puțin se poate aștepta de la o pace artificială și exterioară, care rânduiește și poruncește raporturile reciproce ale oamenilor precum ar face un cod de politețe; ceea ce trebuie este o pace care pătrunde inimile, le potolește și le deschide treptat către simțăminte reciproce de caritate frățească. O asemenea pace nu poate fi decât pacea lui Cristos: și pacea lui Cristos să stăpânească în inimile voastre (Col. III, 15); nu poate fi altă pace, nici deosebită, decât aceea pe care Cristos Însuși o dă ai Săi (In. XIV, 27), El, Care, ca Dumnezeu, vede în inimi (I Regi XVI, 7) și domnește în adâncul sufletelor. Pe drept cuvânt, Domnul Isus numea această pace pacea Sa, căci El a fost întâiul care le-a spus oamenilor: Toți sunteți frați (Mat. XXIII, 8); El a promulgat legea iubirii și a suportului reciproc între toți oamenii și a pecetluit-o, ca să zicem așa, cu sângele Său: Porunca Mea este ca voi să vă iubiți unii pe alții precum Eu v-am iubit pe voi (In. XV, 12); Purtați sarcinile unii altora și astfel veți împlini legea lui Cristos (Gal. VI, 2).

De aici urmează limpede că pacea autentică a lui Cristos nu se poate abate de la regula dreptății, fiindcă Dumnezeu judecă

dreptatea (Ps. IX, 5) și pacea este lucrare de dreptate (Is. XXXII, 17). Însă această dreptate nu trebuie să îmbrace o asprime brutală de fier; se cuvine să fie, în aceeași măsură, îmblânzită de caritate, virtutea rânduită în chip esențial să întemeieze pacea între oameni. În acest sens a procurat Cristos pacea neamului omenesc; mai mult, după cuvântul puternic al Sfântului Pavel, El Însuși este pacea noastră (Efes. II, 14), fiindcă, în același timp în care, în trupul Său, pe cruce, a satisfăcut dreptății dumnezeiești, a omorât în Sine vrăjmășiile, făcând pace (Ibid.), și în El a împăcat pe oameni și lumea cu Dumnezeu. În răscumpărare, Sfântul Pavel vede și scoate în relief mai puțin o lucrare de dreptate — și este, desigur — decât o lucrare dumnezeiască de împăcare și de caritate: În Cristos Dumnezeu împăca lumea (II Cor. V, 19); Dumnezeu atât de mult a iubit lumea încât a dat pe Fiul Său Unul-Născut (In. III, 16). Doctorul îngeresc exprimă acest gând când spune, într-o formulă fericită, ca întotdeauna, că pacea adevărată și autentică este mai mult din ordinea carității decât a dreptății, aceasta din urmă având menirea de a îndepărta piedicile păcii, precum nedreptățile și vătămările, pe când pacea este, propriu-zis și în chip deosebit, un act de caritate (*Summa Theol*., II-II, q. 29, art. 3, ad 3).

Acestei păci a lui Cristos, fiică a carității, care locuiește în adâncurile sufletului, i se potrivește cuvântul Sfântului Pavel despre împărăția lui Dumnezeu, căci tocmai prin caritate Dumnezeu domnește în suflete: împărăția lui Dumnezeu nu este mâncare și băutură (Rom. XIV, 17). Cu alte cuvinte, pacea lui Cristos nu se hrănește din bunuri pieritoare, ci din

realități spirituale și veșnice, a căror excelență și superioritate Cristos Însuși le-a descoperit lumii și nu a încetat a le arăta oamenilor. În acest sens spunea: Ce-i folosește omului să câștige lumea întreagă dacă-și pierde sufletul? Sau ce va da omul în schimb pentru sufletul său? (Mat. XVI, 26). Tot astfel a arătat stăruința și tăria de suflet de care creștinul trebuie să fie însuflețit: Nu vă temeți de cei ce ucid trupul, dar nu pot ucide sufletul; temeți-vă mai degrabă de acela care poate pierde și trupul și sufletul în gheenă (Mat. X, 28; Lc. XII, 4-5).

Nu înseamnă că acela care voiește să guste pacea lui Cristos ar fi dator să se lepede de bunurile acestei vieți; dimpotrivă, Cristos Însuși i le făgăduiește din belșug: Căutați mai întâi împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui, și toate acestea vi se vor adăuga (Mat. VI, 33; Lc. XII, 31). Însă pacea lui Dumnezeu covârșește toată simțirea (Filip. IV, 7) și de aceea, tocmai, ea pune frâu poftelor oarbe și nu ține seamă de certurile și dezbinările pe care nu poate să nu le nască setea de bogății.

Să pună virtutea frâu poftelor, să se dea bunurilor spirituale considerația ce li se cuvine, și se dobândește în chip firesc acel fericit rezultat că pacea creștină păzește curăția moravurilor și pune în cinste demnitatea persoanei omenești, răscumpărată prin sângele lui Cristos, înfiată de Tatăl ceresc, consacrată prin legăturile frățești ce o unesc cu Cristos, făcută prin rugăciuni și sacramente părtașă de har și de firea dumnezeiască, în așteptarea ca, drept răsplată pentru o viață sfântă aici jos, să se bucure veșnic de stăpânirea slavei cerului.

Am arătat deja că una dintre cauzele principale ale haosului în care trăim se află în faptul că s-au adus grave atingeri cultului dreptului și respectului față de autoritate — lucru petrecut în ziua când s-a refuzat a se vedea în Dumnezeu, Ziditorul și Stăpânul lumii, izvorul dreptului și al autorității. Și acest rău își va afla leacul în pacea creștină, care se confundă cu pacea dumnezeiască și, prin aceasta însăși, poruncește respectul ordinii, al legii și al autorității. Citim, într-adevăr, în Scriptură: Păstrați disciplina în pace (Ecl., XLI, 14); Pacea îi umple pe cei ce iubesc legea Ta, Doamne (Ps. CXVIII, 165); Cel ce are respect de lege va trăi în pace (Prov. XIII, 13). Domnul Isus nu s-a mulțumit să spună: Dați Cezarului cele ce sunt ale Cezarului (Mat. XXII, 21); El a afirmat că cinstește chiar în Pilat puterea ce-i fusese dată de sus (In. XIX, 11); iar mai înainte nu făcuse El lege ucenicilor Săi să respecte pe cărturarii și fariseii care ședeau pe scaunul lui Moise? (Mat. XXIII, 2)

În familia Sa, Cristos a fost de o minunată deferență față de autoritatea părinților, supunându-Se, spre pildă, Mariei și lui Iosif (Lc. II, 51). În numele Său, în sfârșit, apostolii au promulgat această rânduială: Tot omul să fie supus autorităților mai înalte, căci nu este stăpânire care să nu vină de la Dumnezeu (Rom. XIII, 1; cf. I Pt. II, 13, 18).

Să mai observăm încă acest fapt: doctrina și poruncile Sale privitoare la demnitatea persoanei omenești, curăția moravurilor, datoria ascultării, rânduiala dumnezeiască a societății, sacramentul căsătoriei și sfințenia familiei creștine, toate acestea și întreaga sumă a adevărurilor pe care le-a adus

din cer pe pământ, Cristos nu le-a încredințat ca depozit decât Bisericii Sale, și numai ei, cu făgăduința formală că o va ajuta și va fi cu ea până în veac, și i-a dat misiunea de a le învăța, cu un magisteriu neînșelător, tuturor neamurilor până la sfârșitul veacurilor. Această observație face să se întrevadă îndată ce puternice leacuri poate și trebuie să ofere Biserica Catolică pentru împăcarea lumii.

Fiind singură rânduită de Dumnezeu tâlcuitoare și păzitoare a acestor adevăruri și precepte, Biserica singură se bucură de asemenea, pentru totdeauna, de puterea eficace de a smulge din viața publică, din familie și din societatea civilă, rana materialismului, care a săvârșit deja atâtea stricăciuni; de a face să pătrundă acolo principiile creștine, cu mult mai înalte decât sistemele filosofilor, despre firea spirituală și nemurirea sufletului; de a apropia toate clasele de cetățeni și de a uni poporul întreg prin simțămintele unei profunde bunăvoințe și printr-o anumită frățietate (Sf. Aug., *De Moribus Ecclesiæ Catholicæ*, I, 30); de a apăra demnitatea omenească și a o ridica până la Dumnezeu, Care vede inimile; și, potrivit învățăturii și preceptelor sale, ca sentimentul sacru al datoriei să fie legea tuturor, particulari și cârmuitori, ba chiar și a instituțiilor publice; și astfel Cristos să fie totul și în toți (Col. III, 11).

Biserica, ce deține adevărul și puterea lui Cristos, are singură misiunea de a da minților formarea cuvenită; ea singură este, de asemenea, în măsură nu numai să restabilească astăzi adevărata pace a lui Cristos, ci încă să o întărească pentru viitor, îndepărtând amenințările iminente ale unor războaie noi pe care le-am semnalat. Numai ea, în virtutea unui

mandat și a unei porunci dumnezeiești, învață obligația oamenilor de a-și conforma legii veșnice a lui Dumnezeu toată activitatea lor, publică precum și privată, ca particulari și ca mădulare ale colectivității; iar, pe de altă parte, este evident că ceea ce privește soarta celor mulți are o însemnătate cu mult mai mare.

În ziua în care statele și guvernele vor socoti drept datorie sfântă a se călăuzi, în viața lor politică, înăuntru și în afară, după învățăturile și preceptele lui Isus Cristos, atunci, dar atunci numai, se vor bucura înlăuntru de o pace folositoare, vor întreține raporturi de încredere reciprocă și vor rezolva pașnic conflictele ce ar putea să se ivească.

În această ordine de idei, anumite strădanii s-au încercat până acum; dar, se știe, ele n-au ajuns la nimic sau aproape nimic, mai ales în punctele unde divergențele internaționale sunt mai vii.

Căci nu este nicio instituție omenească în stare să impună tuturor națiunilor un fel de Cod internațional, potrivit epocii noastre, asemănător celui ce cârmuia în evul mediu acea adevărată Societate a Națiunilor care se numea creștinătatea. Și acolo s-au săvârșit, de fapt, mult prea multe nedreptăți; cel puțin însă valoarea sacră a dreptului rămânea necontestată, regulă sigură după care națiunile aveau a-și da socoteala.

Dar există o instituție dumnezeiască în stare să garanteze inviolabilitatea dreptului popoarelor; o instituție care, îmbrățișând toate națiunile, le depășește pe toate, care se

bucură de o autoritate suverană și de gloriosul privilegiu al plinătății magisteriului: aceasta este Biserica lui Cristos. Numai ea se arată la înălțimea unei asemenea sarcini, datorită misiunii sale dumnezeiești, firii sale, alcătuirii sale înseși și prestigiului pe care i-l dau veacurile; iar vicisitudinile războaielor, departe de a o micșora, îi aduc dezvoltări minunate.

Nu poate fi, așadar, nicio pace adevărată — această pace a lui Cristos atât de dorită — câtă vreme toți oamenii nu vor urma cu credincioșie învățăturile, preceptele și pildele lui Cristos, atât în ordinea vieții publice, cât și a vieții private; trebuie ca, fiind familia omenească rânduită cu bună rânduială, Biserica să poată în sfârșit, în împlinirea misiunii sale dumnezeiești, să mențină față de indivizi ca și față de societate toate și fiecare dintre drepturile lui Dumnezeu.

Acesta este înțelesul formulei Noastre scurte: domnia lui Cristos.

Isus Cristos, într-adevăr, domnește mai întâi asupra tuturor oamenilor luați în parte: domnește asupra minților lor prin învățăturile Sale, asupra inimilor lor prin caritate, iar asupra întregii lor vieți, în sfârșit, atunci când ea se conformează legii Sale și îi urmează pildele.

Isus Cristos domnește apoi în familie atunci când, având la temelia ei sacramentul căsătoriei creștine, aceasta păstrează neviolat caracterul ei de instituție sacră, în care autoritatea părintească oglindește paternitatea dumnezeiască, care îi este

izvorul și îi dă numele (Efes. III, 15), în care copiii imită ascultarea lui Isus adolescent, și a cărei întreagă viață respiră sfințenia Familiei din Nazaret.

Isus Cristos domnește în societate atunci când, aducând lui Dumnezeu un omagiu suveran, ea recunoaște că de la El derivă autoritatea și drepturile ei, lucru care dă puterii rânduielile sale, ascultării caracterul ei imperativ și măreția ei; când această societate recunoaște Bisericii privilegiul, pe care îl are de la Întemeietorul ei, de a fi societate desăvârșită, învățătoare și călăuză a celorlalte societăți; nu că Biserica ar micșora autoritatea acestor societăți — fiecare legitimă în sfera sa — ci le desăvârșește în chip foarte fericit, precum harul desăvârșește firea; de altminteri, concursul Bisericii îngăduie acestor societăți să aducă oamenilor un ajutor puternic pentru a ajunge la scopul lor din urmă, care este fericirea veșnică, și le face mai în stare să asigure fericirea membrilor lor în timpul vieții lor muritoare.

Se arată astfel limpede că nu este pace a lui Cristos decât prin domnia lui Cristos, și că mijlocul cel mai eficace de a lucra la restabilirea păcii este a reînnoi domnia lui Cristos.

De aceea, când se străduia să restaureze toate în Cristos, Pius al X-lea, ca printr-o inspirație dumnezeiască, pregătea această mare lucrare a restabilirii păcii, care trebuia să fie programul lui Benedict al XV-lea.

Cât despre Noi, urmând lucrarea pe care cei doi Predecesori ai Noștri și-o propuseseră, ceea ce toate străduințele Noastre vor

tinde să înfăptuiască este pacea lui Cristos prin domnia lui Cristos, cu o încredere deplină în harul lui Dumnezeu, Care, chemându-Ne la suveranul pontificat, Ne-a făgăduit ajutorul Său necurmat.

Pentru a pune acest program în lucrare, Noi ne bizuim pe concursul tuturor oamenilor de bine; însă mai întâi vouă vă facem apel, Venerabili Frați, vouă, pe care Cristos, Călăuza și Capul nostru, Care Ne-a încredințat grija întregii Sale turme, v-a chemat să luați o parte foarte însemnată la solicitudinea Noastră pastorală. Duhul Sfânt, într-adevăr, v-a așezat să cârmuiți Biserica lui Dumnezeu (Fapte XX, 28); voi sunteți în chip deosebit învestiți cu slujirea împăcării, împliniți rolul de legați ai lui Cristos (II Cor. V, 18, 20); voi participați la magisteriul lui Dumnezeu, sunteți iconomi ai tainelor Sale (I Cor. IV, 1); și pentru aceasta sunteți chemați sare a pământului și lumină a lumii (Mat. V, 13, 14), învățători și părinți ai popoarelor creștine, pildă... turmei (I Pt. V, 3), și veți fi slăviți în împărăția cerurilor (Mat. V, 19); voi toți, în sfârșit, sunteți ca mădularele principale, unite prin legături de aur, care țin neclintita unitate a Trupului lui Cristos (Efes. IV, 15-16), adică a Bisericii, întemeiată pe temelia nezdruncinată a lui Petru.

Ne-ați dat de curând o nouă și strălucită mărturie a zelului vostru plin de râvnă atunci când, precum am arătat la începutul acestei scrisori, cu prilejul Congresului euharistic de la Roma și al centenarului Sfintei Congregații de Propaganda, aproape toți ați alergat din toate părțile lumii în Cetatea Eternă, la mormintele Apostolilor.

Această adunare de păstori, căreia faima și autoritatea îi dădeau atâta strălucire, Ne-a sugerat gândul de a convoca, la vreme potrivită, aici la Roma, capitala universului catolic, o adunare solemnă asemenea, însărcinată să aplice remediile cele mai potrivite după un asemenea zguduire a societății omenești; iar apropiata întoarcere a Anului Sfânt este un fericit augur care întărește și mai mult marile nădejdi pe care le punem în acest plan.

Totuși, nu cutezăm să Ne hotărâm a proceda fără întârziere la reluarea Conciliului ecumenic deschis de prea sfântul Papă Pius al IX-lea — amintirea aceasta urcă până la anii Noștri tineri — care nu a dus la capăt decât o parte, cu adevărat foarte însemnată, a programului său. Pricina ezitării Noastre este că voim, asemenea vestitului călăuzitor al israeliților, să așteptăm, în atitudinea supusă a rugăciunii, ca Dumnezeul cel bun și milostiv să Ne arate mai lămurit voia Sa (Jud. VI, 17).

În aceste împrejurări, știm foarte bine, devotamentul și activitatea voastră nu au nicidecum nevoie de îndemn, și Noi le aducem, dimpotrivă, cele mai meritate omagii. Totuși, conștiința sarcinii Noastre apostolice și a datoriilor Noastre părintești față de toți Ne inspiră și Ne face ca o obligație de a adăuga ca niște flăcări noi focului care vă mistuie, încredințați fiind că îndemnurile Noastre vă vor face să dați îngrijiri și mai atente părții din turmă pe care Stăpânul a încredințat-o fiecăruia dintre voi.

Câte lucrări, tot atât de excelente pe cât de oportune, privitoare la cler și la întreg poporul credincios, nu au

conceput cu înțelepciune, nu au început cu fericire și nu au dus la bun sfârșit Predecesorii Noștri, cu colaborarea voastră, inițiative pe care, date fiind împrejurările, au avut un merit deosebit a le înfăptui! Am aflat despre ele din vestirea răspândită de presă și întărită de alte mărturii, precum și din rapoartele particulare pe care le primim de la voi înșivă și de la un mare număr de alte persoane. Aducem Dumnezeului veșnic cele mai fierbinți mulțumiri de care suntem în stare.

Între aceste lucrări, subliniem în chip deosebit pe acelea, numeroase și cu totul oportune, care privesc răspândirea doctrinelor sănătoase și sfințirea sufletelor; de asemenea, organizațiile numite Uniuni Pioase, de clerici și laici, care au ca scop sprijinirea și dezvoltarea misiunilor între necredincioși, spre a întinde împărăția lui Dumnezeu și a duce popoarelor barbare mântuirea vremelnică și veșnică; de asemenea încă, grupările atât de multe de tineri care unesc, cu o deosebită devoțiune către Preasfânta Fecioară și mai ales către Sfânta Euharistie, o practică exemplară a credinței, a curăției și a unei caritați reciproce cu totul frățești; să adăugăm asociațiile atât de bărbați cât și de femei, și mai ales asociațiile euharistice, care se dăruiesc cinstirii Augustului Sacrament, fie prin omagii mai dese ori mai solemne, precum mărețe procesiuni pe străzile cetăților, fie încă prin organizarea unor impunătoare Congrese regionale, naționale și chiar internaționale, unde aproape toate popoarele au reprezentanți, iar toți membrii sunt minunat uniți prin aceeași credință, aceeași adorație, aceleași rugăciuni, aceeași împărtășire din darurile cerului.

Acestui curent de pietate îi atribuim creșterea foarte însemnată a spiritului apostolic, adică acel zel foarte aprins care, mai întâi prin rugăciunea stăruitoare și o viață exemplară, apoi prin calea roditoare a cuvântului și a presei și prin celelalte mijloace, inclusiv lucrările de caritate, tinde să facă să se dea Inimii lui Isus, de către indivizi, de către familie și de către societate, iubirea, cultul și omagiile datorate dumnezeiești Sale împărății. Același țel îl urmărește această bună luptă „pentru altar și cămin", această bătălie ce trebuie dusă pe multe fronturi în favoarea drepturilor pe care societatea religioasă ce este Biserica și societatea domestică ce este familia le au de la Dumnezeu și de la natură pentru educația copiilor. De acest apostolat se leagă, în sfârșit, tot acest ansamblu de organizații, de programe și de opere care, sub denumirea sub care sunt reunite, alcătuiesc acțiunea catolică, atât de deosebit dragă Nouă.

Toate aceste lucrări, precum și celelalte instituții de aceeași natură, pe care ar fi prea lung să le enumerăm, se cuvine a fi menținute cu tărie; ba încă trebuie dezvoltate cu o râvnă ce crește în fiecare zi, îmbogățindu-le cu perfecționări noi, pe care le cer împrejurările de lucruri și de persoane. Această sarcină poate părea grea și anevoioasă Păstorilor și credincioșilor; ea nu este cu atât mai puțin învederat necesară, și trebuie numărată între datoriile primordiale ale slujirii pastorale și ale vieții creștine.

Toate aceste motive arată — cu prea multă evidență ca să mai fie nevoie de stăruință — cât de mult toate aceste lucrări se cer unele pe altele, și cât de strânse legături au ele cu restaurarea

atât de dorită a domniei lui Cristos și cu întoarcerea păcii creștine, cu neputință în afara acestei domnii: pacea lui Cristos prin domnia lui Cristos.

Și iată acum, Venerabili Frați, ceea ce vă rugăm să spuneți preoților voștri. Martor și de curând colaborator al ostenelilor de tot felul pe care ei le-au întreprins cu curaj pentru turma lui Cristos, Papa a prețuit întotdeauna și continuă să prețuiască înalt zelul admirabil pe care îl arată în împlinirea sarcinii lor, precum și ingeniozitatea lor de a descoperi metode mereu noi pentru a face față situațiilor noi create de prefacerea vremurilor. Ei ne vor fi uniți printr-o legătură cu atât mai strânsă, iar Noi, la rândul Nostru, le vom purta o afecțiune cu atât mai părintească, cu cât, prin sfințenia vieții lor și integritatea ascultării lor, vor fi din inimă mai buni și mai strâns uniți cu șefii și învățătorii lor, episcopii, ca și cu Cristos Însuși.

Că punem în clerul regulat o încredere deosebită pentru împlinirea gândurilor și a planurilor Noastre, nu este nevoie, Venerabili Frați, de vorbe multe spre a vă convinge: prea bine cunoașteți însemnătatea rolului pe care îl împlinește acest cler pentru întinderea domniei lui Cristos în țările noastre și în afară.

Dăruiți păzirii și practicării nu numai a preceptelor, ci și a sfaturilor evanghelice, membrii familiilor religioase, fie că se deprind cu contemplarea lucrurilor dumnezeiești în umbra mănăstirilor, fie că se arată în plină lumină a apostolatului, exprimă cu putere vie, în însăși existența lor, idealul virtuților

creștine și, consacrându-se cu totul binelui comun, renunță fără rezervă la bunurile și la comoditățile pământului spre a se bucura mai îmbelșugat de bunurile spirituale; ei îi îndeamnă pe credincioși, martori neconteniți ai unor asemenea pilde, să-și îndrepte aspirațiile către bunurile mai înalte și dobândesc acest rezultat dăruindu-se operelor minunate prin care binefacerea creștină ușurează toate suferințele trupului și ale sufletului. În acest devotament, după cum mărturisesc monumentele istoriei bisericești, acești vestitori ai Evangheliei au mers de multe ori, sub impulsul caritații dumnezeiești, până la a-și jertfi viața pentru mântuirea sufletelor, iar prin moartea lor au contribuit la întinderea domniei lui Cristos, împingând înapoi hotarele adevăratei credințe și ale frățietății creștine.

Aduceți, de asemenea, aminte credincioșilor că, lucrând, în opere de apostolat privat și public, sub conducerea voastră și a clerului vostru, la răspândirea cunoașterii lui Isus Cristos și la a face să domnească iubirea Sa, vor merita titlul minunat de neam ales, preoție împărătească, neam sfânt, popor răscumpărat (I Pt. II, 9); că, unindu-se foarte strâns cu Noi și cu Cristos pentru a întinde și a întări prin zelul lor harnic și activ domnia lui Cristos, vor lucra cu mai multă eficacitate la restabilirea păcii generale între oameni. Căci domnia lui Cristos așază și face să înflorească o anumită egalitate de drepturi și de demnitate între oameni, toți înnobilați prin sângele prețios al lui Cristos; iar cei ce par a porunci altora trebuie, în drept și în fapt, după pilda lui Cristos Domnul Însuși, să fie administratorii bunurilor comune și, prin urmare,

slujitorii tuturor slujitorilor lui Dumnezeu, îndeosebi ai celor mai smeriți și mai săraci.

Însă prefacerile sociale care au adus sau au sporit necesitatea de a recurge la concursul laicilor în operele de apostolat i-au expus pe cei neîncercați la primejdii noi, tot atât de grave pe cât de numeroase. Războiul înfricoșător abia sfârșit, agitația partidelor a venit să zguduie cetățile; un asemenea potop de patimi și o asemenea pervertire a ideilor au pus stăpânire pe inima și pe mintea oamenilor, încât se poate teme că elita creștinilor și chiar unii preoți, amăgiți de mirajul aparențelor adevărului și binelui, să se infecteze de funesta molipsire a rătăcirii.

Câți sunt oare, într-adevăr, aceia care primesc doctrina catolică despre autoritatea civilă și datoria de a i se supune, despre dreptul de proprietate, despre drepturile și îndatoririle lucrătorilor pământului și ai industriei, despre relațiile reciproce ale statelor, despre raporturile dintre lucrători și patroni, despre relațiile puterii religioase cu puterea civilă, despre drepturile Sfântului Scaun și ale Pontifului Roman, despre privilegiile episcopilor, în sfârșit despre drepturile lui Cristos, Creator, Răscumpărător și Învățător, asupra tuturor oamenilor și a tuturor popoarelor?

Și chiar aceștia, în cuvântările lor, în scrierile lor și în întreaga lor viață, se poartă întocmai ca și cum învățăturile și poruncile promulgate de atâtea ori de Suveranii Pontifi, mai ales de Leon al XIII-lea, Pius al X-lea și Benedict al XV-lea, și-ar fi

pierdut valoarea lor dintâi sau chiar n-ar mai trebui deloc luate în seamă.

Acest fapt descoperă ca un fel de modernism moral, juridic și social; Noi îl osândim tot atât de formal precum modernismul dogmatic.

Trebuie deci puse din nou în vigoare aceste învățături și aceste prescripții; trebuie trezită în toate sufletele acea flacără a credinței și a caritații dumnezeiești, indispensabilă pentru deplina înțelegere a acestor doctrine și pentru păzirea acestor porunci.

Această înnoire voim să o vedem lucrându-se mai ales în formarea tineretii creștine, îndeosebi a aceleia care are fericirea de a se destina preoției; să ne ferim ca această tinerețe, purtată de valuri în această zguduire socială și în această tulburare a tuturor ideilor, să se lase dusă, după cuvântul Apostolului, de orice vânt de doctrină, la îndemâna răutății oamenilor și a vicleniilor înșelătoare ale rătăcirii (Efes. IV, 14).

Când, de pe acest Scaun apostolic, ca de pe un observator sau dintr-un turn de cetate, cuprindem cu privirea orizontul, zărim încă un număr prea mare de oameni care, fie prin neștiință cu totul a lui Cristos, fie prin necredincioșie față de doctrina Sa întreagă și autentică, precum și față de unitatea pe care a voit-o, nu fac încă parte din staulul pe care cerul li l-a rânduit totuși. De aceea, împărtășind dorințele aprinse ale Păstorului veșnic, al Cărui loc îl ține, Papa nu poate să nu repete după El acel cuvânt atât de curajos, dar pătruns de

iubire și de cea mai îngăduitoare duioșie: Și pe acelea trebuie să le aduc (In. X, 16), nici să nu-și amintească și să nu repete, cu inima revărsată de bucurie, această prorocie a lui Cristos: Și vor auzi glasul Meu, și va fi o singură turmă și un singur Păstor. Să dea Dumnezeu — Îl rugăm prin rugăciunile și dorințele Noastre, unite cu ale voastre, Venerabili Frați, și cu ale credincioșilor voștri — să putem vedea cât mai curând împlinirea acestui oracol atât de mângâietor și neînșelător al Inimii dumnezeiești.

Un fapt foarte însemnat, pe care îl cunoașteți bine, a venit în aceste din urmă vremuri să ofere ca un semn prevestitor al acestei unități religioase; el s-a petrecut împotriva așteptării tuturor, a putut să displacă unora, dar Nouă și vouă ne-a pricinuit o bucurie foarte adâncă: cei mai mulți dintre principii și cârmuitorii aproape tuturor națiunilor, ca și cum ar fi fost împinși de aceeași dorință instinctivă de pace, au căutat, ca într-o întrecere, fie să reînnoiască vechi legături de prietenie, fie să intre pentru întâia oară în relații cu acest Scaun apostolic. Avem dreptul să ne bucurăm de acest fapt: nu numai că el sporește prestigiul Bisericii, dar este și un omagiu mai strălucit adus slujirilor ei și face să se pipăie de către toți virtutea minunată pe care numai Biserica lui Dumnezeu o are spre a asigura societății omenești orice prosperitate, chiar și vremelnică.

Deși, prin misiunea sa dumnezeiască, ea are în vedere în mod direct bunurile spirituale și nu bunurile pieritoare, Biserica — toate bunurile sprijinindu-se și legându-se unele de altele — nu încetează totuși a conlucra la prosperitatea, chiar

pământească, a indivizilor și a societății, și aceasta cu o eficacitate pe care n-ar putea-o întrece dacă n-ar urmări decât dezvoltarea acestei prosperități.

Desigur, Biserica nu-și recunoaște dreptul de a se amesteca fără motiv în cârmuirea treburilor vremelnice și pur politice, însă intervenția ei este legitimă atunci când caută să împiedice ca societatea civilă să-și ia pretext din politică, fie pentru a restrânge, în orice chip, bunurile mai înalte de care atârnă mântuirea veșnică a oamenilor, fie pentru a vătăma interesele spirituale prin legi și decrete nedrepte, fie pentru a aduce grave atingeri constituției dumnezeiești a Bisericii, fie, în sfârșit, pentru a călca în picioare drepturile lui Dumnezeu Însuși în societate.

Facem deci întru totul ale Noastre vederile și chiar cuvintele mult regretatului Nostru Predecesor Benedict al XV-lea, al cărui nume l-am amintit de mai multe ori; declarațiile solemne pe care le-a făcut, în ultima sa alocuțiune din 21 noiembrie al anului trecut, consacrată raporturilor ce trebuie statornicite între Biserică și societate, le reînnoim și le întărim, la rândul Nostru: „Nu vom îngădui cu niciun preț ca, în asemenea învoieli, să se strecoare vreo stipulație care să fie împotriva onoarei sau a libertății Bisericii; de altminteri, mai ales în zilele noastre, este de cea mai mare însemnătate pentru prosperitatea însăși a societății ca Biserica să rămână la adăpost de orice atingere în această privință."

În aceste condiții, abia mai este nevoie să vă spunem cât de adâncă este durerea Noastră de a nu putea număra Italia între

atât de numeroasele națiuni ce întreține legături de prietenie cu Scaunul apostolic — această Italie, patria Noastră preaiubită, pe care Dumnezeu, Care rânduiește prin providența Sa cursul vremurilor și armonia tuturor lucrurilor, a ales-o spre a așeza acolo scaunul Vicarului Său pe pământ. Prin aceasta, această cetate augustă, odinioară centrul unui imperiu uriaș, dar mărginit totuși de hotare hotărâte, a devenit din acea zi capitala lumii întregi; Roma, într-adevăr, ca scaun al suveranului pontificat, care prin însăși firea sa este mai presus de hotarele raselor și ale naționalităților, cuprinde toate popoarele și toate națiunile.

Așadar, originea și natura dumnezeiască a acestei primății, pe de o parte, și, pe de alta, dreptul imprescriptibil al tuturor credincioșilor răspândiți în întreg universul cer ca acest principat sacru să nu pară a depinde de vreo putere omenească, de vreo lege (chiar dacă ar promite o ocrotire și garanții pentru libertatea Pontifului Roman); dimpotrivă, Sfântul Scaun trebuie, în fapt și în chip vădit, să fie cu o independență desăvârșită în privința drepturilor și suveranității sale.

Există și alte garanții ale libertății, prin care Providența dumnezeiască, stăpână și arbitru al vicisitudinilor omenești, întărise autoritatea Pontifului Roman, nu numai fără vătămare pentru Italia, ci spre marele ei folos; ele răspunseseră, de-a lungul multor veacuri, în chip eficace, planului dumnezeiesc de a păzi această libertate; și până astăzi nici Providența dumnezeiască n-a arătat, nici sfaturile oamenilor n-au

descoperit o soluție asemănătoare, chemată să înlocuiască aceste garanții într-un chip satisfăcător.

Aceste garanții au fost călcate în picioare de violența vrăjmașă și, la ceasul de față, sunt încă încălcate; astfel, Pontiful Roman a fost pus într-o stare nedemnă de el și care apasă cu o grea și necurmată întristare sufletele tuturor credincioșilor din univers.

Noi, deci, moștenitor al ideilor ca și al datoriilor Predecesorilor Noștri, învestit cu aceeași autoritate, singura competentă să hotărască într-o chestiune de o asemenea însemnătate; străin de orice deșartă ambiție de stăpânire vremelnică, la care ne-ar fi rușine să ne oprim fie și o clipă, dar gândindu-ne la moartea Noastră și aducându-ne aminte de socoteala foarte aspră pe care o vom da dumnezeiescului Judecător; în conștiința de a fi legați de o datorie sacră a sarcinii Noastre, reînnoim aici revendicările formulate de Predecesorii Noștri spre a apăra drepturile și demnitatea Scaunului apostolic.

De altminteri, Italia nu va avea niciodată nimic de temut de la Scaunul apostolic: Pontiful Roman, oricare ar fi el, se va arăta întotdeauna astfel încât să poată repeta cu sinceritate acest cuvânt al profetului: Gândurile Mele sunt gânduri de pace și nu de întristare (Ier. XXIX, 11), gânduri de pace, spunem Noi, de pace adevărată și deci nicidecum despărțită de dreptate, astfel încât să poată adăuga: dreptatea și pacea s-au sărutat (Ps. LXXXIV, 11). Dumnezeului atotputernic și milostiv îi va aparține a face să strălucească în sfârșit acea zi,

frumoasă mai presus de toate, zi care trebuie să fie roditoare în tot felul de bunuri pentru statornicirea domniei lui Cristos, precum și pentru împăcarea Italiei și a lumii. Pentru a se dobândi roade fericite, toți oamenii cu simț drept au datoria de a-și uni devotamentul și strădaniile.

Spre a grăbi ziua în care se va dărui oamenilor acest dar atât de dulce al păcii, îndemnăm stăruitor pe toți credincioșii să unească, cu perseverență, rugăciunile lor fierbinți cu ale Noastre, mai ales în timpul acestor sărbători ale Nașterii lui Cristos Domnul, Regele păcii, a Cărui intrare în lume oastea îngerească a salutat-o cu această cântare nouă: Slavă lui Dumnezeu întru cei de sus, iar pe pământ pace oamenilor de bunăvoire (Lc. II, 14).

Ca arvună a acestei păci, primiți, Venerabili Frați, Binecuvântarea Noastră Apostolică; fie ca ea, vestitoare de fericire pentru fiecare dintre membrii clerului vostru și ai credincioșilor voștri, pentru cetăți și pentru familiile creștine, să aducă prosperitate celor vii și să dobândească celor morți odihna și fericirea veșnică: v-o dăm din toată inima, ca mărturie de părintească bunăvoință, vouă, clerului vostru și credincioșilor voștri.

Dat la Roma, lângă Sfântul Petru, la 23 decembrie 1922, în anul întâi al Pontificatului Nostru.

EPISTOLE ENCICLICE

QUAS PRIMAS

CĂTRE VENERABILII FRAȚI PATRIARHI, PRIMAȚI, ARHIEPISCOPI, EPISCOPI ȘI ALȚI ORDINARI AI LOCURILOR, AFLAȚI ÎN PACE ȘI COMUNIUNE CU SCAUNUL APOSTOLIC: DESPRE INSTITUIREA SĂRBĂTORII DOMNULUI NOSTRU ISUS CRISTOS REGE.

PIUS PP. XI

VENERABILI FRAȚI ȘI PREAIUBIȚI FII,
SĂNĂTATE
ȘI BINECUVÂNTARE APOSTOLICĂ

Enciclicele pe care le-am adresat mai întâi, după începerea Pontificatului Nostru, tuturor Păstorilor sacri, ne amintim că în ele am arătat limpede — atunci când căutam cauzele principale ale nenorocirilor grave prin care vedeam omenirea apăsată și zbuciumată — că nu numai că această revărsare de rele a năvălit asupra lumii pentru că cei mai mulți dintre muritori L-au îndepărtat pe Isus Cristos și legea Sa prea sfântă atât din obiceiurile și viața lor personală, cât și din viața de familie și din viața publică; dar și că niciodată nu va străluci pentru popoare o speranță sigură de pace statornică, atâta timp cât oamenii, ca indivizi și ca cetăți, vor refuza și respinge stăpânirea Mântuitorului Nostru. De aceea, precum am îndemnat ca pacea lui Cristos să fie căutată în împărăția lui Cristos, tot astfel am declarat că vom face tot ce ne stă în putință pentru a o instaura: căci în împărăția lui Cristos, spuneam Noi, ni se părea că nu se poate lucra mai eficace pentru refacerea și consolidarea păcii decât străduindu-ne să restabilim domnia Domnului Nostru. Între timp, ne-au trezit o speranță limpede a unor vremuri mai bune acele manifestări ale popoarelor față de Cristos și față de Biserica Sa, unica aducătoare de mântuire, fie că se îndreptau pentru prima dată către ea, fie că se reaprindeau cu mai multă ardoare; de unde se vedea limpede că mulți dintre cei care, disprețuind stăpânirea Răscumpărătorului, ajunseseră ca niște exilați din împărăția Sa, erau pregătiți în chip fericit și aduși la maturitate pentru a se întoarce la îndatoririle ascultării.

Dar tot ceea ce, pe parcursul Anului Sfânt, s-a întâmplat și s-a săvârșit, vrednic este fără îndoială de o aducere-aminte veșnică: oare nu a sporit de aici foarte mult cinstea și slava adusă Întemeietorului Bisericii, Domnului și Regelui suprem? Căci, fie prin lucrările neîncetate săvârșite de Biserică, puse înaintea tuturor privirilor, pentru a extinde zi de zi tot mai mult împărăția Mirelui său pe toate pământurile și insulele, chiar și pe cele mai îndepărtate peste ocean; fie prin marele număr de regiuni adăugate numelui catolic cu sudoare și sânge de către misionari neînfricați și nebiruiți; fie prin celelalte întinderi de locuri care mai rămâneau a fi supuse stăpânirii mântuitoare și binevoitoare a Regelui nostru. Mai mult, toți aceia care, în cursul timpului sacru, au venit din toate părțile la Roma, conduși de episcopii sau de preoții lor, ce alt scop au avut, dacă nu acela de a mărturisi, după ce și-au curățit sufletele cum se cuvine, la mormintele Apostolilor și înaintea Noastră, că se află și că vor rămâne sub stăpânirea lui Cristos? Și însăși această împărăție a Mântuitorului nostru a părut atunci că strălucește cu o lumină nouă, când Noi înșine am hotărât, pentru șase mărturisitori și fecioare, după ce am recunoscut lauda virtuților lor prealese, să le fie acordate onorurile sfinților cerești. O, câtă bucurie ne-a cuprins sufletul, câtă mângâiere, când, în măreția templului lui Petru, după sentințele solemne pronunțate de Noi, o mulțime imensă de credincioși, în mijlocul mulțumirii aduse lui Dumnezeu, a strigat: „Tu ești Regele slavei, Cristoase". Căci, în timp ce oamenii și cetățile îndepărtate de Dumnezeu sunt duse spre ruină și pieire prin flăcările dezlănțuite ale urii și prin tulburări lăuntrice, Biserica lui Dumnezeu, continuând să împartă

neamului omenesc hrana vieții spirituale, naște și crește neîncetat, una după alta, o descendență prea sfântă de bărbați și femei pentru Cristos, care, pe aceia pe care i-a avut ca supuși credincioși și ascultători în împărăția pământească, nu încetează să-i cheme la fericirea veșnică a împărăției cerești. În plus, la încheierea Jubileului, în anul o mie șase sute de ani de la Sinodul de la Niceea, am poruncit cu atât mai bucuros ca acest eveniment secular să fie celebrat și l-am comemorat Noi înșine în Basilica Vaticanului, pentru că acel Sinod a definit consubstanțialitatea Unicului Născut cu Tatăl și a propus-o spre a fi crezută cu credință catolică, iar prin adăugarea cuvintelor „a cărui împărăție nu va avea sfârșit" în formula credinței sau Simbol, a afirmat demnitatea regală a lui Cristos.

Așadar, întrucât acest An sacru a oferit nu o singură prilejire de a face să strălucească împărăția lui Cristos, socotim că săvârșim un lucru pe deplin potrivit cu misiunea Apostolică, dacă, împlinind rugămințile multor Cardinali, Episcopi și credincioși, adresate Nouă fie în mod particular, fie în mod comun, vom încheia acest An prin introducerea în liturgia Bisericii a unei sărbători speciale a Domnului Nostru Isus Cristos Rege. Această pricină ne este atât de plăcută, încât dorim să vă vorbim, Venerabili Frați, pe scurt despre ea; iar al vostru va fi apoi să adaptați pentru înțelegerea și simțirea poporului ceea ce vom spune despre cinstirea lui Cristos Rege, astfel încât hotărârea unei solemnități anuale să fie primită și urmată în viitor de roade folositoare multiple.

De mult timp și în chip obișnuit s-a întâmplat ca, printr-o extindere a sensului cuvântului, Cristos să fie numit Rege din

pricina gradului suprem de excelență prin care El întrece și se înalță deasupra tuturor lucrurilor create. Astfel, se spune că El domnește în mințile oamenilor nu atât pentru pătrunderea intelectului și pentru întinderea cunoașterii Sale, cât pentru că El Însuși este Adevărul, iar oamenii trebuie să soarbă adevărul de la El și să-l primească în ascultare; domnește, de asemenea, în voințele oamenilor, pentru că nu numai că integritatea și supunerea voinței omenești corespund în El în chip desăvârșit sfințeniei voinței divine, ci și pentru că El supune voința noastră liberă prin mișcarea și impulsul Său, aprinzându-ne spre cele mai nobile lucruri. În sfârșit, Cristos este recunoscut ca Rege al inimilor prin iubirea Sa desăvârșită și prin blândețea și bunătatea Sa care atrag sufletele: căci nimeni nu a fost vreodată iubit de neamul omenesc, nici nu va fi iubit vreodată, precum Isus Cristos. Însă, pentru a intra mai adânc în chestiune, nimeni nu poate să nu vadă că numele și puterea de rege, în sensul propriu al cuvântului, trebuie revendicate pentru Cristos ca om; căci numai în măsura în care este om se poate spune că a primit de la Tatăl puterea, cinstea și împărăția, întrucât Cuvântul lui Dumnezeu, care are aceeași substanță cu Tatăl, nu poate să nu aibă toate lucrurile în comun cu Tatăl şi, prin urmare, are asupra tuturor lucrurilor create o stăpânire supremă și absolută.

Citim oare nu pretutindeni în Sfintele Scripturi că Cristos este Rege? El este numit stăpânitorul care va ieși din Iacob, care a fost rânduit de Tatăl ca Rege peste Sion, muntele Său cel sfânt, și va primi neamurile ca moștenire și marginile pământului ca stăpânire. Iar cântarea nupțială, în care

adevăratul Rege al lui Israel, Cel ce avea să vină, este celebrat sub chipul și asemănarea unui rege foarte bogat și puternic, spune astfel: „Scaunul Tău, Dumnezeule, este în vecii vecilor; toiagul dreptății este toiagul împărăției Tale". Ca să trecem peste multe altele de acest fel, într-un alt loc se vestea, pentru a schița mai limpede trăsăturile lui Cristos, că împărăția Sa, neîngrădită de nici o hotară, va fi îmbogățită cu darurile dreptății și ale păcii: „În zilele Lui va răsări dreptatea și belșugul păcii... și va stăpâni de la mare până la mare și de la fluviu până la marginile pământului". La acestea se adaugă și mai bogate oracole profetice, dintre care cel mai vestit este acela al lui Isaia: „Un Prunc ni s-a născut nouă și un Fiu ni s-a dat nouă, și stăpânirea a fost pusă pe umărul Lui; și numele Lui se va chema Minunat, Sfetnic, Dumnezeu puternic, Părinte al veacului ce va să fie, Principe al păcii. Stăpânirea Lui se va înmulți și pacea nu va avea sfârșit; va ședea pe tronul lui David și peste împărăția Lui, ca să o întărească și să o sprijine în judecată și dreptate, de acum și până în veac". Nici ceilalți profeți nu vestesc altceva decât Isaia: precum Ieremia, care profețește un Vlăstar drept din stirpea lui David, care va domni ca rege și va fi înțelept și va face judecată pe pământ; precum Daniel, care vestește o împărăție ce va fi întemeiată de Dumnezeul cerului și nu va fi nimicită niciodată, ci va dăinui în veci; iar puțin mai departe adaugă: „Priveam în vedenia nopții și iată, pe norii cerului venea unul ca Fiul Omului și a ajuns până la Cel Vechi de zile și a fost adus înaintea Lui. Și I s-a dat putere, cinste și împărăție, și toate popoarele, triburile și limbile Îi vor sluji; puterea Lui este o putere veșnică, care nu va trece, și împărăția Lui nu se va strica". Iar profeția lui

Zaharia despre Regele blând, care, șezând pe o asină și pe mânzul ei, urma să intre în Ierusalim drept și mântuitor, în mijlocul mulțimilor pline de bucurie, nu au recunoscut-o și confirmat-o scriitorii sfinți ai Evangheliilor ca fiind împlinită? De altfel, aceeași doctrină despre Cristos Rege, pe care am cules-o din cărțile Vechiului Testament, este departe de a se estompa în paginile Noului Testament; dimpotrivă, acolo este confirmată în chip strălucit și măreț. În această privință, chiar dacă abia am aminti vestirea Arhanghelului, prin care Fecioara este învățată că va naște un Fiu, căruia Domnul Dumnezeu Îi va da tronul lui David, tatăl Său, și că va domni peste casa lui Iacob în veci și împărăția Lui nu va avea sfârșit, Cristos Însuși mărturisește despre stăpânirea Sa: fie că, în ultimul discurs către popor, a vorbit despre răsplățile și pedepsele veșnice ale celor drepți și ale celor vinovați, fie că a răspuns guvernatorului roman care Îl întreba public dacă este rege, fie că, după Înviere, a încredințat Apostolilor misiunea de a învăța și de a boteza toate neamurile, atribuindu-Și cu acest prilej numele de Rege, afirmând pe față că este Rege și declarând în mod solemn că I-a fost dată toată puterea în cer și pe pământ. Prin aceste cuvinte, ce altceva se arată decât mărimea puterii Sale și nesfârșirea împărăției Sale? Ne mai putem mira, așadar, dacă Acela care este numit de Ioan „Principele regilor pământului" este Același care, așa cum i-a apărut apostolului în acea viziune a lucrurilor viitoare, poartă scris pe veșmânt și pe coapsă: „Regele regilor și Domnul domnilor"? Căci Cristos a fost rânduit de Tatăl moștenitor al tuturor lucrurilor; și trebuie ca El să domnească până când, la sfârșitul veacurilor, va pune pe toți vrăjmașii sub picioarele lui

Dumnezeu și Tatăl. Din această doctrină comună a Sfintelor Scripturi trebuia să urmeze neapărat că Biserica catolică, care este împărăția lui Cristos pe pământ și care trebuie să se extindă la toți oamenii și la toate popoarele, Îl salută, de-a lungul ciclului anual al liturgiei sacre, pe Întemeietorul și Creatorul ei ca Rege și Domn și Rege al regilor, cu o venerare tot mai sporită. Aceste manifestări de cinste, care răsună unul și același lucru printr-o minunată varietate de expresii, au fost folosite atât în vechiul mod de psalmodiere, cât și în vechile Sacramentare, și sunt folosite și astăzi în rugăciunile publice adresate zilnic maiestății divine și în jertfa neprihănită care se aduce; iar în această laudă neîncetată a lui Cristos Rege se recunoaște cu ușurință armonia cea mai frumoasă a riturilor noastre și orientale, astfel încât să se adeverească și aici cuvântul: legea credinței este statornicită de legea rugăciunii.

În ce temelie se sprijină însă această demnitate și putere a Domnului nostru, a observat potrivit Chiril al Alexandriei: „El deține, ca să spunem într-un cuvânt, stăpânirea peste toate creaturile, nu prin forță smulsă, nici adusă din altă parte, ci prin însăși esența și natura Sa"; adică stăpânirea Sa se întemeiază pe acea unire minunată pe care o numesc ipostatică. De aici urmează nu numai că Cristos trebuie adorat ca Dumnezeu de către îngeri și oameni, ci și că îngerii și oamenii trebuie să asculte și să se supună stăpânirii Sale ca Om: astfel încât, chiar numai prin titlul unirii ipostatice, Cristos deține putere asupra tuturor creaturilor. Dar ce ar putea fi mai plăcut și mai dulce pentru cugetarea noastră decât să ne amintim că Cristos domnește asupra noastră nu numai

prin drept nativ, ci și prin drept dobândit, adică prin răscumpărare? O, de ar vrea oamenii, uituci, să-și amintească cât am costat Mântuitorului nostru: „Nu cu lucruri pieritoare, cu argint sau cu aur, ați fost răscumpărați..., ci cu sângele prețios al lui Cristos, ca al unui miel fără prihană și fără pată". Nu mai suntem ai noștri, deoarece Cristos ne-a cumpărat cu un mare preț; trupurile noastre însele sunt mădulare ale lui Cristos.

Iar pentru a arăta pe scurt puterea și natura acestei stăpâniri, abia este nevoie de spus că ea cuprinde o întreită putere, fără de care stăpânirea cu greu poate fi înțeleasă. Mărturiile luate și aduse din Sfintele Scripturi despre stăpânirea universală a Răscumpărătorului nostru arată mai mult decât suficient acest lucru, și trebuie crezut cu credință catolică faptul că Isus Cristos a fost dat oamenilor nu numai ca Răscumpărător, în care să creadă, ci și ca Legislator, căruia să-I asculte. Evangheliile nu ne spun atât că El a dat legi, cât Îl arată ca pe Cel ce dă legi; iar aceia care păzesc aceste porunci sunt arătați de Învățătorul divin, în diferite cuvinte, ca dovedind iubirea lor față de El și rămânând în iubirea Lui. Puterea judecătorească, pe care Tatăl I-a atribuit-o, Însuși Isus le-o vestește iudeilor care Îl acuzau că a încălcat odihna sabatului prin vindecarea minunată a unui neputincios: „Căci Tatăl nu judecă pe nimeni, ci toată judecata a dat-o Fiului". În aceasta este cuprins și faptul — deoarece judecata nu poate fi despărțită de răsplătire — că El are dreptul de a da răsplăți și pedepse oamenilor încă în viață. În plus, acea putere pe care o numesc de execuție trebuie atribuită lui Cristos, întrucât toți

trebuie să se supună stăpânirii Sale, iar nesupunerea este pedepsită prin pedepse pe care nimeni nu le poate evita.

Totuși, că o asemenea împărăție este, într-un chip cu totul deosebit, și spirituală și privitoare la cele spirituale, o arată în modul cel mai limpede atât cuvintele pe care le-am adus mai sus din Scripturi, cât și însuși Domnul Cristos o confirmă prin felul Său de a lucra. Căci, nu o singură dată, când iudeii, ba chiar și Apostolii înșiși, din greșeală socoteau că Mesia avea să elibereze poporul și să restabilească împărăția lui Israel, El a înlăturat și a nimicit această părere și nădejde deșartă; iar când era să fie proclamat rege de mulțimea din jur, plină de admirație, a respins numele și cinstea, fugind și ascunzându-se; iar înaintea dregătorului roman a declarat că împărăția Sa nu este din lumea aceasta. Această împărăție, așa cum este înfățișată în Evanghelii, este aceea în care oamenii se pregătesc să intre făcând pocăință, și în care nu pot intra decât prin credință și Botez; Botezul, deși este un rit exterior, semnifică totuși și înfăptuiește o renaștere lăuntrică. Ea se opune în chip unic împărăției Satanei și stăpânirii întunericului și cere de la adepții săi nu numai ca, având sufletul desprins de bogății și de lucrurile pământești, să prefere blândețea în purtări și să flămânzească și să înseteze dreptatea, ci și să se lepede de sine și să-și ia crucea.

Iar întrucât Cristos, ca Răscumpărător, a dobândit cu sângele Său și Biserica, și, ca Preot, S-a adus pe Sine Însuși jertfă pentru păcate și o aduce neîncetat, cine să nu vadă că însăși

demnitatea regească îmbracă și participă la natura acestor două slujiri? Într-adevăr, în chip rușinos ar greși acela care ar refuza lui Cristos-Omul orice stăpânire asupra celor civile, de vreme ce El primește de la Tatăl un drept absolut asupra tuturor lucrurilor create, astfel încât toate sunt așezate sub voia Sa. Totuși, cât timp a trăit viața pământească, S-a abținut cu totul de la exercitarea unei asemenea stăpâniri; și, după cum odinioară a disprețuit dobândirea și administrarea bunurilor omenești, tot astfel le-a îngăduit atunci celor ce le posedau și le îngăduie și astăzi. Întru aceasta se potrivește minunat acel cuvânt: „Nu răpește împărățiile pământești Cel ce dă împărățiile cerești".

Așadar, stăpânirea Răscumpărătorului nostru îi cuprinde pe toți oamenii; în privința aceasta primim cu bucurie ca ale Noastre cuvintele de neuitată amintire ale Predecesorului Nostru Leon al XIII-lea: „Într-adevăr, domnia Sa nu se întinde numai asupra neamurilor numelui catolic, nici numai asupra acelora care, spălați prin Botezul sfânt, aparțin desigur Bisericii, dacă se privește dreptul, deși fie rătăcirea opiniilor îi abate, fie neînțelegerea îi desparte de iubire; ci cuprinde și pe toți câți se numără lipsiți de credința creștină, astfel încât, cu adevărat, întreaga omenire se află sub puterea lui Isus Cristos". Și în această privință nu este nici o deosebire între persoane, între viața de familie și viața civilă, deoarece oamenii uniți în societate nu sunt cu nimic mai puțin sub puterea lui Cristos decât indivizii. Același este, de fapt, izvorul mântuirii personale și comune: „Și nu este întru nimeni altul mântuire, căci nu este sub cer alt nume dat oamenilor în care trebuie să

ne mântuim"; același este și pentru fiecare cetățean și pentru stat autorul prosperității și al fericirii adevărate: „Căci nu altfel este fericită cetatea, altfel omul; întrucât cetatea nu este altceva decât mulțimea oamenilor în înțelegere". Prin urmare, cârmuitorii națiunilor să nu refuze a-și împlini, ei înșiși și prin popor, datoria publică de respect și ascultare față de domnia lui Cristos, dacă voiesc, păstrându-și neatinsă autoritatea, să sporească și să întărească bunăstarea patriei. Căci cele ce scriam la începutul Pontificatului despre foarte marea micșorare a autorității dreptului și a respectului față de putere, le vei socoti nu mai puțin potrivite și astăzi: „Din moment ce Dumnezeu și Isus Cristos — ne plângeam Noi — au fost îndepărtați din legi și din viața publică, iar autoritatea nu mai este derivată de la Dumnezeu, ci de la oameni, s-a ajuns ca... însăși temeliile autorității să fie zdruncinate, fiind înlăturată cauza principală pentru care unii ar avea dreptul de a porunci, iar alții datoria de a asculta. De aici trebuia să se clatine întreaga societate omenească, neavând acum nici o coloană și nici un sprijin statornic".

Prin urmare, dacă vreodată oamenii vor recunoaște în mod privat și public puterea regească a lui Cristos, este necesar ca binefaceri incredibile — ale libertății drepte, ale disciplinei și liniștii, ale concordiei și păcii — să pătrundă întreaga conviețuire civilă. Căci demnitatea regească a Domnului nostru, precum îmbracă într-o anumită religiozitate autoritatea conducătorilor și a cârmuitorilor, tot astfel înnobilează îndatoririle și ascultarea cetățenilor. De aceea, Apostolul Pavel, deși poruncea soțiilor și slujitorilor să-l

cinstească pe soțul lor și pe stăpânul lor ca pe Cristos, i-a îndemnat totuși să nu asculte de ei ca de niște oameni, ci numai pentru că țin locul lui Cristos, căci celor răscumpărați de Cristos nu li se cuvenea să slujească oamenilor: „Cu preț ați fost cumpărați; nu vă faceți robi ai oamenilor". Iar dacă principii și magistrații aleși în chip legitim vor fi convinși că ei domnesc nu atât prin dreptul lor, cât prin porunca și în locul Regelui divin, nimeni nu poate să nu vadă cât de sfânt și de înțelept vor folosi autoritatea lor și ce considerație vor avea, în alcătuirea și aplicarea legilor, pentru binele comun și pentru demnitatea omenească a celor de jos. De aici va înflori și se va statornici, fără îndoială, liniștea ordinii, fiind înlăturată orice pricină de răscoală: căci, deși cetățeanul ar vedea în principe și în ceilalți cârmuitori ai statului oameni de aceeași fire cu el sau, din vreo pricină, nevrednici ori vrednici de mustrare, totuși nu va refuza din această cauză supunerea față de stăpânirea lor, când va contempla în ei înșiși chipul și autoritatea lui Cristos, Dumnezeu și Om.

Cât privește roadele concordiei și păcii, este cu totul limpede că, cu cât mai larg se întinde împărăția și cu cât mai mult privește întreaga omenire, cu atât mai mult muritorii ajung conștienți de acea comuniune prin care sunt legați între ei; această conștiință, pe de o parte, previne și preîntâmpină conflictele frecvente, iar pe de altă parte îmblânzește și micșorează asprimea lor. De ce, așadar, dacă împărăția lui Cristos îi cuprinde pe toți, precum îi cuprinde de drept, să deznădăjduim de acea pace pe care Regele păcii a adus-o pe pământ, El, spunem Noi, care a venit să împace toate, care n-a

venit să I se slujească, ci să slujească, și care, fiind Domnul tuturor, a dat pildă de smerenie și a statornicit drept lege principală porunca iubirii; care, de altfel, a spus: „Jugul Meu este dulce și sarcina Mea este ușoară”? O, ce fericire ne-ar fi fost dat să gustăm, dacă oamenii, familiile și cetățile s-ar lăsa cârmuite de Cristos! „Atunci, în sfârșit — ca să folosim cuvintele pe care Predecesorul Nostru Leon al XIII-lea le-a adresat tuturor Păstorilor sacri cu douăzeci și cinci de ani în urmă — va fi îngăduit să se vindece atâtea răni; atunci tot dreptul va reînvia în nădejdea autorității sale de odinioară, și se vor întoarce podoabele păcii, și vor cădea săbiile, și vor scăpa armele din mâini, când toți vor primi cu bunăvoie domnia lui Cristos și Îi vor asculta, iar toată limba va mărturisi că Domnul Isus Cristos este întru slava lui Dumnezeu Tatăl”.

Iar pentru ca asemenea roade atât de dorite să fie primite mai din belșug și să se așeze mai statornic în societatea creștină, fiindcă se cuvine ca cunoașterea demnității regești a Mântuitorului nostru să se răspândească cât mai larg, nimic nu pare a fi mai de folos decât instituirea unei sărbători proprii și speciale a lui Cristos Regele. Căci, în a pătrunde poporul cu lucrurile credinței și a-l ridica prin ele la bucuriile lăuntrice ale vieții, au cu mult mai multă putere celebrările anuale ale misterelor sacre decât orice documente, fie și dintre cele mai grave, ale magisteriului bisericesc: deoarece acestea ajung, de cele mai multe ori, la un număr mai mic și la bărbați mai învățați, pe când celelalte ating și învață pe toți credincioșii; acestea vorbesc o dată, acelea vorbesc în fiecare an și neîncetat, ca să zicem astfel; acestea mișcă mai ales mințile,

acelea mișcă în chip mântuitor și mințile și inimile, adică omul întreg. Într-adevăr, întrucât omul este alcătuit din suflet și trup, el trebuie să fie astfel mișcat și trezit de solemnitățile exterioare ale sărbătorilor, încât să îmbibe mai din belșug doctrinele dumnezeiești prin varietatea și frumusețea riturilor sacre și, prefăcute în suc și sânge, să le folosească pentru sporirea vieții spirituale.

De altfel, este consemnat în monumentele scrise că asemenea celebrări au fost introduse, de-a lungul veacurilor, una după alta, atunci când necesitatea ori folosul poporului creștin părea să o ceară: adică atunci când trebuia ca poporul să fie întărit într-o primejdie comună, ori apărat împotriva veninului erorilor de erezie, ori aprins și stârnit spre a pomeni cu mai mare zel și evlavie un mister al credinței sau un binefaceri al bunătății dumnezeiești. Astfel, din vremurile de început ale mântuirii redobândite, când creștinii erau aspru prigoniți, au început să fie pomeniți în riturile sacre Martirii, pentru ca, după mărturia lui Augustin, solemnitățile martirilor să fie îndemnuri la martiriu; iar onorurile liturgice acordate mai târziu Sfinților Mărturisitori, Fecioarelor și Văduvelor au avut o putere minunată de a ascuți în credincioși râvna virtuților, necesară chiar și în vremuri de pace. Însă mai ales solemnitățile instituite în cinstea Preasfintei Fecioare au făcut ca poporul creștin nu numai să o cinstească mai religios pe Născătoarea de Dumnezeu, ocrotitoarea cea mai grabnică, ci și să o iubească mai înflăcărat ca pe o Mamă lăsată lui, ca prin testament, de Răscumpărătorul. Iar între binefacerile izvorâte din cultul public și legitim al Născătoarei de Dumnezeu și al

sfinților cerești, nu este de trecut cu vederea, între cele din urmă, aceea că Biserica a alungat fără încetare, cu putere nebiruită, molima ereziilor și a erorilor. Și să admirăm, în această privință, planul providenței prea înțelepte a lui Dumnezeu, care, deși obișnuiește să scoată binele chiar din rău, a îngăduit adesea fie ca credința și evlavia poporului să slăbească, fie ca doctrinele false să uneltească împotriva adevărului catolic, însă cu un asemenea deznodământ, încât acesta să strălucească printr-o nouă lumină, iar aceea, trezită din amorțire, să tindă către lucruri mai mari și mai sfinte. Nici cele ce au fost primite în cursul anual al liturgiei în vremuri mai puțin îndepărtate nu au avut o altă obârșie și nici nu au rodit altfel: precum, atunci când respectul și cultul față de Preasfântul Sacrament slăbiseră, s-a instituit sărbătoarea Trupului lui Cristos, astfel încât fastul solemn al procesiunilor și rugăciunile prelungite timp de opt zile să readucă popoarele la adorarea publică a Domnului; precum s-a introdus celebrarea Preasfântului Inimii a lui Isus atunci când, prin tristețea și severitatea morocănoasă a ianseniștilor, sufletele oamenilor erau slăbite și abătute, răcite cu totul și îndepărtate de iubirea lui Dumnezeu și de încrederea în mântuire.

Dacă, așadar, poruncim ca Cristos Regele să fie cinstit de întreaga comunitate a numelui catolic, prin aceasta însăși vom răspunde nevoii timpului de față și vom aduce un remediu deosebit de puternic împotriva molimei care a infectat societatea omenească. Numim această molimă laicismul, așa cum îl numesc, împreună cu erorile și încercările lui nelegiuite:

această nelegiuire, Venerabili Frați, o știți, nu s-a copt într-o singură zi, ci de multă vreme zăcea ascunsă în măruntaiele cetăților. Căci a început să se nege stăpânirea lui Cristos asupra tuturor neamurilor; s-a tăgăduit dreptul Bisericii, care izvorăște chiar din dreptul lui Cristos, de a învăța neamul omenesc, de a da legi, de a conduce popoarele, spre a le duce la fericirea veșnică. Apoi, încetul cu încetul, religia lui Cristos a fost pusă pe picior de egalitate cu religiile false și așezată, în chip cu totul nedemn, în același rând; după aceea a fost supusă puterii civile și lăsată aproape la bunul plac al principilor și al magistraților; s-a mers mai departe cu aceia care socoteau că trebuie înlocuită religia dumnezeiască printr-o așa-zisă religie naturală, printr-o oarecare mișcare naturală a sufletului. N-au lipsit nici state care au crezut că pot să se lipsească de Dumnezeu și că religia lor poate sta în impietate și în nepăsarea față de Dumnezeu. Roadele cele mai amare pe care această apostazie a fiecărui cetățean și a statelor de la Cristos le-a adus atât de des și atât de multă vreme le-am deplâns în Enciclica Ubi arcano, și le deplângem din nou și astăzi: anume semințele discordiilor semănate pretutindeni și flăcările urii și ale vrăjmășiilor aprinse între popoare, care încă pun o atât de mare piedică împăcării păcii; nestăpânirea poftelor, care adesea se acoperă cu aparența binelui public și a iubirii de patrie, și, de aici, atât dezbinările dintre cetățeni, cât și acea iubire oarbă și nemăsurată de sine, care, neavând în vedere nimic altceva decât folosurile și câștigurile private, măsoară după acestea toate; pacea domestică răsturnată din temelii prin uitarea și neglijarea îndatoririlor; comuniunea și statornicia familiei slăbite; în sfârșit, societatea omenească zdruncinată și dusă spre

pieire. Sărbătoarea anuală a lui Cristos Regele, care urmează să fie celebrată, ne trezește cea mai bună nădejde că societatea omenească se va grăbi, cu bun augur, să se întoarcă la Mântuitorul cel prea iubitor. Ar fi, desigur, datoria catolicilor să grăbească și să accelereze această întoarcere prin faptă și lucrare; însă dintre ei nu puțini nu par a acorda lui Cristos locul cuvenit în ceea ce se numește viața socială și nici acea autoritate pe care este nevrednic să o piardă cei ce poartă făclia adevărului. Această neajuns, poate, trebuie pus pe seama încetinelii sau a timidității celor buni, care se abțin de la împotrivire ori se opun mai slab, de unde se întâmplă ca adversarii Bisericii să prindă mai multă îndrăzneală și cutezanță. Dar dacă credincioșii ar înțelege în general că trebuie să lupte sub steagurile lui Cristos Regele cu tărie și fără încetare, atunci, aprinși de focul apostolatului, s-ar strădui să împace cu Domnul lor sufletele înstrăinate sau neștiutoare și ar munci să păstreze neatinse drepturile Lui.

Și, pe lângă aceasta, oare nu este limpede că solemnitățile anuale ale lui Cristos Regele, celebrate pretutindeni, ar folosi în chip cu totul deosebit spre a acuza și, într-o oarecare măsură, a repara această defecțiune publică pe care laicismul a născut-o cu atâta pagubă pentru societate? Căci, cu cât mai nedemn este numele prea dulce al Răscumpărătorului nostru ținut sub tăcere în adunările dintre națiuni și în Curii, cu atât mai tare trebuie proclamat și cu atât mai larg trebuie afirmate drepturile demnității și puterii regești a lui Cristos.

Mai mult, vedem că, pentru instituirea acestei sărbători, calea a fost, încă de la sfârșitul secolului trecut, pregătită în chip

fericit și minunat. Căci nimeni nu ignoră cât de înțelept și de strălucit a fost apărat acest cult prin numeroase cărți publicate, în mare varietate de limbi, pe cât de larg se întinde lumea; asemenea, cum domnia și împărăția lui Cristos au fost recunoscute prin acea evlavioasă rânduială introdusă, încât aproape nenumărate familii s-au consacrat și s-au dăruit Preasfintei Inimi a lui Isus. Și nu numai familiile au făcut aceasta, ci și cetățile și regatele; ba chiar întreaga omenire, sub îndrumarea și conducerea lui Leon al XIII-lea, a fost consacrată, cu bun augur, aceleiași Inimi dumnezeiești, în Anul Sfânt o mie nouă sute. Nici aceea nu trebuie trecută sub tăcere: că pentru afirmarea solemnă a acestei puteri regești a lui Cristos asupra societății omenești au folosit în chip minunat foarte numeroasele Congrese Euharistice, obișnuite în vremea noastră, care urmăresc tocmai aceasta: ca popoarele diecezelor, ale regiunilor, ale națiunilor, ba chiar ale întregului pământ, chemate să-L venereze și să-L cinstească pe Cristos Regele ascuns sub vălurile euharistice, să-L salute ca Rege dat lor de Dumnezeu prin cuvântările ținute în adunări și în biserici, prin adorarea comună a Preasfântului Sacrament expus public și prin procesiuni mărețe. Pe drept și cu bun temei ai spune că poporul creștin, mișcat de un instinct dumnezeiesc, voiește să-L restituie, în toate drepturile împărătești, pe acel Isus pe care oamenii nelegiuiți nu au voit să-L primească atunci când a venit la ai Săi, scoțându-L din tăcerea și, ca să zicem așa, ascunzătoarea locașurilor sfinte și purtându-L, în chip triumfător, pe străzile cetăților.

(1) Efes., III, 19.

(2) Dan., VII, 13-14.

(3) Num., XXIV, 19.

(4) Ps. II.

(5) Ps., XLIV.

(6) Ps. LXXI.

(7) Isai., IX, 6-7.

(8) Ier., XXIII, 5.

(9) Dan., II, 44.

(10) Dan., VII, 13-14.

(11) Zah., IX, 9.

(12) Luc., I, 32-33.

(13) Mat., XXV, 31-40.

(14) Ioan, XVIII, 37.

(15) Mat., XXVIII, 18.

(16) Apoc., I, 5.

(17) Apoc., XIX, 16.

(18) Evr., I, 1.

(19) I Cor., XV, 25.

(20) In Luc., X.

(21) I Petru, I, 18-19.

(22) I Cor., VI, 20.

(23) Ibid., 15.

(24) Conc. Trid., Sesiunea VI, can. 21.

(25) Ioan, XIV, 15; XV, 10.

(26) Ioan, V, 22.

(27) Imn. *Crudelis Herodes*, în oficiul Epifaniei.

(28) Enc. *Annum Sacrum*, 25 mai 1899.

(29) Fapte, IV, 12.

(30) Sf. Aug., Ep. către Macedoniu, c. III.

(31) Enc. *Ubi arcano*.

(32) I Cor., VII, 23.

(33) Mat., XI, 30.

(34) Enc. *Annum Sacrum*, 25 mai 1899.

(35) Predica 47, *Despre Sfinți*.

(36) Rom., VI, 13.

PIUS PP. XI

SCRISOARE ENCICLICĂ

MORTALIUM ANIMOS

CĂTRE PREACINSTIȚII PĂRINȚI DOMNI
PATRIARHI, PRIMAȚI,
ARHIEPISCOPI, EPISCOPI
ȘI ALȚI ORDINARI AI LOCURILOR
CARE SE AFLĂ ÎN PACE ȘI COMUNIUNE
CU SCAUNUL APOSTOLIC:
DESPRE PROMOVAREA ADEVĂRATEI
UNITĂȚI A RELIGIEI.

VENERABILI FRAȚI,
SĂNĂTATE ȘI BINECUVÂNTARE
APOSTOLICĂ

Poate că niciodată până acum sufletele muritorilor nu au fost cuprinse de o dorință atât de vie după acea frățească legătură prin care – în virtutea uneia și aceleiași origini și naturi – suntem uniți și legați între noi, dorință menită atât să întărească această înrudire, cât și să o îndrepte spre binele comun al societății omenești, precum o vedem manifestându-se în vremurile noastre. Căci, de vreme ce națiunile nu se bucură încă pe deplin de roadele păcii, ba chiar, dimpotrivă, pe alocuri vechi neînțelegeri și altele noi izbucnesc în tulburări și conflicte civile; iar numeroase controverse, care privesc liniștea și prosperitatea popoarelor, nu pot fi nicidecum soluționate fără acțiunea și cooperarea concordantă a celor care conduc statele și le administrează treburile; se înțelege cu ușurință – cu atât mai mult cu cât asupra unității neamului omenesc nu mai există dezacord – de ce mulți doresc ca, insuflate de o asemenea fraternitate universală, diferitele popoare să se unească între ele din ce în ce mai strâns.

Un lucru nu prea diferit încearcă unii să-l realizeze și în ceea ce privește rânduiala Noii Legi aduse de Cristos Domnul. Căci, având drept lucru dovedit că rareori se găsesc oameni cu totul lipsiți de orice simț religios, par să fi intrat în speranța că nu va fi greu de obținut ca popoarele, deși au păreri diferite despre cele dumnezeiești, să cadă totuși de acord, în chip frățesc, asupra mărturisirii unor anumite doctrine, ca și cum acestea ar constitui un fel de temelie comună a vieții spirituale. Din această pricină, de către ei înșiși se obișnuiește a se

organiza congrese, adunări și întruniri publice, cu un număr nu mic de participanți, și sunt chemați acolo spre a discuta, fără deosebire, toți: atât păgâni de orice fel, cât și credincioși creștini, ba chiar și aceia care, spre nenorocirea lor, s-au lepădat de Cristos sau care, cu îndârjire și stăruință, se împotrivesc dumnezeirii și misiunii Sale.

Astfel de încercări nu pot fi nicidecum aprobate de catolici, deoarece se sprijină pe o opinie falsă a celor care socotesc că toate religiile sunt mai mult sau mai puțin bune și vrednice de laudă, întrucât, deși nu în același mod, ar descoperi și ar exprima în mod egal acel simț natural și înnăscut prin care suntem îndreptați către Dumnezeu și recunoaștem supremația Sa cu supunere. Cei care susțin o asemenea părere nu numai că rătăcesc și se înșală, ci, întrucât resping adevărata religie prin deformarea însăși a noțiunii ei, alunecă treptat spre naturalism și, cum se spune, spre ateism; de unde rezultă în chip vădit că oricine aderă la cei care gândesc și lucrează astfel se îndepărtează cu totul de religia revelată de Dumnezeu.

Dar sub o anumită aparență amăgitoare a dreptății sunt mai lesne înșelați unii atunci când se vorbește despre promovarea unității între toți creștinii. Nu se spune oare adesea că este drept, ba chiar potrivit datoriei, ca toți cei care invocă numele lui Cristos să se abțină de la acuzații reciproce și să se unească, în cele din urmă, printr-o iubire mutuală? Cine ar îndrăzni să afirme că Îl iubește pe Cristos, dacă nu se străduiește, pe cât îi stă în putere, să împlinească dorințele Sale, atunci când Îl roagă pe Tatăl ca ucenicii Săi „să fie una”? Și nu a voit oare însuși Cristos ca ucenicii Săi să fie recunoscuți și deosebiți de

ceilalți prin acest semn, și anume să se iubească unii pe alții: „Prin aceasta vor cunoaște toți că sunteți ucenicii Mei, dacă veți avea iubire unii față de alții"? Toți creștinii, adaugă ei, de-ar fi „una", căci astfel ar putea face mult mai mult pentru a respinge năpasta impietății, care, răspândindu-se și cuprinzând tot mai mult, se pregătește să slăbească Evanghelia.

Acestea și altele asemenea le afirmă și le amplifică cei care sunt numiți panchristiani; și aceștia sunt departe de a fi puțini și rari, ci, dimpotrivă, au ajuns aproape niște adevărate grupări organizate și s-au unit în societăți larg răspândite, conduse de cele mai multe ori de oameni necatolici, chiar dacă aceștia sunt pătrunși de doctrine diferite în materie de credință. Între timp, această inițiativă este promovată cu atâta energie, încât câștigă în multe chipuri asentimentul cetățenilor și cucerește și atrage chiar sufletele nu puținor catolici, prin speranța unei asemenea uniri care pare să fie în acord cu dorințele Sfintei Maici Biserici, căci nimic nu-i este acesteia mai scump decât a-i chema și readuce la sânul său pe fiii rătăciți. Însă, sub aceste ademeniri și lingușiri de cuvinte, se ascunde o eroare cu adevărat foarte gravă, prin care sunt zdruncinate din temelii fundamentele credinței catolice.

De aceea, fiind datori prin conștiința oficiului nostru apostolic să nu îngăduim ca turma Domnului să fie înșelată de amăgiri primejdioase, vă chemăm, Venerabili Frați, la o deosebită vigilență pentru a preîntâmpina un asemenea rău; căci avem încredere că, prin scrierile și cuvintele fiecăruia dintre voi, cele ce urmează să le expunem vor putea ajunge mai ușor la popor și vor fi mai bine înțelese de acesta, pentru ca astfel catolicii să

știe ce trebuie să gândească și ce trebuie să facă atunci când este vorba de inițiativele care urmăresc ca toți cei ce se numesc creștini să se adune, cu orice preț, într-un singur trup.

De la Dumnezeu, Creatorul tuturor lucrurilor, am fost creați tocmai pentru ca să-L cunoaștem și să-I slujim; prin urmare, Autorul nostru are drept deplin ca noi să-I slujim. Dumnezeu ar fi putut, desigur, să rânduiască omului o singură lege a naturii, pe care, creându-l, a întipărit-o în mintea sa, și să-i cârmuiască apoi dezvoltările prin providența obișnuită a aceleiași legi; însă a voit mai degrabă să dea porunci cărora să le ascultăm și, de-a lungul veacurilor, adică de la începuturile neamului omenesc până la venirea și predicarea lui Isus Cristos, El Însuși l-a învățat pe om îndatoririle care, ca ființă părtașă de rațiune, le datora Creatorului său: „În multe rânduri și în multe chipuri, odinioară, Dumnezeu a vorbit părinților prin profeți; în zilele acestea de pe urmă ne-a vorbit prin Fiul" (3). De aici rezultă limpede că nu poate exista o adevărată religie în afara aceleia care se sprijină pe cuvântul lui Dumnezeu revelat; revelație care, începută de la origine și continuată sub Legea Veche, a fost desăvârșită de Însuși Isus Cristos sub Legea Nouă. Așadar, dacă Dumnezeu a vorbit – iar faptul că El a vorbit este dovedit cu certitudine de istorie –, oricine vede că datoria omului este să creadă în mod absolut în Dumnezeu care revelează și să se supună pe deplin Celui care poruncește; iar pentru ca noi să împlinim amândouă acestea în mod drept, spre slava lui Dumnezeu și spre mântuirea noastră, Fiul Unul-Născut al lui Dumnezeu a întemeiat pe pământ Biserica Sa. De aceea, socotim că cei care

se mărturisesc creștini nu pot să nu creadă că a fost întemeiată de Cristos o Biserică, una și aceeași; dar dacă se mai întreabă, în plus, cum anume trebuie să fie aceasta, potrivit voinței Autorului său, atunci nu mai sunt toți de acord. Căci foarte mulți dintre ei, de pildă, tăgăduiesc că Biserica lui Cristos trebuie să fie vizibilă și perceptibilă, cel puțin în măsura în care trebuie să apară ca un singur trup al credincioșilor, concordant într-o unică doctrină sub un singur magisteriu și o singură cârmuire; dimpotrivă, ei înțeleg prin Biserică vizibilă nu altceva decât o federație alcătuită din diverse comunități creștine, deși unele aderă la doctrine diferite, chiar potrivnice între ele.

Însă Cristos Domnul a întemeiat Biserica Sa ca o societate perfectă, prin natura sa externă și obiectivă, accesibilă simțurilor, care, sub conducerea unui singur cap (4), să ducă mai departe în timp lucrarea de refacere a neamului omenesc prin magisteriul viu al cuvântului (5) și prin administrarea sacramentelor, izvoare ale harului ceresc (6); motiv pentru care a asemănat-o și cu un regat (7), și cu o împărăție (8), și cu o stână (9), și cu o turmă (10). Această Biserică, astfel minunat întemeiată, nu putea nicidecum să înceteze ori să se stingă după ce întemeietorul ei și Apostolii, principi ai răspândirii ei, au fost luați prin moarte, de vreme ce i se încredințase misiunea de a conduce pe toți oamenii, fără deosebire de timp și de loc, la mântuirea veșnică: „Mergeți, așadar, și învățați toate neamurile" (11). Oare în împlinirea neîntreruptă a acestei misiuni ar putea lipsi Bisericii vreo putere ori eficacitate, când Cristos Însuși este prezent necontenit lângă

ea, făgăduind în mod solemn: „Iată, Eu sunt cu voi în toate zilele până la sfârșitul veacului” (12)? Prin urmare, nu se poate ca Biserica lui Cristos nu numai să existe și astăzi și în toate timpurile, ci să nu fie chiar aceeași întru totul care a fost în epoca apostolică, decât dacă am voi să spunem – ceea ce să nu fie – că Cristos Domnul ori nu a fost îndeajuns pentru scopul propus, ori a greșit atunci când a afirmat că porțile iadului nu vor birui niciodată împotriva ei (13).

În acest punct se cuvine să fie descoperită și îndepărtată o anumită opinie falsă, de care pare să depindă întreaga chestiune și din care își are obârșia acea acțiune și conspirație multiplă a necatolicilor ce privește, după cum am spus, asocierea bisericilor creștine. Autorii acestui plan obișnuiesc să invoce aproape fără măsură cuvintele lui Cristos: „Ca toți să fie una… va fi o singură turmă și un singur păstor” (14), însă în așa fel încât să lase să se înțeleagă că prin aceste cuvinte ar fi exprimată o dorință și o rugăciune a lui Isus Cristos care nu și-ar fi aflat încă împlinirea. Ei socotesc că unitatea credinței și a cârmuirii – care este semnul Bisericii adevărate și unice a lui Cristos – nu ar fi existat aproape niciodată până acum și nici nu ar exista astăzi; și că ea ar putea fi dorită și poate într-o zi realizată printr-o convergență comună a voințelor, dar că, între timp, trebuie socotită o simplă ficțiune. Adaugă că Biserica, prin sine sau prin natura sa, este împărțită în părți, adică este alcătuită din mai multe biserici sau comunități particulare, încă separate, care, deși au în comun anumite articole de doctrină, diferă totuși în celelalte; și că fiecare se bucură de aceleași drepturi; iar Biserica ar fi fost una și unică

cel mult din epoca apostolică până la primele Concilii Ecumenice. De aceea, spun ei, trebuie lăsate deoparte și puse în paranteză controversele, chiar și cele foarte vechi, și diversitățile de opinii care până astăzi dezbină numele creștin, iar din celelalte doctrine să se alcătuiască și să se propună o lege comună a credinței, în a cărei mărturisire toți să nu se cunoască atât, cât să se simtă frați; iar multiplele biserici sau comunități, dacă ar fi unite printr-un fel de legământ universal, ar fi astfel în stare să se opună în mod solid și rodnic înaintării impietății. Acestea sunt, Venerabili Frați, afirmațiile răspândite în mod obișnuit.

Totuși, sunt unii care afirmă și admit că Protestantismul, cum îl numesc, a lepădat cu prea puțină chibzuință anumite articole de credință și unele rituri de cult exterior, cu adevărat plăcute și folositoare, pe care Biserica Romană le păstrează încă. Dar adaugă îndată că și aceasta a greșit, deoarece ar fi corupt religia străveche, adăugând și propunând spre credere anumite doctrine nu atât străine Evangheliei, cât potrivnice acesteia; între care socotesc drept principală pe aceea despre Primatul de jurisdicție atribuit lui Petru și succesorilor săi în Scaunul Roman. Printre aceștia se află, deși nu foarte mulți, cei care acordă Pontifului Roman fie un primat de onoare, fie o jurisdicție sau o anumită putere, pe care totuși o consideră că izvorăște nu din drept divin, ci într-un anumit fel din consimțământul credincioșilor; iar alții merg chiar atât de departe, încât ar dori ca însuși Pontiful să prezideze acele adunări ale lor, pe care le-ai putea numi pestrițe. Dar, deși se pot găsi mulți necatolici care, altminteri, proclamă cu glas tare

comuniunea frățească în Cristos Isus, nu vei găsi cu adevărat pe nimeni care să cugete să se supună și să asculte de Vicarul lui Isus Cristos, fie ca învățător, fie ca păstor. Între timp, ei afirmă că ar fi dispuși să acționeze cu Biserica Romană pe picior de egalitate, adică de la egal la egal; dar, dacă ar putea să acționeze, nu pare îndoielnic că ar proceda astfel încât, printr-un pact eventual, să nu fie siliți să renunțe la acele opinii care sunt încă pricina pentru care rătăcesc și se abat în afara unicului staul al lui Cristos.

Întrucât lucrurile stau astfel, este limpede că nici întrunirile lor nu pot fi nicidecum acceptate de Scaunul Apostolic și nici catolicilor nu le este îngăduit, în vreun chip, să sprijine sau să colaboreze la asemenea inițiative; căci, dacă ar face-o, ar conferi autoritate unei false religii creștine, cu totul străine de unica Biserică a lui Cristos. Vom îngădui oare – ceea ce ar fi cu totul nedrept – ca adevărul, și încă adevărul revelat de Dumnezeu, să fie supus negocierilor? Căci despre păstrarea adevărului revelat este vorba acum. Dacă Isus Cristos a trimis pe Apostoli în lumea întreagă ca să îmbibe toate neamurile cu credința evanghelică și, pentru ca ei să nu greșească, a voit mai întâi să fie învățați de Duhul Sfânt tot adevărul (15), oare această doctrină a Apostolilor a dispărut cu totul sau a fost vreodată alterată în Biserica în care Dumnezeu Însuși este conducător și păzitor? Iar dacă Răscumpărătorul nostru a declarat în mod limpede că Evanghelia Sa nu privește doar timpurile apostolice, ci și veacurile viitoare, putea oare obiectul credinței să devină, odată cu trecerea timpului, atât de obscur sau nesigur, încât astăzi să fie nevoie să se tolereze

opinii chiar contrare între ele? Dacă aceasta ar fi adevărat, ar trebui spus de asemenea că atât coborârea Duhului Mângâietor asupra Apostolilor, cât și rămânerea perpetuă a aceluiași Duh în Biserică, precum și însăși predicarea lui Isus Cristos și-au pierdut de mult orice eficacitate și folos: afirmație care este, fără îndoială, blasfematoare.

De altfel, Fiul Unul-Născut al lui Dumnezeu, când a poruncit solilor Săi să învețe toate neamurile, i-a legat pe toți oamenii prin această datorie, ca să dea crezare celor vestite de „martorii rânduiți mai dinainte de Dumnezeu" (16), și a întărit această poruncă spunând: „Cine va crede și se va boteza se va mântui; iar cine nu va crede va fi osândit" (17); însă amândouă poruncile lui Cristos, care nu pot să nu fie împlinite – una, anume, de a învăța, cealaltă, de a crede pentru dobândirea mântuirii veșnice – nici măcar nu pot fi înțelese, dacă Biserica nu propune doctrina evanghelică întreagă și limpede și dacă nu este ferită, în această propunere, de orice pericol de eroare. În această privință se abat de la calea dreaptă și cei care socotesc că, deși depozitul adevărului există pe pământ, el trebuie căutat cu o trudă atât de anevoioasă și cu studii și controverse atât de îndelungate, încât viața omului abia ar fi de ajuns pentru a-l afla și dobândi; ca și cum Dumnezeu cel prea bun ar fi vorbit prin profeți și prin Fiul Său Unul-Născut doar pentru ca cele revelate prin ei să fie înțelese de foarte puțini și numai la vârste înaintate, și nu pentru a prescrie o doctrină de credință și de moravuri prin care omul să fie cârmuit pe tot parcursul vieții sale muritoare.

Aceşti panchristiani, care tind la asocierea bisericilor, pot părea că urmăresc un scop foarte nobil, acela de a promova caritatea între toţi creştinii; dar cum este cu putinţă ca această caritate să se întoarcă în paguba credinţei? Nimeni nu ignoră că însuşi Ioan, Apostolul carităţii, care în Evanghelia sa pare să fi dezvăluit tainele Preasfintei Inimi a lui Isus şi care obişnuia să întipărească neîncetat în memoria ucenicilor săi porunca nouă „Iubiţi-vă unii pe alţii", a interzis cu desăvârşire orice comuniune cu cei care nu mărturisesc doctrina lui Cristos întreagă şi nealterată: „Dacă vine cineva la voi şi nu aduce această doctrină, să nu-l primiţi în casă şi nici să-i spuneţi bun venit" (18). De aceea, întrucât caritatea se sprijină pe credinţa întreagă şi sinceră ca pe un fundament, ucenicii lui Cristos trebuie să fie uniţi prin unitatea credinţei ca printr-o legătură principală. Cum ar fi, aşadar, cu putinţă să se închipuie un oarecare legământ creştin, în care cei ce ar intra să-şi păstreze fiecare propria manieră de a gândi şi de a simţi chiar şi atunci când este vorba de obiectul credinţei, deşi aceasta se împotriveşte opiniilor celorlalţi? Şi în ce fel, întrebăm, ar putea participa la unul şi acelaşi legământ al credincioşilor oameni care ajung la păreri opuse: de pildă, cei care afirmă şi cei care neagă că Sfânta Tradiţie este un izvor autentic al Revelaţiei divine; cei care consideră ierarhia bisericească, alcătuită din episcopi, preoţi şi slujitori, ca fiind întemeiată de Dumnezeu şi cei care susţin că a fost introdusă treptat, potrivit condiţiilor timpului; cei care adoră în Preasfânta Euharistie pe Cristos cu adevărat prezent prin acea minunată prefacere a pâinii şi a vinului, numită transsubstanţiere, şi cei care afirmă că acolo trupul lui Cristos este prezent numai prin credinţă

sau prin semn și prin puterea Sacramentului; cei care recunosc în aceasta însăși natura de jertfă și de sacrament, și cei care spun că nu este nimic altceva decât o amintire sau comemorare a Cinei Domnului; cei care cred că este bun și folositor a-i invoca cu rugăminte pe Sfinți, care domnesc împreună cu Cristos, mai ales pe Maria, Născătoarea de Dumnezeu, și a acorda venerare imaginilor lor, și cei care susțin că un asemenea cult nu poate fi practicat, deoarece s-ar opune cinstirii „unicului mijlocitor între Dumnezeu și oameni", Isus Cristos (19)? Dintr-o atât de mare deosebire de opinii nu știm cum s-ar putea deschide calea spre unitatea Bisericii, când aceasta nu poate lua naștere decât dintr-un singur magisteriu, dintr-o singură lege a credinței și dintr-o singură credință a creștinilor; știm însă cu siguranță că de aici se face cu ușurință trecerea la neglijarea religiei sau la indiferentism și la ceea ce se numește modernism, de care cei atinși în mod nefericit susțin că adevărul dogmatic nu este absolut, ci relativ, adică potrivit diferitelor nevoi ale timpului și ale locului și diferitelor înclinații ale sufletelor, întrucât nu este cuprins într-o revelație neschimbătoare, ci este de așa natură încât să se adapteze vieții omului.

În plus, în ceea ce privește adevărurile de crezut, nu este nicidecum îngăduit să se folosească acea distincție introdusă între articolele de credință fundamentale și nefundamentale, cum le numesc, ca și cum unele ar trebui primite de toți, iar altele ar putea fi lăsate la libera adeziune a credincioșilor; căci virtutea supranaturală a credinței are ca motiv formal autoritatea lui Dumnezeu care revelează, autoritate ce nu

admite o asemenea distincție. De aceea, toți cei care sunt cu adevărat ai lui Cristos dau, de pildă, credință misterului Preasfintei Treimi în același mod în care o dau dogmei Neprihănitei Zămisliri a Născătoarei de Dumnezeu și, de asemenea, Întrupării Domnului nu altfel decât magisteriului infailibil al Pontifului Roman, în sensul definit de Conciliul Ecumenic Vatican. Căci nu pentru că asemenea adevăruri au fost sancționate și definite prin decret solemn al Bisericii în alte epoci, chiar apropiate, ele ar fi mai puțin sigure sau mai puțin de crezut; nu le-a revelat oare Dumnezeu pe toate? De fapt, magisteriul Bisericii – care, prin plan divin, a fost instituit pe pământ pentru ca doctrinele revelate să rămână nealterate până la sfârșit și să fie transmise oamenilor cu ușurință și siguranță – deși este exercitat zilnic prin Pontiful Roman și episcopii aflați în comuniune cu el, cuprinde totuși și această funcție: ca, atunci când este nevoie fie să se reziste mai eficient erorilor și atacurilor ereticilor, fie să se întipărească mai limpede și mai profund în mintea credincioșilor articolele doctrinei sacre, să procedeze la definirea solemnă prin rituri și decrete. Prin această folosire extraordinară a magisteriului nu se introduce, desigur, nicio invenție și nu se adaugă nimic nou la suma acelor adevăruri care sunt cuprinse cel puțin implicit în depozitul Revelației, încredințat în mod divin Bisericii, ci fie se declară acelea care până atunci puteau părea obscure pentru mulți, fie se statornicește ca adevăr de credință ceea ce mai înainte fusese pus în discuție de unii.

Așadar, Venerabili Frați, este limpede pentru ce acest Scaun Apostolic nu a îngăduit niciodată ca ai săi să ia parte la întrunirile necatolicilor: căci unirea creștinilor nu poate fi promovată altfel decât promovând întoarcerea celor ce se despart la una, adevărata Biserică a lui Cristos, de la care odinioară, spre nenorocirea lor, s-au depărtat. La una, adevărata Biserică a lui Cristos, spunem, tuturor de bună seamă vădită și care, după voința Autorului său, va rămâne pururea aceeași, precum El Însuși a întemeiat-o spre mântuirea de obște. Căci Mireasa mistică a lui Cristos nu s-a întinat niciodată în decursul veacurilor și nici nu se poate întina vreodată, după mărturia lui Ciprian: „Mireasa lui Cristos nu poate fi adulterată: este necoruptă și curată. Cunoaște o singură casă; păzește cu pudică castitate sfințenia unei singure cămări" (20). Și același Sfânt Martir se mira, pe drept cuvânt și cu temei, că cineva ar putea crede „că această unitate, venind din tăria divină, strâns legată de sacramentele cerești, ar putea fi sfâșiată în Biserică și despărțită prin divorțul unor voințe potrivnice" (21). Căci, întrucât trupul mistic al lui Cristos, adică Biserica, este unul (22), alcătuit și legat între sine (23), asemenea trupului Său fizic, ar fi o vorbă nepotrivită și nesăbuită să spui că trupul mistic ar putea consta din mădulare despărțite și risipite: așadar, oricine nu este unit cu el, nici nu este mădular al lui și nici nu se ține de Cap, de Cristos (24).

De altminteri, în această una Biserică a lui Cristos nu este nimeni și nu stăruie nimeni, dacă nu recunoaște și nu primește, prin ascultare, autoritatea și puterea lui Petru și ale

urmașilor săi legitimi. Nu au ascultat oare strămoșii acelora care sunt prinși în rătăcirile lui Fotie și ale altor novatori de Episcopul Romei, Păstorul suprem al sufletelor? Vai, fiii s-au depărtat de casa părintească, care nu s-a prăbușit și nu a pierit pentru aceasta, fiind sprijinită necontenit, precum era, de ocrotirea lui Dumnezeu; să se întoarcă, așadar, la Părintele comun, care, uitând jignirile odinioară aduse Scaunului Apostolic, îi va primi cu cea mai mare iubire. Căci, dacă, după cum tot repetă, doresc să se unească cu Noi și cu ai Noștri, de ce nu se grăbesc să vină la Biserică, „mama tuturor credincioșilor lui Cristos și învățătoarea lor?" (25). Să audă, cu bucurie, glasul ei strigând: „Numai… Biserica catolică este aceea care păstrează cultul adevărat. Aici este izvorul adevărului, aici lăcașul credinței, aici templul lui Dumnezeu: cine nu va intra aici sau cine va ieși de aici este străin de nădejdea vieții și a mântuirii. Nimeni să nu se amăgească prin împotrivire încăpățânată. Căci este vorba de viață și de mântuire: dacă nu se va îngriji de aceasta cu prudență și cu stăruință, ea va fi pierdută și stinsă" (26).

Să se apropie, așadar, de Scaunul Apostolic, așezat în această Cetate pe care Petru și Paul, Principii Apostolilor, au sfințit-o cu sângele lor; de Scaunul, spunem, „rădăcina și mama Bisericii catolice" (27), să se apropie „fiii cei despărțiți", nu cu gândul și cu nădejdea că Biserica Dumnezeului celui viu, „stâlpul și temelia adevărului" (28), ar lepăda integritatea credinței și ar îngădui rătăcirile lor, ci, dimpotrivă, pentru ca ei să se supună magisteriului și cârmuirii ei. O, de ar da Dumnezeu ca ceea ce atâtor înaintași ai Noștri nu le-a fost

încă îngăduit să dobândească, să ni se întâmple Nouă cu bun augur: ca pe fiii care, despărțiți de Noi printr-o ruptură funestă, îi plângem, să-i îmbrățișăm cu inimă părintească; o, de ar binevoi Mântuitorul nostru Dumnezeu, „care voiește ca toți oamenii să se mântuiască și să vină la cunoașterea adevărului" (29), să asculte rugămintea noastră stăruitoare, ca să se îndure a chema pe toți cei rătăciți la unitatea Bisericii. În această lucrare cu adevărat foarte gravă, o chemăm și voim să fie chemată drept mijlocitoare pe Preasfânta Fecioară Maria, Maica harului dumnezeiesc, biruitoarea tuturor ereziilor și Ajutorul creștinilor, ca să ne dobândească cât mai curând venirea acelei zile mult dorite, în care toți oamenii vor auzi glasul dumnezeiesc al Fiului ei, „păzind unitatea Duhului în legătura păcii" (30).

Aceasta, Venerabili Frați, înțelegeți cât de mult o dorim; și voim să o știe fiii Noștri, nu numai toți câți sunt în lumea catolică, ci și toți câți se despart de Noi: care, dacă vor cere cu rugăciune smerită luminile cerești, fără îndoială vor recunoaște unica adevărată Biserică a lui Isus Cristos și, în cele din urmă, vor intra în ea, uniți cu Noi printr-o caritate desăvârșită. În așteptarea acestui lucru, ca chezășie a darurilor dumnezeiești și ca mărturie a binevoinței noastre părintești, vă împărtășim cu toată dragostea, vouă, Venerabili Frați, și clerului și poporului vostru, binecuvântarea apostolică.

Dat la Roma, la Sfântul Petru, în ziua a șasea a lunii ianuarie, la Sărbătoarea Epifaniei Domnului nostru Isus Cristos, anul o mie nouă sute douăzeci și opt, al șaselea al Pontificatului Nostru.

(1) IOAN, XVII, 21.
(2) IOAN, XIII, 35.
(3) Evr., 1, 1 ș.u.
(4) MAT., XVI, 18 ș.u.; Luc., XXII, 32; IOAN, XXI, 15-17.
(5) MARC, XVI, 15.
(6) IOAN, III, 5; VI, 48-59; XX, 22 ș.u.; cf. MAT., XVIII, 18; etc.
(7) MAT., XIII.
(8) Cf. MAT., XVI, 18.
(9) IOAN, X, 16.
(10) IOAN, XXI, 15-17.
(11) MAT., XXVIII, 19.
(12) MAT., XXVIII, 20.
(13) MAT., XVI, 18.
(14) IOAN, XVII, 21; X, 16.
(15) IOAN, XVI, 13.
(16) Fapte, X, 41.
(17) MARC, XVI, 16.
(18) II Ioan, 10.
(19) Cf. 1 Tim., II, 3.
(20) Despre unitatea Bisericii catolice, 6.
(21) Ibidem.
(22) I Cor., XII, 12.
(23) Ef., IV, 15.
(24) Cf. Ef., V, 30; I, 22.
(25) Conc. Lateran IV, c. 5.
(26) Instituțiile divine, IV, 30, 11-12.

(27) Sf. CIPRIAN, Ep. 48 către Corneliu, 3.
(28) I Tim., III, 15.
(29) I Tim., II, 4.
(30) Ef., IV, 3.

PIUS PP. XI

SCRISOARE ENCICLICĂ

MIT BRENNENDER SORGE

DESPRE BISERICĂ ȘI REICHUL GERMAN
CĂTRE PREAVENERABILII FRAȚI
ARHIEPISCOPII ȘI EPISCOPII GERMANIEI
ȘI ALȚI ORDINARI
ÎN PACE ȘI COMUNIUNE CU SCAUNUL
APOSTOLIC

Preavenerabili Frați, salutare și binecuvântare apostolică.

1 - Cu adâncă neliniște și cu o surprindere ce sporește necontenit, urmărim de multă vreme încercările dureroase ale Bisericii și vexațiile tot mai mari care îi apasă pe aceia care au rămas credincioși cu inima și cu fapta, în mijlocul unui popor care odinioară a primit de la Sfântul Bonifaciu mesajul luminos al Evangheliei lui Cristos și al Împărăției lui Dumnezeu.

2 - Iar cele pe care reprezentanții venerabilului episcopat, care Ne-au vizitat în camera Noastră de suferință, au trebuit să Ni le relateze, în adevăr și din datorie de conștiință, nu au schimbat aceste simțăminte. La veștile mângâietoare și ziditoare despre statornicia cu care credincioșii își apără credința, ei s-au socotit obligați, în pofida eforturilor de a judeca cu moderație și în ciuda propriei lor iubiri patriotice, să adauge relatări grele și dureroase. După ce le-am ascultat, am putut, cu recunoștință față de Dumnezeu, să exclamăm împreună cu Apostolul iubirii: „Nu am bucurie mai mare decât aceasta, să aud că fiii mei umblă în adevăr" (Ioan III, 4). Dar sinceritatea inerentă însărcinării Noastre apostolice și hotărârea de a pune înaintea lumii creștine adevărul în toată realitatea sa Ne îndeamnă să adăugăm: „Inima Noastră păstorească nu cunoaște o durere mai adâncă, nici o amărăciune mai mare, decât aceea de a afla că mulți se abat de pe calea adevărului".

3 - Atunci când, în anul 1933, am consimțit, Preavenerabili Frați, să deschidem negocieri pentru un concordat, pe care Guvernul Reichului l-a propus pe baza unui proiect elaborat de mai mulți ani; și când, spre unanima voastră satisfacție, am încheiat aceste negocieri printr-un tratat solemn, am fost animați de dorința, ce Ne revenea prin însăși misiunea Noastră, de a asigura Bisericii din Germania libertatea misiunii sale binefăcătoare și mântuirea sufletelor încredințate ei, precum și de dorința sinceră de a aduce poporului german un serviciu esențial pentru dezvoltarea sa pașnică și prosperă. De aceea, în pofida multor și grave rezerve, am hotărât atunci să nu refuzăm consimțământul Nostru, dorind să cruțăm credincioșilor din Germania, pe cât era omenește posibil, încercările și dificultățile pe care, în împrejurările date, ar fi trebuit să le înfrunte dacă negocierile ar fi eșuat. Prin fapte am voit să arătăm limpede că, având drept unic scop interesele lui Cristos, mâna pașnică și maternă a Bisericii se întindea către oricine nu o respingea în mod voit.

4 - Dacă, așadar, arborele păcii, pe care l-am sădit pe pământ german cu cea mai curată intenție, nu a adus roadele pe care, în interesul poporului vostru, le-am sperat cu atâta încredere, nimeni în lume, care are ochi să vadă și urechi să audă, nu va putea pune vina pe Biserică și pe Capul ei. Experiențele acestor ultimi ani au fixat răspunderi și au scos la lumină intrigi care, încă de la început, nu urmăreau decât un război de exterminare. În brazdele în care am încercat să semănăm sămânța unei păci sincere, alți oameni – „vrăjmașul" din Sfânta Scriptură – au suprasemănat neghina neîncrederii, a neliniștii,

a urii, a calomniei, a unei ostilități hotărâte, fățișe sau voalate, alimentate din multe izvoare și folosind multe mijloace, împotriva lui Cristos și a Bisericii Sale. Ei, și numai ei, împreună cu complicii lor, tăcuți sau zgomotoși, sunt astăzi răspunzători dacă furtuna unui război religios, în locul curcubeului păcii, întunecă cerurile Germaniei.

5 – Nu am încetat niciodată, Preavenerabili Frați, să atragem atenția cârmuitorilor răspunzători de destinul țării voastre asupra consecințelor care ar urma în mod inevitabil protejării și chiar favorizării unei asemenea politici. Am făcut tot ce a stat în puterea Noastră pentru a apăra angajamentul sacru al cuvântului dat, împotriva teoriilor și practicilor care, dacă ar fi oficial aprobate, ar distruge orice încredere în tratate și ar face orice semnătură lipsită de valoare. Dacă va veni vreodată ziua de a prezenta lumii socoteala eforturilor Noastre, orice minte dreaptă va vedea de partea cui se află făuritorii păcii și de partea cui tulburătorii ei. Oricine ar mai păstra în suflet o fărâmă de iubire pentru adevăr și în inimă o umbră de simț al dreptății trebuie să recunoască faptul că, în cursul acestor ani plini de neliniște și încercări care au urmat încheierii concordatului, fiecare cuvânt al Nostru, fiecare faptă a Noastră a fost inspirată de legea obligatorie a tratatelor. În același timp, oricine trebuie să recunoască, nu fără surprindere și dezaprobare, modul în care cealaltă parte contractantă a golit de conținut prevederile tratatului, le-a denaturat sensul și a ajuns, în cele din urmă, să considere încălcarea lui, mai mult sau mai puțin oficială, drept o politică normală. Moderația pe care am arătat-o, în pofida tuturor acestora, nu a fost inspirată

de interese lumești, cu atât mai puțin de o slăbiciune nejustificată, ci numai de grija de a nu smulge grâul împreună cu neghina; de a nu pronunța o judecată publică înainte ca opinia să fie pregătită să-i recunoască forța; de a nu pune sub acuzație onestitatea altora înainte ca dovezile faptelor să fi smuls masca ostilității sistematice îndreptate împotriva Bisericii. Chiar și acum, când o campanie împotriva școlilor confesionale, garantate de concordat, și suprimarea liberei alegeri acolo unde catolicii au dreptul la educația catolică a copiilor lor oferă, într-o chestiune atât de esențială pentru viața Bisericii, dovada gravității extreme a situației și a neliniștii oricărei conștiințe creștine; chiar și acum, răspunderea Noastră pentru sufletele creștine Ne determină să nu trecem cu vederea ultimele posibilități, oricât de slabe ar fi ele, ale unei reveniri la fidelitatea față de tratate și la orice înțelegere care ar putea fi acceptabilă episcopatului. Vom continua, fără a obosi, să stăm înaintea cârmuitorilor poporului vostru ca apărători ai drepturilor încălcate și, în ascultare de conștiința Noastră și de misiunea Noastră păstorească, fie că vom avea succes sau nu, să ne opunem politicii care caută, prin mijloace deschise sau ascunse, să sugrume drepturile garantate printr-un tratat.

6 - Altul însă este scopul acestei scrisori, Preavenerabili Frați. După cum voi Ne-ați vizitat cu dragoste în boala Noastră, tot astfel Ne întoarcem către voi și, prin voi, către catolicii germani, care, asemenea tuturor copiilor suferinzi și încercați, sunt mai aproape de inima Tatălui lor. Într-un timp în care credința voastră, asemenea aurului, este încercată în focul

necazului și al persecuției, când libertatea voastră religioasă este asediată din toate părțile, când lipsa învățământului religios și a unei apărări normale apasă greu asupra voastră, aveți tot dreptul la cuvinte de adevăr și de mângâiere spirituală din partea aceluia al cărui prim predecesor a auzit aceste cuvinte de la Domnul: „Eu m-am rugat pentru tine ca să nu piară credința ta; iar tu, după ce te vei fi întors, întărește-i pe frații tăi" (Luca XXII, 32).

7 - Vegheați, Preavenerabili Frați, ca mai presus de orice să fie păstrată în Germania credința în Dumnezeu, temelia dintâi și de neînlocuit a oricărei religii, curată și nepătată. Nu este credincios în Dumnezeu acela care rostește numele Lui cu buzele, ci acela pentru care acest cuvânt sacru exprimă o concepție adevărată și vrednică despre Dumnezeire. Cine identifică, printr-o confuzie panteistă, pe Dumnezeu cu universul, fie coborându-L pe Dumnezeu la măsura lumii, fie ridicând lumea la măsura lui Dumnezeu, nu este credincios în Dumnezeu. Cine urmează acea așa-zisă concepție germanică precreștină care înlocuiește pe Dumnezeul personal cu un destin obscur și impersonal, neagă astfel Înțelepciunea și Providența lui Dumnezeu, Care „ajunge cu putere de la un capăt la altul și rânduiește toate cu blândețe" (Înțelepciunea VIII, 1). Acela nu este credincios în Dumnezeu.

8 - Cine înalță rasa, sau poporul, sau statul, sau o anumită formă de stat, sau deținătorii puterii, sau orice altă valoare fundamentală a comunității umane – oricât de necesară și onorabilă ar fi funcția lor în lucrurile pământești – cine ridică aceste noțiuni deasupra valorii lor proprii și le divinizează

până la un nivel idolatru, răstoarnă și perverteşte ordinea lumii plănuite și create de Dumnezeu; el este departe de adevărata credință în Dumnezeu și de concepția despre viață pe care această credință o susține.

9 - Feriți-vă, Preavenerabili Frați, de abuzul tot mai răspândit, în vorbire ca și în scris, al numelui lui Dumnezeu, ca și cum ar fi o etichetă lipsită de sens, care poate fi aplicată oricărei creații, mai mult sau mai puțin arbitrare, a speculației omenești. Folosiți-vă influența asupra credincioșilor pentru ca ei să refuze să se lase antrenați în această rătăcire. Dumnezeul nostru este Dumnezeul personal, supranatural, atotputernic, infinit de desăvârșit, unul în Treimea Persoanelor, tripersonal în unitatea esenței divine, Creatorul a tot ceea ce există, Domn, Rege și împlinitorul ultim al istoriei lumii, Care nu va tolera și nu poate tolera un Dumnezeu rival alături de El.

10 - Acest Dumnezeu, acest Stăpân suveran, a dat porunci a căror valoare este independentă de timp și spațiu, de țară și de rasă. După cum soarele lui Dumnezeu strălucește asupra fiecărei fețe omenești, tot astfel legea Sa nu cunoaște nici privilegii, nici excepții. Cârmuitorii și supușii, cei încoronați și cei neîncoronați, bogații și săracii sunt deopotrivă supuși cuvântului Său. Din plinătatea dreptului Creatorului decurge în mod firesc plinătatea dreptului Său de a fi ascultat de indivizi și de comunități, oricare ar fi ele. Această ascultare pătrunde toate domeniile activității în care valorile morale cer armonie cu legea lui Dumnezeu și străbate orice integrare a legilor mereu schimbătoare ale oamenilor în legile neschimbătoare ale lui Dumnezeu.

11 - Numai spiritele superficiale pot aluneca spre concepții despre un Dumnezeu național sau o religie națională, ori pot încerca să-L închidă între frontierele unui singur popor, în limitele înguste ale unei singure rase, pe Dumnezeu, Creatorul universului, Rege și Legiuitor al tuturor națiunilor, înaintea căruia ele sunt „ca o picătură din găleată" (Isaia XL, 15).

12 - Episcopii Bisericii lui Cristos, „rânduiți în cele ce privesc pe Dumnezeu" (Evrei V, 1), trebuie să vegheze ca asemenea erori primejdioase și practicile, încă și mai primejdioase, care decurg din ele, să nu prindă rădăcină în turma lor. Face parte din obligațiile lor sacre să facă tot ce stă în puterea lor pentru a impune respectul și ascultarea față de poruncile lui Dumnezeu, ca temelie necesară a oricărei vieți private și a oricărei moralități publice; să vegheze ca drepturile Maiestății Sale divine, numele Său și cuvântul Său să nu fie profanate; să pună capăt blasfemiilor care, în cuvinte și imagini, se înmulțesc ca nisipul mării; să înfrunte încăpățânarea și provocările celor care Îl neagă, Îl disprețuiesc și Îl urăsc pe Dumnezeu, prin rugăciunile reparatoare neîncetate ale credincioșilor, care se înalță ceas de ceas ca tămâia către Cel Preaînalt și reține mânia Sa.

13 - Vă mulțumim, Preavenerabili Frați, vouă, preoților voștri și credincioșilor, care ați stăruit în datoria voastră creștină și în apărarea drepturilor lui Dumnezeu în fața unui păgânism agresiv. Recunoștința Noastră, cu atât mai caldă și mai admirativă, se îndreaptă către aceia care, în împlinirea datoriei

lor, au fost socotiți vrednici de jertfă și de suferință din iubire față de Dumnezeu.

14 - Nicio credință în Dumnezeu nu poate supraviețui mult timp curată și nealterată fără sprijinul credinței în Cristos. „Nimeni nu știe cine este Fiul, decât Tatăl, și cine este Tatăl, decât Fiul și acela căruia Fiul va voi să-I descopere" (Luca X, 22). „Iar aceasta este viața veșnică: să Te cunoască pe Tine, singurul Dumnezeu adevărat, și pe Isus Cristos, pe Care L-ai trimis" (Ioan XVII, 3). Nimeni, așadar, nu poate spune: „Cred în Dumnezeu, și aceasta îmi este suficient ca religie", căci cuvintele Mântuitorului nu îngăduie ocolire: „Oricine tăgăduiește pe Fiul nu-L are pe Tatăl; cine mărturisește pe Fiul Îl are și pe Tatăl" (1 Ioan II, 23).

15 - În Isus Cristos, Fiul lui Dumnezeu făcut Om, a strălucit plinătatea revelației divine. „Dumnezeu, Care în multe rânduri și în multe chipuri a vorbit odinioară părinților prin profeți, la sfârșit, în aceste zile, ne-a vorbit prin Fiul" (Evrei I, 1). Cărțile sfinte ale Vechiului Testament sunt în întregime cuvântul lui Dumnezeu și constituie o parte substanțială a revelației Sale; ele sunt străbătute de o lumină estompată, în armonie cu dezvoltarea lentă a revelației, cu zorii zilei luminoase a răscumpărării. Așa cum este de așteptat în cărți istorice și didactice, ele reflectă în multe privințe imperfecțiunea, slăbiciunea și păcătoșenia omului. Dar, alături de nenumărate trăsături de măreție și noblețe, ele consemnează și istoria poporului ales, purtător al Revelației și al Făgăduinței, care se abate adesea de la Dumnezeu și se întoarce către lume. Ochii care nu sunt orbiți de prejudecată

sau de patimă vor vedea în această prevaricare, așa cum este relatată de istoria biblică, strălucirea luminoasă a luminii divine care dezvăluie planul mântuitor ce triumfă în cele din urmă asupra oricărei greșeli și oricărui păcat. Tocmai în amurgul acestui fundal se percepe perspectiva impresionantă a pedagogiei divine a mântuirii, care încălzește, mustră, lovește, ridică și înfrumusețează pe cei aleși ai săi. Numai ignoranța și mândria pot orbi pe cineva față de comorile adunate în Vechiul Testament.

16 - Cine voiește să vadă alungată din biserică și din școală istoria biblică și învățăturile înțelepte ale Vechiului Testament blasfemiază numele lui Dumnezeu, blasfemiază planul de mântuire al Celui Atotputernic și face din gândirea omenească limitată și îngustă judecătorul planurilor lui Dumnezeu asupra istoriei lumii; el își neagă credința în adevăratul Cristos, așa cum S-a arătat în trup, Cristosul Care Și-a luat natura omenească dintr-un popor ce avea să-L răstignească; și nu înțelege nimic din tragedia universală a Fiului lui Dumnezeu, Care a opus sacrilegiului călăilor Săi jertfa divină și preoțească a morții Sale răscumpărătoare și a făcut din noul legământ ținta vechiului legământ, împlinirea și încununarea lui.

17 - Culmea revelației, atinsă în Evanghelia lui Cristos, este definitivă și statornică. Ea nu cunoaște retușuri de mână omenească; nu îngăduie înlocuitori, nici alternative arbitrare, precum acelea pe care unii conducători pretind a le extrage din așa-numitul mit al rasei și al sângelui. De vreme ce Cristos, Unsul Domnului, a împlinit lucrarea Răscumpărării și, zdrobind stăpânirea păcatului, ne-a dobândit harul de a fi fii

ai lui Dumnezeu, din acea zi nu s-a dat oamenilor sub cer niciun alt nume prin care să ne fie dat să ne mântuim (Fapte IV, 12). Niciun om, chiar dacă ar întrupa în sine toată știința, puterea și tăria lumească, nu poate pune o altă temelie decât aceea care a fost pusă, și aceasta este Cristos Isus (1 Cor. III, 11). Dacă cineva ar îndrăzni, cu o nesocotire sacrilegă a deosebirilor esențiale dintre Dumnezeu și făptura Sa, dintre Dumnezeul-Om și fiii oamenilor, să așeze un muritor, fie el cel mai mare al tuturor timpurilor, alături de Cristos, sau deasupra Lui, sau împotriva Lui, ar merita să fie numit profet al nimicniciei, căruia i s-ar potrivi cuvintele înfricoșătoare ale Scripturii: „Cel ce locuiește în ceruri va râde de ei" (Psalmul II, 4).

18 - Credința în Cristos nu se poate menține curată și neamestecată fără sprijinul credinței în Biserică, „stâlpul și temelia adevărului" (1 Tim. III, 15); căci însuși Cristos, Dumnezeu binecuvântat în veci, a ridicat acest stâlp al credinței. Porunca Sa de a asculta Biserica (Matei XVIII, 17), de a primi în cuvintele și poruncile Bisericii propriile Sale cuvinte și propriile Sale porunci (Luca X, 16), se adresează tuturor oamenilor, din toate timpurile și din toate țările. Biserica întemeiată de Răscumpărător este una, aceeași pentru toate rasele și toate națiunile. Sub bolta ei, ca sub boltirea cerului, este o singură patrie pentru toate neamurile și toate limbile; este loc pentru dezvoltarea oricărei calități, a oricărui avantaj, a oricărei sarcini și vocații pe care Dumnezeu, Creatorul și Mântuitorul, le-a rânduit atât persoanelor, cât și comunităților etnice. Inima maternă a Bisericii este îndeajuns

de largă ca să vadă, în dezvoltarea rânduită de Dumnezeu a trăsăturilor și darurilor proprii fiecăruia, mai mult decât un simplu pericol de divergență. Ea se bucură de superioritățile spirituale ale persoanelor și ale națiunilor. În izbânzile lor vede, cu bucurie și mândrie maternă, roade ale educației și ale progresului, pe care nu poate decât să le binecuvânteze și să le încurajeze, ori de câte ori poate face aceasta în mod drept, potrivit conștiinței. Dar ea știe, de asemenea, că acestei libertăți i s-au pus hotare prin maiestatea poruncii divine, care a întemeiat acea Biserică una și indivizibilă. Oricine atinge această unitate și această indivizibilitate smulge Miresei lui Cristos una dintre diademele cu care însuși Dumnezeu a încununat-o; el supune unei critici și transformări, de către arhitecți pe care Tatăl Ceresc nu i-a autorizat niciodată să intervină, o zidire dumnezeiască întemeiată pe temeiuri veșnice.

19 - Biserica, a cărei lucrare se desfășoară între oameni și prin oameni, poate vedea misiunea sa divină umbrită de combinații omenești, prea omenești, stăruitoare și crescând necontenit, asemenea neghinei între grâul Împărăției lui Dumnezeu. Cei care cunosc cuvintele Mântuitorului despre scandal și despre cei ce dau scandal cunosc, de asemenea, judecata pe care Biserica și toți fiii ei trebuie să o rostească asupra a ceea ce a fost și a ceea ce este păcat. Dar dacă, pe lângă aceste nepotriviri vrednice de mustrare între credință și viață, fapte și cuvinte, purtare exterioară și simțire lăuntrică, oricât de numeroase ar fi ele, cineva trece cu vederea covârșitoarea sumă de virtuți autentice, de spirit de jertfă, de iubire

frățească, de eforturi eroice de sfințenie, el dă dovadă de o orbire și de o nedreptate de plâns. Iar dacă, mai apoi, uită să aplice altor organizații, de care se întâmplă să fie interesat, aceeași măsură de severitate cu care măsoară Biserica pe care o urăște, atunci apelul său la un simț al purității lezat îl arată asemenea acelora care, văzând paiul din ochiul fratelui lor, după cuvântul pătrunzător al Mântuitorului, nu pot vedea bârna din al lor. Însă, oricât de suspectă ar fi intenția celor care își fac sarcină, ba chiar meserie josnică, să scormonească ceea ce este omenesc în Biserică, și deși puterile preoțești conferite de Dumnezeu sunt independente de valoarea omenească a preotului, rămâne totuși adevărat că niciun moment al istoriei, nicio persoană, în nicio organizație, nu se poate dispensa de datoria de a-și cerceta cu loialitate conștiința, de a se purifica fără cruțare și de a se înnoi cu energie în duh și în fapte. În Enciclica Noastră despre preoție am îndemnat să se acorde atenție datoriei sacre a tuturor celor ce aparțin Bisericii, mai ales a membrilor stării preoțești și religioase și ai apostolatului laic, de a-și potrivi credința și purtarea după exigențele legii lui Dumnezeu și ale Bisericii. Și astăzi repetăm din nou, cu toată stăruința de care suntem în stare: nu este de ajuns să fii membru al Bisericii lui Cristos; este nevoie să fii un membru viu, în duh și în adevăr, adică trăind în stare de har și în prezența lui Dumnezeu, fie în nevinovăție, fie în pocăință sinceră. Dacă Apostolul neamurilor, vasul alegerii, își pedepsea trupul și îl ținea în supunere, ca nu cumva, după ce a predicat altora, el însuși să fie lepădat (1 Cor. IX, 27), ar putea oare cineva răspunzător de lărgirea Împărăției lui Dumnezeu să pretindă o altă cale decât sfințirea personală? Numai astfel

putem arăta generației de astăzi și criticilor Bisericii că „sarea pământului", aluatul creștinismului, nu a putrezit, ci este gata să dăruiască oamenilor de azi — prizonieri ai îndoielii și ai rătăcirii, victime ale indiferenței, obosiți de credința lor și rătăcind departe de Dumnezeu — reînnoirea spirituală de care au atâta nevoie. Un creștinism care își păstrează stăpânirea de sine, refuză orice compromis cu lumea, ia în serios poruncile lui Dumnezeu și ale Bisericii, își păstrează iubirea de Dumnezeu și de oameni în toată prospețimea ei, un asemenea creștinism poate fi și va fi un model și o călăuză pentru o lume bolnavă de moarte și care strigă după îndrumare, dacă nu este condamnată la o catastrofă ce ar întrece puterea de închipuire.

20 - Orice reformă adevărată și durabilă a izvorât, în cele din urmă, din sfințenia unor oameni însuflețiți de iubirea lui Dumnezeu și de iubirea aproapelui. Mărinimoși, gata să răspundă cu promptitudine oricărei chemări a lui Dumnezeu, și totuși încrezători în ei înșiși pentru că încrezători în vocația lor, ei au crescut până la statura unor faruri și reformatori. Dimpotrivă, orice zel reformator care, în loc să izvorască din curăția personală, izbucnește din patimă, a produs neliniște în loc de lumină, distrugere în loc de zidire și, nu o dată, a ridicat rele mai mari decât acelea pe care voia să le îndrepte. Fără îndoială, „Duhul suflă unde voiește" (Ioan III, 8): „din pietre poate ridica oameni ca să pregătească calea planurilor Sale" (Matei III, 9). El își alege uneltele voinței Sale după planurile Sale, nu după cele ale oamenilor. Însă Întemeietorul Bisericii, Care i-a dat viață la Rusalii, nu poate tăgădui temeliile așa cum le-a pus. Oricine este mișcat de Duhul lui Dumnezeu

adoptă, de la sine, atât pe din afară, cât și pe dinăuntru, adevărata atitudine față de Biserică, acest rod sfânt al pomului crucii, acest dar al Duhului lui Dumnezeu, dăruit în ziua Rusaliilor unei lumi rătăcitoare.

21 - În țara voastră, Preavenerabili Frați, se ridică glasuri care se prefac într-un cor îndemnând poporul să părăsească Biserica; și între conducători nu lipsește cineva a cărui poziție oficială este menită să creeze impresia că această necredincioșie față de Cristos Regele ar constitui un act de loialitate semnalat și vrednic de laudă față de statul modern. Mijloace ascunse și fățișe de intimidare, amenințarea cu dezavantaje economice și civice, apasă asupra fidelității anumitor categorii de funcționari catolici o presiune care violează orice drept și demnitate omenească. Întreaga Noastră simpatie părintească se îndreaptă către aceia care trebuie să plătească atât de scump pentru credincioșia lor față de Cristos și Biserică; dar atunci când sunt în joc interesele supreme, având alternativa pierderii spirituale, nu rămâne decât o singură cale: aceea a eroismului. Dacă asupritorul îi oferă cuiva târgul lui Iuda al apostaziei, nu-i rămâne decât să răspundă, cu prețul oricărei jertfe pământești, împreună cu Domnul nostru: „Mergi înapoia Mea, Satano! Căci scris este: Domnului Dumnezeului tău să te închini și Lui singur să-I slujești" (Matei IV, 10). Iar întorcându-se către Biserică, va spune: „Tu, mama mea din pruncie, mângâierea vieții mele și apărătoarea mea la moarte, să mi se lipească limba de cerul gurii dacă, cedând făgăduințelor sau amenințărilor lumești, trădez făgăduințele Botezului meu." Cât despre aceia care își

închipuie că pot împăca o necredincioșie exterioară față de una și aceeași Biserică, să audă avertismentul Domnului: „Cel ce Mă va tăgădui înaintea oamenilor va fi tăgăduit înaintea îngerilor lui Dumnezeu" (Luca XII, 9).

22 - Credința în Biserică nu poate sta curată și adevărată fără sprijinul credinței în primatul Episcopului Romei. În chiar clipa în care Petru, în fața tuturor Apostolilor și ucenicilor, își mărturisește credința în Cristos, Fiul Dumnezeului Celui Viu, răspunsul pe care l-a primit ca răsplată pentru credința și mărturisirea sa a fost cuvântul care a zidit Biserica, unica Biserică a lui Cristos, pe stânca lui Petru (Matei XVI, 18). Astfel s-a pecetluit legătura dintre credința în Cristos, Biserică și Primat. Autoritatea adevărată și legitimă este în chip invariabil o legătură de unitate, o izvorâre de putere, o garanție împotriva dezbinării și a pieirii, un chezăș pentru viitor; și aceasta se verifică în sensul cel mai adânc și mai sublim atunci când această autoritate, ca în cazul Bisericii, și numai al Bisericii, este pecetluită prin făgăduința și călăuzirea Duhului Sfânt și prin sprijinul Său irezistibil. Dacă oameni care nici măcar nu sunt uniți prin credința în Cristos ar veni să vă ofere seducția unei Biserici germane naționale, să fiți convinși că aceasta nu este decât o tăgăduire a unicei Biserici a lui Cristos și o trădare vădită a acelei misiuni evanghelice universale, pentru care numai o Biserică universală este potrivită și competentă. Istoria vie a altor biserici naționale, cu paralizia lor, domesticirea lor și supunerea lor față de puterile lumești, este dovadă suficientă a sterilității la care este condamnată orice ramură ruptă de trunchiul Bisericii vii.

Oricine opune acestor rătăciri un Nu fără compromis încă de la început nu slujește numai curăției credinței sale în Cristos, ci și binelui și vitalității propriului său popor.

23 - Va trebui să vegheați cu deosebită grijă, Preavenerabili Frați, ca noțiunile religioase fundamentale să nu fie golite de conținutul lor și denaturate spre o întrebuințare profană. „Revelația", în sens creștin, înseamnă cuvântul lui Dumnezeu adresat omului. Întrebuințarea acestui cuvânt pentru „sugestiile" rasei și ale sângelui, pentru iradierile istoriei unui popor, nu este decât echivoc. Monede false de acest fel nu merită circulație creștină. „Credința" constă în a ține drept adevărat ceea ce Dumnezeu a revelat și propune, prin Biserica Sa, spre primire omului. Ea este „dovada lucrurilor care nu se văd" (Evrei XI, 1). Încrederea voioasă și mândră în viitorul propriului popor, sădită în chip firesc în orice inimă, este un lucru cu totul diferit de credința în sens religios. A le substitui una alteia și, pe temeiul acesta, a cere să fii numărat între credincioșii urmași ai lui Cristos, este un joc fără sens de cuvinte, dacă nu ascunde o confuzie de noțiuni, sau ceva mai rău.

24 - „Nemurirea", în sens creștin, înseamnă supraviețuirea omului după moartea sa pământească, în vederea răsplătirii sau pedepsirii veșnice. Cine înțelege prin acest termen numai supraviețuirea colectivă aici pe pământ a poporului său pentru un timp nedefinit denaturează una dintre noțiunile fundamentale ale credinței creștine și se atinge de însăși temeliile concepției religioase despre univers, care cere o ordine morală.

25 - „Păcatul strămoșesc" este vina ereditară, dar impersonală, a urmașilor lui Adam, care au păcătuit în el (Rom. V, 12). Este pierderea harului și, prin urmare, a vieții veșnice, împreună cu o înclinare spre rău, pe care fiecare trebuie, cu ajutorul harului, prin pocăință, împotrivire și efort moral, să o înfrâneze și să o biruiască. Patima și moartea Fiului lui Dumnezeu au răscumpărat lumea de blestemul ereditar al păcatului și al morții. Credința în aceste adevăruri, care în țara voastră sunt astăzi ținta batjocurii ieftine a dușmanilor lui Cristos, aparține tezaurului inalienabil al revelației creștine.

26 - Crucea lui Cristos, deși pentru mulți a devenit prilej de poticnire și nebunie (1 Cor. I, 23), rămâne pentru credincios semnul sfânt al răscumpărării sale, emblema tăriei și măreției morale. Trăim în umbra ei și murim în îmbrățișarea ei. Ea va sta pe mormântul nostru ca un chezăș al credinței și al nădejdii noastre în lumina veșnică.

27 - Umilința în duhul Evangheliei și rugăciunea pentru ajutorul harului sunt pe deplin compatibile cu încrederea în sine și cu eroismul. Biserica lui Cristos, care de-a lungul veacurilor și până astăzi numără mai mulți mărturisitori și martiri de bunăvoie decât orice altă colectivitate morală, nu are nevoie de lecții de la nimeni despre eroismul simțirii și al faptelor. Mândria odioasă a reformatorilor nu se acoperă decât de ridicol atunci când ponegrește umilința creștină ca și cum n-ar fi decât o atitudine lașă de auto-degradare.

28 - „Harul", în sens larg, poate însemna orice dar al Creatorului către făptura Sa; dar, în desemnarea sa creștină, el

înseamnă toate semnele supranaturale ale iubirii lui Dumnezeu, intervenția lui Dumnezeu care ridică omul la acea comuniune intimă de viață cu Sine, numită de Evanghelie „înfiererea, înfierea ca fii ai lui Dumnezeu". „Vedeți ce fel de iubire ne-a dăruit Tatăl, ca să ne numim și să fim fii ai lui Dumnezeu" (1 Ioan III, 1). A lepăda această înălțare gratuită și liberă în numele unui așa-zis tip german înseamnă a repudia în mod fățiș un adevăr fundamental al creștinismului. Ar fi un abuz al vocabularului nostru religios să punem pe același plan harul supranatural și darurile naturale. Păstorii și păzitorii poporului lui Dumnezeu vor face bine să se împotrivească acestei jefuiri a lucrurilor sfinte și acestei confuzii de idei.

29 - Pe credința în Dumnezeu, păstrată curată și nepătată, se întemeiază moralitatea omului. Toate încercările de a smulge de sub moralitate și de sub ordinea morală temelia de granit a credinței și de a-i substitui nisipurile mișcătoare ale rânduielilor omenești duc, mai devreme sau mai târziu, pe indivizi ori pe societăți la degradare morală. Nebunul care a zis în inima sa: „nu este Dumnezeu" ajunge drept la stricăciune morală (Psalmul XIII, 1), iar numărul acestor nebuni care astăzi caută să despartă moralitatea de religie este legiune. Ei fie nu văd, fie refuză să vadă că izgonirea creștinismului confesional, adică a noțiunii clare și precise de creștinism, din învățământ și educație, din organizarea vieții sociale și politice, înseamnă spoliere și degradare spirituală. Nicio putere constrângătoare a statului, niciun ideal pur omenesc, oricât de nobil și înalt ar fi, nu va putea vreodată să înlocuiască impulsurile supreme și decisive pe care le naște

credința în Dumnezeu și în Cristos. Dacă omul, chemat la jertfa grea de a-și supune propriul eu binelui comun, pierde sprijinul veșnicului și al divinului, acea credință mângâietoare și întăritoare într-un Dumnezeu care răsplătește tot binele și pedepsește tot răul, atunci rezultatul pentru majoritate nu va fi acceptarea, ci refuzul datoriei. Păzirea conștiincioasă a celor zece porunci ale lui Dumnezeu și a preceptelor Bisericii (care nu sunt decât aplicări practice ale regulilor Evangheliei) este pentru fiecare o școală fără egal de disciplină personală, de educație morală și de formare a caracterului, o școală exigentă, dar nu peste măsură. Un Dumnezeu milostiv, Care, ca Legiuitor, spune: „trebuie!", dă totodată, prin harul Său, puterea de a voi și de a împlini. A lăsa nelucrate asemenea forțe de formare morală, de o asemenea eficacitate, sau a le exclude în chip pozitiv din educația publică, ar însemna sub-hrănirea religioasă a unei națiuni. A preda legea morală opiniei subiective a omului, care se schimbă odată cu vremurile, în loc de a o ancora în voința sfântă a Dumnezeului veșnic și în poruncile Sale, înseamnă a deschide larg toate porțile forțelor de distrugere. Părăsirea principiilor veșnice ale unei moralități obiective, care educă conștiința și înnobilează fiecare domeniu și fiecare organizare a vieții, este un păcat împotriva destinului unei națiuni, un păcat al cărui rod amar va otrăvi generațiile viitoare.

30 - Atât de năvalnic este iureșul vieții de astăzi, încât el rupe de temelia divină a Revelației nu numai moralitatea, ci și drepturile, teoretice și practice. Ne referim îndeosebi la ceea ce se numește legea naturală, scrisă de mâna Creatorului pe

tablele inimii (Rom. II, 14) și pe care rațiunea, neorbită de păcat ori de patimă, o poate citi cu ușurință. În lumina poruncilor acestei legi naturale se poate măsura, în conținutul ei moral și, prin urmare, în autoritatea pe care o exercită asupra conștiinței, orice lege pozitivă, oricare ar fi legiuitorul. Legile omenești aflate în vădită contrazicere cu legea naturală sunt viciate de o pată pe care nicio forță, nicio putere nu o poate îndrepta. În lumina acestui principiu trebuie judecată axioma că „dreptul este utilitatea comună", propoziție căreia i se poate da un înțeles corect, în măsura în care înseamnă că ceea ce este moralmente de neapărat nu poate contribui niciodată la binele poporului. Dar vechiul păgânism recunoștea că, pentru a fi pe deplin adevărată, axioma trebuie răsturnată și făcută să spună: „Nimic nu poate fi folositor dacă nu este, în același timp, moralmente bun" (Cicero, De Off. II, 30). Smulsă de sub această regulă morală, propoziția ar instaura, în dreptul internațional, o stare de război perpetuă între națiuni; căci, prin confuzia dintre drept și utilitate, ea ignoră în viața națională faptul fundamental că omul, ca persoană, posedă drepturi pe care le ține de la Dumnezeu și pe care orice colectivitate trebuie să le apere împotriva tăgăduirii, suprimării ori neglijării. A trece cu vederea acest adevăr înseamnă a uita că adevăratul bine comun își ia, în cele din urmă, măsura din natura omului, care pune în echilibru drepturile personale și obligațiile sociale, precum și din scopul societății, întemeiat spre folosul naturii omenești. Societatea a fost rânduită de Creator pentru deplina dezvoltare a posibilităților individuale și pentru bunurile sociale pe care, printr-un schimb reciproc, fiecare le poate revendica atât

pentru sine, cât și pentru alții. Și valorile mai înalte și mai generale, pe care numai colectivitatea le poate oferi, își au, de asemenea, obârșia în Creator spre binele omului, pentru dezvoltarea lui deplină, naturală și supranaturală, și pentru desăvârșirea perfecțiunii sale. A nesocoti această ordine înseamnă a clătina stâlpii pe care se sprijină societatea și a primejdui liniștea, siguranța și însăși existența socială.

31 - Credinciosul are un drept absolut de a-și mărturisi credința și de a trăi potrivit poruncilor ei. Legile care împiedică această mărturisire și această practică a credinței sunt împotriva legii naturale. Părinții serioși și conștienți de îndatoririle lor educative au un drept primordial la educația copiilor pe care Dumnezeu li i-a dat, în spiritul credinței lor și potrivit prescripțiilor ei. Legile și măsurile care, în chestiunile școlare, nu respectă această libertate a părinților sunt împotriva legii naturale și sunt imorale. Biserica, a cărei misiune este să păstreze și să explice legea naturală, deoarece ea este divină prin obârșia sa, nu poate decât să declare că recentele înscrieri în școli organizate fără nici măcar o umbră de libertate sunt rodul unei presiuni nedrepte și constituie o încălcare a oricărui drept comun.

32 - Ca Vicar al Aceluia care i-a spus tânărului din Evanghelie: „De voiești să intri în viață, păzește poruncile" (Matei XIX, 17), adresăm câteva cuvinte părintești tineretului.

33 - Mii de glasuri vă răsună în urechi vestind o evanghelie care nu a fost revelată de Tatăl Ceresc. Mii de condeie sunt puse în slujba unui creștinism care nu este al lui Cristos. Presa

și radioul vă impun zilnic producții ostile credinței și Bisericii, agresive cu nerușinare împotriva a tot ceea ce ar trebui să socotiți venerabil și sfânt. Mulți dintre voi, ținându-vă strâns de credința și de Biserica voastră, în virtutea apartenenței voastre la asociațiile religioase garantate de concordat, aveți adesea de înfruntat încercarea tragică de a vedea credincioșia voastră față de patria voastră răstălmăcită, bănuită ori chiar tăgăduită și de a fi răniți în viața voastră profesională și socială. Știm bine că în rândurile voastre se află mulți soldați smeriți ai lui Cristos care, cu simțăminte sfâșiate, dar cu inimă hotărâtă, își primesc soarta, găsindu-și singura mângâiere în gândul că suferă ocări pentru numele lui Isus (Fapte V, 41). Astăzi, când vă vedem amenințați de primejdii noi și de hărțuiri noi, vă spunem: dacă cineva v-ar predica o altă evanghelie decât aceea pe care ați primit-o în genunchi de la o mamă evlavioasă, de pe buzele unui tată credincios ori printr-o învățătură credincioasă lui Dumnezeu și Bisericii Sale, „să fie anatema" (Gal. I, 9). Dacă statul organizează o tinerime națională și face această organizație obligatorie pentru toți, atunci, fără a aduce atingere drepturilor asociațiilor religioase, este dreptul absolut al tinerilor, ca și al părinților, să vegheze ca această organizație să fie curățită de orice manifestări ostile Bisericii și creștinismului. Aceste manifestări pun chiar și astăzi părinții creștini în fața unei alternative dureroase, întrucât ei nu pot da statului ceea ce datorează numai lui Dumnezeu.

34 - Nimeni nu s-ar gândi să împiedice pe tinerii germani să întemeieze o adevărată comunitate etnică, într-o nobilă iubire

de libertate și de credincioșie față de patria lor. Ceea ce condamnăm este antagonismul voit și sistematic ridicat între educația națională și datoria religioasă. De aceea le spunem tinerilor: cântați imnurile voastre libertății, dar nu uitați libertatea fiilor lui Dumnezeu. Nu târâți noblețea acestei libertăți în noroiul păcatului și al senzualității. Cel ce cântă imnuri de credință acestei patrii pământești nu trebuie, pentru aceasta, să devină necredincios lui Dumnezeu și Bisericii Sale, ori dezertor și trădător al patriei sale cerești. Vi se vorbește adesea despre măreția eroică, într-o falsă opoziție cu umilința și răbdarea evanghelică. De ce se ascunde faptul că există eroisme în viața morală? Că păstrarea nevinovăției baptismale este un act de eroism vrednic de laudă? Vi se vorbește adesea despre slăbiciunile omenești care pătează istoria Bisericii: de ce se trec sub tăcere faptele care îi umplu istoria, sfinții pe care i-a zămislit, binecuvântarea care s-a revărsat asupra civilizației apusene din unirea dintre această Biserică și poporul vostru? Vi se vorbește despre sporturi. Practicate cu măsură și în limite, educația fizică este un bine pentru tineret. Dar astăzi se consacră atât de mult timp activităților sportive, încât se nesocotește dezvoltarea armonioasă a trupului și a minții, încât se neglijează îndatoririle către familie și păzirea Zilei Domnului. Cu o nepăsare ce se apropie de dispreț, Ziua Domnului este lipsită de caracterul ei sacru, împotriva celor mai bune tradiții germane. Însă Noi așteptăm ca tineretul catolic, în organizațiile mai favorabile ale statului, să apere dreptul său la sfințirea creștină a duminicii, să nu-și exerseze trupul cu prețul sufletului nemuritor, să nu fie biruit de rău, ci să urmărească biruința binelui asupra răului (Rom. XII, 21); iar

cea mai înaltă izbândă a sa va fi dobândirea cununii în stadionul vieții veșnice (1 Cor. IX, 24).

35 - Adresăm un cuvânt deosebit de felicitare, de încurajare și de îndemnare preoților din Germania care, în vremuri grele și în situații delicate, au, sub îndrumarea Episcopilor lor, să călăuzească turmele lui Cristos pe calea dreaptă, prin cuvânt și pildă, prin evlavia lor zilnică și răbdarea lor apostolică. Fii iubiți, care luați parte împreună cu Noi la sfintele taine, nu obosiți a exercita, după modelul Preotului suveran și veșnic, Isus Cristos, iubirea și grija Bunului Samaritean. Păstrați-vă purtarea zilnică nepătată înaintea lui Dumnezeu și urmăriți neîncetat desăvârșirea și sfințirea voastră, într-o milostivă caritate față de toți aceia care v-au fost încredințați spre îngrijire, îndeosebi față de cei mai expuși, cei slabi și cei ce se poticnesc. Fiți călăuzele credincioșilor, sprijinul celor ce cad, doctorii celor îndoielnici, mângâietorii celor întristați, sfătuitori și ajutători dezinteresați ai tuturor. Încercările și suferințele prin care a trecut poporul vostru în zilele de după război nu au trecut peste sufletul lui fără să lase urme dureroase. Ele au lăsat amărăciune și neliniște care se vindecă greu, dacă nu prin caritate. Această caritate este arma indispensabilă a apostolului într-o lume sfâșiată de ură. Ea vă va face să uitați sau, cel puțin, să iertați multe ocări nemeritate, astăzi mai frecvente ca oricând.

36 - Această caritate, înțelegătoare și plină de simpatie chiar față de cei care vă jignesc, nu înseamnă nicidecum renunțarea la dreptul de a proclama, de a revendica și de a apăra adevărul și consecințele lui. Întâiul dar de iubire al preotului către

aproapele este a sluji adevărul și a combate rătăcirea în orice formă ar fi ea. A lipsi în aceasta ar fi nu numai o trădare față de Dumnezeu și față de vocația voastră, ci și o ofensă adusă adevăratului bine al poporului și al patriei voastre. Tuturor acelora care au păstrat fidelitatea făgăduită Episcopilor lor în ziua hirotonirii; tuturor acelora care, în exercitarea slujirii lor preoțești, sunt chemați să sufere persecuție; tuturor acelora întemnițați în închisori și în lagăre de concentrare, Părintele lumii creștine le trimite cuvintele Sale de recunoștință și de laudă.

37 - Recunoștința Noastră părintească se îndreaptă, de asemenea, către călugări și călugărițe, precum și simpatia Noastră către atâția care, din pricina măsurilor administrative ostile Ordinelor religioase, au fost smulși din lucrarea vocației lor. Dacă unii au căzut și s-au arătat nevrednici de vocația lor, vina lor, pe care Biserica o pedepsește, nu micșorează nicidecum meritul imensei majorități care, în lepădare de sine și sărăcie de bunăvoie, au căutat să-și slujească pe Dumnezeul lor și patria lor. Prin zelul, fidelitatea, virtutea, caritatea lor activă, devotamentul lor, ordinele consacrate îngrijirii sufletelor, slujirii bolnavilor și educației contribuie în mare măsură la binele privat și public. Fără îndoială, vor veni zile mai bune care să le facă dreptate mai bine decât au făcut-o vremurile tulburi de față. Nădăjduim că superiorii comunităților religioase vor folosi încercările și dificultățile lor pentru a-și reînnoi zelul, duhul de rugăciune, asprimea vieții și desăvârșita disciplină, spre a atrage binecuvântarea lui Dumnezeu asupra lucrării lor grele.

38 - Avem înaintea ochilor mulțimile imense ale credincioșilor Noștri copii, fii și fiicele Noastre, la care suferințele Bisericii din Germania și ale lor nu au slăbit devotamentul față de cauza lui Dumnezeu, iubirea lor gingașă față de Părintele creștinătății, ascultarea lor față de păstorii lor, hotărârea lor plină de bucurie de a rămâne pururea credincioși, orice s-ar întâmpla, sfintei moșteniri a strămoșilor lor. Tuturor le trimitem salutările Noastre părintești. Și mai întâi membrilor acelor asociații religioase care, cu bărbăție și cu prețul unor jertfe negrăite, au rămas credincioși lui Cristos și au stat de partea drepturilor pe care un tratat solemn le garantase Bisericii și lor înșiși, potrivit regulilor loialității și bunei-credințe.

39 - Adresăm salutările Noastre deosebite părinților catolici. Drepturile și îndatoririle lor ca educatori, conferite de Dumnezeu, sunt astăzi miza unei campanii pline de urmări. Biserica nu poate aștepta să deplângă devastarea altarelor sale, distrugerea templelor sale, dacă o educație ostilă lui Cristos va profana templul sufletului copilului, consacrat prin Botez, și va stinge lumina veșnică a credinței în Cristos, în folosul unei lumini contrafăcute, străine Crucii. Atunci pângărirea templelor este aproape și va fi datoria fiecăruia să-și desprindă răspunderea de tabăra potrivnică și să-și elibereze conștiința de cooperarea vinovată la o asemenea corupție. Cu cât vrăjmașii vor încerca mai mult să-și ascundă planurile, cu atât va fi nevoie de o veghe neîncrezătoare, în lumina unei experiențe amare. Lecțiile de religie păstrate de ochii lumii, controlate de oameni neautorizați, în cadrul unui sistem de educație care

lucrează în mod sistematic împotriva religiei, nu justifică un vot în favoarea școlilor neconfesionale. Știm, iubiți părinți catolici, că votul vostru nu a fost liber, căci un vot liber și secret ar fi însemnat triumful școlilor catolice. De aceea, nu vom înceta niciodată să arătăm cu franchețe autorităților răspunzătoare nedreptatea presiunii exercitate asupra voastră și datoria de a respecta libertatea educației. Dar nu uitați aceasta: nimeni nu vă poate elibera de răspunderea pe care Dumnezeu v-a pus-o asupra copiilor voștri. Niciunul dintre asupritorii voștri, care pretind că vă scutesc de îndatoririle voastre, nu va putea răspunde în locul vostru înaintea Judecătorului veșnic, când va întreba: „Unde sunt aceia pe care ți i-am încredințat?" Fiecare dintre voi să poată răspunde: „Din aceia pe care mi i-ai dat, n-am pierdut pe niciunul" (Ioan XVIII, 9).

40 - Preavenerabili Frați, suntem încredințați că aceste cuvinte pe care, în acest ceas solemn, vi le adresăm vouă și catolicilor Imperiului german vor afla, în inimile și în faptele credincioșilor Noștri, ecoul ce răspunde grijii Părintelui comun. Dacă este un lucru pe care îl rugăm pe Domnul să ni-l dăruiască, acesta este ca vorbele Noastre să ajungă la urechile și la inimile acelora care au început să cedeze amenințărilor și ademenirilor dușmanilor lui Cristos și ai Bisericii Sale.

41 - Am cântărit fiecare cuvânt al acestei scrisori în cumpăna adevărului și a iubirii. N-am voit nici să fim complici ai echivocului printr-o tăcere nepotrivită, nici, printr-o severitate prea mare, să împietrim inimile acelora care trăiesc sub răspunderea Noastră păstorească; căci iubirea Noastră

păstorească îi urmărește cu atât mai mult cu cât este mai mare necredincioșia lor. Dacă aceia care încearcă să-și potrivească mentalitatea noilor împrejurări n-ar mai păstra față de casa părintească pe care au părăsit-o și față de Tatăl însuși decât cuvinte de neîncredere, de nerecunoștință ori de insultă, dacă ar uita chiar tot ceea ce au părăsit, va veni ziua când neliniștea lor se va revărsa asupra copiilor pe care i-au pierdut, când nostalgia îi va aduce înapoi la „Dumnezeu, Care era bucuria tinereții lor", la Biserica a cărei mână părintească i-a îndrumat pe drumul ce duce la Tatăl Ceresc.

42 - Ca și alte epoci din istoria Bisericii, timpul de față a adus o nouă urcare spre purificarea lăuntrică, cu singura condiție ca credincioșii să se arate îndeajuns de tari în mărturisirea credinței lor în Cristos, îndeajuns de generoși în suferință, pentru a înfrunta pe asupritorii Bisericii cu puterea credinței și a carității lor. Fie ca timpul sfânt al Postului Mare și al Paștelui, care propovăduiește înnoirea lăuntrică și pocăința, să îndrepte ochii creștini către Cruce și către Cristos cel înviat; să fie pentru voi toți prilejul de bucurie care să vă umple sufletele de eroism, răbdare și biruință. Atunci suntem siguri că dușmanii Bisericii, care socotesc că a sosit ceasul lor, vor vedea că bucuria lor a fost prematură și că vor putea astupa groapa pe care au săpat-o. Va veni ziua când Te Deum-ul eliberării va urma imnurilor premature ale dușmanilor lui Cristos: Te Deum-ul triumfului și al bucuriei și al recunoștinței, când poporul german se va întoarce la religie, își va pleca genunchiul înaintea lui Cristos și, înarmându-se împotriva

dușmanilor lui Dumnezeu, va relua din nou sarcina pe care Dumnezeu i-a pus-o.

43 - Cel ce cercetează inimile și rărunchii (Psalmul VII, 10) este martorul Nostru că nu avem dorință mai mare decât aceea de a vedea în Germania restabilirea unei păci adevărate între Biserică și Stat. Dar dacă, fără nicio vină din partea Noastră, această pace nu va veni, atunci Biserica lui Dumnezeu își va apăra drepturile și libertatea în numele Celui Atotputernic, a Cărui mână nu s-a scurtat. Încrezându-ne în El, „nu încetăm a ne ruga și a cere" (Col. I, 9) pentru voi, copii ai Bisericii, ca zilele necazului să se sfârșească și ca voi să fiți găsiți credincioși în ziua judecății; iar pentru prigonitori și asupritori, ca Tatăl luminilor și al milostivirii să-i lumineze precum l-a luminat pe Saul pe drumul Damascului. Cu această rugăciune în inimă și pe buze, vă dăruim vouă, ca chezășie a ajutorului divin, ca sprijin în hotărârile voastre grele, ca mângâiere în luptă, ca alinare în toate încercările, vouă, Episcopi și Păstori ai credincioșilor, preoți, persoane consacrate, apostoli laici ai Acțiunii Catolice, tuturor diecezanilor voștri și mai ales bolnavilor și celor întemnițați, cu iubire părintească, Binecuvântarea Noastră Apostolică.

Dat la Vatican, în Duminica Patimilor, 14 martie 1937.

PIUS XI

PIUS PP. XI

SCRISOARE ENCICLICĂ

DIVINI REDEMPTORIS

CĂTRE PREACINSTIȚII FRAȚI
PATRIARHI, PRIMAȚI, ARHIEPISCOPI,
EPISCOPI
ȘI ALȚI ORDINARI AI LOCURILOR
CARE AU PACE ȘI COMUNIUNE
CU SCAUNUL APOSTOLIC:
DESPRE COMUNISMUL ATEU.

PREACINSTIȚI FRAȚI, SĂNĂTATE
ȘI BINECUVÂNTARE APOSTOLICĂ

Făgăduința Răscumpărătorului dumnezeiesc luminează începuturile neamului omenesc; și astfel, nădejdea vremurilor mai bune, precum a alinat durerea pricinuită de pierderea „paradisului desfătării" (1), tot astfel a însoțit pe oameni pe calea lor apăsată și plină de temeri, până când, „la plinirea vremii" (2), Mântuitorul nostru, venind, a împlinit așteptarea unui dor îndelungat; și a inaugurat pentru toate neamurile o epocă nouă și mai aleasă, numită după numele creștin, care aproape că o covârșește și o întrece pe aceea pe care unele dintre cele mai strălucite națiuni o atinseseră cu mari strădanii și osteneli.

După nenorocita cădere a lui Adam, a urmat o aspră luptă a virtuții împotriva îndemnurilor viciilor, izvorâtă dintr-o asemenea pată ereditară; și niciodată nu a încetat acel vechi și viclean ispititor să amăgească pe muritori prin făgăduințe înșelătoare. De aceea, de-a lungul veacurilor, o tulburare a urmat alteia, până s-a ajuns la prefacerea de față a lucrurilor, care, aproape pretutindeni pe pământ, ori deja face ravagii, ori amenință în chip înfricoșător; și care pare a întrece, prin putere și amploare, toate persecuțiile pe care Biserica le-a îndurat. Astfel încât popoarele sunt împinse către un asemenea prag al primejdiei, încât riscă să cadă din nou în barbarie, cu mult mai rea decât aceea în care se afla cea mai mare parte a neamurilor înainte de venirea Răscumpărătorului dumnezeiesc.

Fără îndoială, Preacinstiți Frați, ați înțeles deja despre ce primejdie amenințătoare vorbim: despre comunismul bolșevic, cum este numit, și anume comunismul ateu, al cărui scop propriu tinde la a răsturna din temelii ordinea socială și a submina însăși fundamentele civilizației creștine.

I

Împotriva acestor încercări amenințătoare, Biserica Catolică nu putea să tacă și nici nu a tăcut. Nu a tăcut acest Scaun Apostolic, care știe prea bine că îi revine ca misiune proprie apărarea adevărului, a dreptății și a tuturor bunurilor nepieritoare, pe care secta comunistă le disprețuiește și le atacă. Încă din vremurile în care cercurile unor oameni învățați și-au propus să elibereze cultura și civilizația de legăturile disciplinei religioase și morale, Predecesorii Noștri au socotit de datoria lor să avertizeze, prin cuvinte hotărâte, pe toți asupra direcției în care se îndrepta această îndepărtare a societății omenești de preceptele creștine. Iar în ceea ce privește erorile comuniștilor, încă din anul 1846, Predecesorul Nostru de fericită amintire, Pius al IX-lea, le-a condamnat în mod solemn, și și-a întărit condamnarea prin Syllabus. El folosește anume aceste cuvinte în Enciclica *Qui pluribus*: „… Aici se înscrie doctrina infamă și chiar în cel mai înalt grad potrivnică dreptului natural, a Comunismului, cum este numit, care, odată admisă, ar răsturna din temelii toate drepturile, bunurile, proprietățile și însăși societatea omenească" (3). Iar mai târziu, un alt Predecesor al Nostru, de venerată amintire, Leon al XIII-lea, a descris aceleași erori în mod limpede și hotărât în Enciclica *Quod Apostolici muneris*

(4), numindu-le „o ciumă nimicitoare, care se strecoară prin mădularele cele mai intime ale societății omenești și o aduce la cea mai mare primejdie"; și tot el a arătat, cu pătrunderea minții sale agere, că agitația maselor în favoarea ateismului își trage originea din acele teorii filosofice care, de multă vreme, se străduiau să despartă știința de credință și viața de Biserică, în timp ce metoda tehnică a disciplinelor era excesiv exaltată.

Și Noi, de asemenea, de-a lungul Pontificatului Nostru, nu o dată am denunțat, cu neliniște crescândă, valurile tot mai puternice ale acestei impietăți. Astfel, când în anul 1924 s-au întors din regiunile Rusiei cei pe care îi trimiseserăm pentru ajutoare, într-o cuvântare specială adresată întregii lumi catolice (5), am condamnat erorile și metodele comuniștilor. De asemenea, prin Enciclicele *Miserentissimus Redemptor* (6), *Quadragesimo anno* (7), *Caritate Christi* (8), *Acerba animi* (9), *Dilectissima Nobis* (10), am deplâns în mod solemn persecuțiile împotriva numelui creștin care făceau ravagii în Rusia, în Statele Unite ale Mexicului și, în cele din urmă, în Spania. Și încă sunt vii în amintire cuvintele pe care le-am rostit anul trecut, fie la inaugurarea Expoziției publicațiilor catolice din întreaga lume, fie când i-am primit pe refugiații din Spania, fie și atunci când, la apropierea solemnităților Nașterii Domnului, am adresat un mesaj radiofonic. Chiar și cei mai aprigi dușmani ai Bisericii, care de la Moscova, capitala lor, conduc această luptă împotriva civilizației creștine, mărturisesc prin fapte mai mult decât prin cuvinte că Pontificatul Suprem, și în vremurile noastre, nu a încetat să apere cu fidelitate deplină sfintele ale religiei creștine, ci,

dimpotrivă, a denunțat tot mai des și cu o forță de convingere mai mare decât orice altă autoritate publică pământească primejdia uriașă a comunismului.

Cu toate acestea, deși Noi am rostit în mod repetat asemenea îndemnuri părintești, pe care voi, Preacinstiți Frați, le-ați explicat cu grijă prin atâtea scrisori pastorale, fie comune, fie particulare, și le-ați împărtășit credincioșilor, acest pericol, făurit prin viclenia oamenilor răzvrătiți, se agravează pe zi ce trece. De aceea, am socotit de datoria Noastră să ridicăm din nou glasul; și o facem prin acest document de o mai mare greutate, așa cum se cuvine acestui Scaun Apostolic, învățător al adevărului; și cu atât mai bucuros, cu cât știm că aceasta este dorința tuturor în lumea catolică. Avem încredere că glasul acesta al Nostru va fi primit de toți cei care, cu mintea liberă de prejudecăți și cu inimă sinceră, caută binele comunității omenești. Această încredere ne este întărită și de faptul că vedem cum avertismentele Noastre sunt confirmate de cele mai amare roade, pe care le-am prevăzut ca izvorând din teoriile subversive și care fie cresc în mod înfricoșător în țările unde acestea domnesc, fie amenință în chip primejdios celelalte națiuni.

Dorim, așadar, să atingem din nou, pe scurt și în mod sintetic, invențiile și preceptele comuniștilor, așa cum sunt propuse mai ales prin instituțiile și metodele bolșevicilor; să opunem acestor invenții și precepte, care poartă pecetea înșelăciunii, doctrina limpede a Bisericii; și să îndemnăm din nou, cu stăruință, pe toți, să primească acele mijloace de apărare prin care se poate păstra liberă și nevătămată cultura creștină, în

care singură poate exista o Cetate cu adevărat umană, nu doar de acest flagel cumplit, ci și să fie îndreptată, cu pas tot mai grăbit, spre adevăratul progres al societății civile.

Doctrina pe care comuniștii o propovăduiesc în zilele noastre se prezintă, într-un mod mai perfid decât teoriile de acest fel introduse în vremuri anterioare, sub masca amăgitoare a răscumpărării celor săraci. O falsă aparență de dreptate, de egalitate și de fraternitate necesară a tuturor în muncă pătrunde preceptele și eforturile lor cu un pretins sens mistic, astfel încât aprinde cu putere mulțimile amăgite de făgăduințe mincinoase, ca de o contagiune extrem de violentă; ceea ce se întâmplă cu atât mai ușor în epoca noastră, când repartizarea inechitabilă a bunurilor este însoțită de o lipsă neobișnuită pentru nu puțini. Ei pretind, ba chiar afirmă cu îndrăzneală, că această formă falsă ar fi izvorul progresului economic; progres de care, dacă în unele locuri se poate vorbi în mod real, acesta se datorează fără îndoială altor cauze: fie intensificării muncii productive introdusă în regiuni lipsite anterior de ea; fie exploatării extrem de profitabile a bogățiilor imense ale naturii, fără niciun respect pentru umanitate; fie, în cele din urmă, constrângerii dure și crude a muncitorilor, plătiți cu salarii mici, la îndeplinirea celor mai grele munci.

În realitate însă, preceptele pe care comuniștii le răspândesc astăzi, adesea prezentate sub o formă vicleană și atrăgătoare, se întemeiază pe principiile materialismului dialectic și istoric, așa cum le-a formulat Karl Marx; principii despre care filosofii bolșevismului se laudă că dețin interpretarea unică și autentică. Aceste precepte învață că există o singură realitate universală:

materia, alcătuită din forțe oarbe și ascunse, care, prin evoluția sa naturală, devine plantă, animal, om. Societatea omenească nu ar fi nimic altceva decât o formă sau o manifestare a materiei, care se dezvoltă în acest mod și care, printr-o necesitate de neînlăturat și printr-un conflict neîncetat al forțelor, tinde către un sfârșit suprem: o societate lipsită de orice deosebire de clase. Din asemenea teorii rezultă limpede că însăși noțiunea de Dumnezeu veșnic este desființată; că nu există nicio deosebire între spirit și materie, între suflet și trup; că sufletul nu supraviețuiește după moartea trupească și că nu există nicio așteptare a unei vieți viitoare. Mai mult, comuniștii, urmând calea materialismului dialectic pe care o născocesc, susțin că acest conflict, despre care am vorbit și care va conduce natura lucrurilor către acel sfârșit suprem, poate fi accelerat de oameni. De aceea, ei se străduiesc să ascută antagonismele dintre diferitele clase ale statului; și să facă astfel încât lupta dintre aceste clase, plină, din nefericire, de ură și de ruine, să apară ca o confruntare sacră a progresului; și chiar să distrugă din temelii toate barierele care s-ar opune acestor eforturi violente asumate cu bună știință, ca fiind potrivnice neamului omenesc.

La aceasta se adaugă faptul că ei lipsesc omul de libertatea sa, în care constă regula vieții spirituale; și îl dezbracă pe om de demnitatea sa, precum și de orice frână morală, prin care s-ar putea rezista impulsurilor viciilor ce se strecoară pe ascuns. Persoana umană, întrucât, potrivit concepțiilor lor, nu este nimic altceva decât o rotiță, ca să spunem astfel, inserată în mecanismul universal, este lipsită de drepturile naturale care

decurg din aceasta, drepturi care sunt atribuite comunității. În ceea ce privește relațiile dintre cetățeni, proclamând o egalitate absolută, ei resping orice autoritate și ierarhie care ar proveni de la Dumnezeu, fie ea a părinților sau a altora; căci afirmă că orice putere și obligație de ascultare izvorăsc, ca dintr-o singură și primă sursă, din societate. Niciun drept de a poseda bunuri sau mijloace de producție nu este acordat indivizilor; deoarece, întrucât acestea generează alte bunuri, posesia lor ar introduce în mod necesar dominația unora asupra altora. Din acest motiv, ei afirmă că orice drept de proprietate privată, ca principal izvor al sclaviei economice, trebuie să fie desființat cu totul.

Această doctrină, respingând toate îndatoririle sacre ale vieții omenești, ajunge în mod firesc să considere căsătoria și viața de familie drept simple instituții civile și fictive, născute din anumite condiții economice; de aceea, după cum respinge legăturile matrimoniale întemeiate pe drept și morală, care nu depind de voința indivizilor sau a comunității, tot astfel neagă indisolubilitatea lor. Într-un mod cu totul special, după concepția comuniștilor, femeia nu este legată prin niciun legământ de familie și de cămin. Ei, proclamând-o pe femeie complet eliberată de tutela bărbatului, o smulg de la viața domestică și de la îngrijirea copiilor și o aruncă, în aceeași măsură ca pe bărbat, în agitația vieții publice și a muncii comune; ba chiar încredințează căminul și copiii ei îngrijirii societății civile (11). În cele din urmă, părinților li se răpește autoritatea naturală asupra educației copiilor, întrucât aceasta este socotită ca aparținând exclusiv comunității și putând fi

exercitată numai în numele și prin mandatul ei. La ce ar ajunge, așadar, societatea omenească, sprijinită pe asemenea temelii scoase din materialism? Ar lua ființă, desigur, o asociere lipsită de orice altă autoritate decât aceea derivată din raporturile economice. Și ar avea o singură misiune: producerea bunurilor prin munca comună; și un singur scop: folosirea bunurilor pământului într-un loc al celei mai plăcute desfătări, în care fiecare „să contribuie cu munca sa după puteri și să primească bunuri după nevoi".

Trebuie, de asemenea, observat că comuniștii atribuie societății dreptul, sau mai degrabă un arbitru aproape nelimitat, de a constrânge pe fiecare cetățean la munca comună, fără a ține seama de binele propriu al fiecăruia; ba chiar de a-i sili cu forța, împotriva voinței lor. Iar în această societate, ei afirmă că atât disciplina morală, cât și ordinea juridică nu izvorăsc din niciun alt izvor decât din condițiile economice ale timpului; și de aceea sunt, prin însăși natura lor, pământești, schimbătoare și nestatornice. Pe scurt, ca să rezumăm, ei se străduiesc să introducă o nouă ordine a lucrurilor și o nouă epocă mai aleasă, care însă ar izvorî numai din cursul ascuns al naturii: „o societate omenească din care Dumnezeu a fost izgonit".

Când însă însușirile și deprinderile sufletelor, care sunt cerute pentru alcătuirea unei asemenea comunități, vor fi fost dobândite de toți într-atât încât acea formă închipuită de societate să fi ieșit, în cele din urmă, cândva la iveală, lipsită de orice deosebire de clase, așa cum o plăsmuiesc cu mintea, atunci cetatea politică, care în prezent este închegată numai

astfel încât cei bogați să stăpânească peste plebea proletară, va cădea prin însăși necesitatea lucrurilor și „se va risipi"; totuși, până când această stare a vieții fericite nu va fi atinsă, comuniștii se folosesc de guvernarea și puterea publică drept un instrument mai de seamă și mai eficace în toate privințele, prin care să ajungă la scopul pe care și l-au propus.

Aveți înaintea ochilor, Preacinstiți Frați, acea doctrină pe care comuniștii bolșevici și atei o propovăduiesc neamului omenesc ca pe o evanghelie nouă și ca pe un salutare mesaj de răscumpărare! O născocire, de fapt, plină de erori și amăgiri, potrivnică atât adevărurilor descoperite de Dumnezeu, cât și rațiunii omenești; care, distrugând temeliile conviețuirii civile, răstoarnă ordinea socială; care nu recunoaște adevărata origine și natura cetății, nici adevăratul ei scop; care, în sfârșit, respinge și tăgăduiește drepturile, demnitatea și libertatea persoanei omenești.

Dar de unde vine că aceeași doctrină, pe care cele mai bune studii au depășit-o de mult, și pe care faptele de fiecare zi o răstoarnă pe deplin, poate totuși să se răspândească atât de repede în întregul orizont al pământului? Va fi îngăduit să înțelegem aceasta dacă vom chibzui că prea puțini au putut să cerceteze până la capăt ce vor și încotro tind în realitate comuniștii; pe când, dimpotrivă, foarte mulți cedează cu ușurință îndemnurilor lor viclene, pe care le întăresc cu făgăduințe uimitoare. Căci cei care promovează o asemenea cauză se folosesc de această poleială a adevărului, anume că ei ar voi numai să ridice soarta clasei muncitoare la o stare mai bună; de asemenea, că ar voi să vindece, la vreme potrivită, tot

ceea ce liberalii, cum sunt numiți, ar fi introdus strâmb în administrarea treburilor, și să ajungă la o împărțire mai egală a bunurilor: lucruri pe care nimeni nu poate să nu vadă că ar putea fi atinse prin mijloace legitime. Totuși, aceiași, prin acest mod de a lucra, mai ales folosindu-se de prilejul crizei economice, care apasă pretutindeni, pot să atragă de partea lor chiar și pe aceia care, după convingerea lor, se îndepărtează de preceptele materialismului și se îngrozesc de acele fapte nelegiuite care nu rareori se săvârșesc. Și, întrucât în orice rătăcire se află o oarecare lumină de adevăr, după cum am văzut mai sus că se întâmplă și aici, ei scot înainte această aparență de adevăr cu un plan deosebit de viclean, spre a ascunde, după împrejurări, înfățișarea aceea urâcioasă și neomenească pe care o răspândesc preceptele și metodele comunismului; și astfel pot înșela chiar și pe oameni înzestrați cu virtute neobișnuită, care adeseori se aprind într-atât, încât ajung ei înșiși ca niște apostoli ce îmbibă mai ales tineretul, ușor supus amăgirilor, cu aceste rătăciri. În plus, propovăduitorii comunismului nu nu știu să tragă folos și din vrajbele dintre diferite popoare, și din dezbinările și luptele prin care felurite forme de guvernare se opun unele altora, și chiar din tulburarea ce se strecoară în câmpul studiilor, acolo unde până și noțiunea Dumnezeirii tace, pentru a pătrunde în academii și a-și întări principiile doctrinei cu argumente de pretinsă știință.

Pentru ca să se înțeleagă mai ușor prin ce mijloace au putut să facă astfel încât atâția muncitori să îmbrățișeze, fără nicio cercetare, doctrinele lor închipuite, va fi de folos să ne

amintim că aceiași muncitori, din pricina disciplinei economice liberale și a modului lor de a lucra, au fost aduși în chip jalnic la neglijarea religiei și a dreptei rânduieli a moravurilor. Căci adesea schimbarea alternativă a turelor de lucru a împiedicat și aceasta: ca ei să poată ține religios ziua de sărbătoare; nu s-a îngrijit nimeni să se ridice biserici aproape de ateliere, nici să se facă mai lesnicioasă lucrarea preotului; ba chiar instituțiile așa-numitului laicism, departe de a fi oprite, au fost împinse înainte tot mai mult în fiecare zi. Iată, așadar, roadele cele mai rele ale rătăcirilor, pe care atât Predecesorii Noștri, cât și Noi înșine le-am vestit nu o dată. De aceea, de ce ne-am mira dacă valurile comunismului, în chip înfricoșător, scaldă deja și aproape îneacă atât de multe popoare înstrăinate de preceptele creștine?

Și aceasta este, de asemenea, o cauză pentru care înșelăciunile comunismului se răspândesc atât de repede, încât pătrund pe furiș în toate țările, fie mici, fie mari, fie cultivate, fie mai puțin înaintate în civilizație, ba chiar și în părțile cele mai îndepărtate ale pământului: adică acea nelegiuită râvnă de propagandă, care poate că niciodată, de când există amintirea oamenilor, nu a fost atât de înverșunată. Această propagandă, izvorând dintr-un singur centru, se adaptează cu viclenie la condițiile speciale ale popoarelor; folosește cheltuieli risipite, nenumărate asociații, întruniri foarte dese din toate națiunile și forțe adunate și potrivite; de asemenea, prin ziare, prin foi zburătoare, prin spectacole cinematografice, prin scenele teatrelor, prin invenția radioului și, în cele din urmă, prin jocuri literare și prin universități de orice fel, pătrunde încetul

cu începutul chiar și în rândurile mai alese ale cetățenilor, care poate n-au băgat de seamă otrava ce, cu atât mai jalnic, le infectează mințile și sufletele.

Un alt ajutor puternic prin care este promovată doctrina comunismului izvorăște, fără îndoială, din faptul că o mare parte a ziarelor, tipărite pretutindeni pe pământ și neconforme cu preceptele catolice, acoperă lucrul printr-o tăcere convenită. Spunem „convenită"; altminteri cu greu s-ar înțelege de ce scriitori de acest fel, care prind cu atâta lăcomie și scot la iveală întâmplări chiar de mică însemnătate, au tăinuit totuși atât de mult timp faptele monstruoase săvârșite în ținuturile Rusiei, în Statele Unite ale Mexicului și, în cele din urmă, în mare parte a Spaniei; și de ce despre secta comuniștilor, care domnește la Moscova și care se întinde atât de larg în asociații de-a lungul pământului, spun atât de puține cuvinte, față de gravitatea lucrului. Dar toți știu că aceasta se întâmplă, în mare parte, fiindcă rațiuni politice, care nu miros cu totul a prudență civilă, ar cere-o; și nu mai puțin pentru că este sprijinit și îndemnat de felurite puteri ascunse, care de mult se străduiesc să răstoarne rânduiala creștină a cetăților.

Între timp, roadele acestei propagande stăruitoare se înfățișează cu durere înaintea ochilor minții noastre. Căci oriunde comuniștii au putut să prindă putere și să-și exercite stăpânirea — iar aici ne gândim, cu o deosebită iubire părintească, la popoarele din Rusia și din Republica Mexicană — acolo, după cum ei înșiși o propovăduiesc pe față, s-au străduit prin orice mijloc să nimicească din rădăcină temeliile

religiei creștine și ale civilizației și să stingă cu totul, în sufletele oamenilor, mai ales ale tinerilor, însăși amintirea ei. Episcopi și preoți au fost izgoniți, osândiți la ocne, străpunși de gloanțe, ori uciși în chip neomenesc; iar dintre laici, oameni chemați la bănuială tocmai fiindcă apărau cele sfinte au fost hărțuiți, tratați ca dușmani și târâți la judecăți și închisori.

Și în regiunile în care — precum se întâmplă în preaiubita Noastră Spanie — ciuma și nelegiuirea comunismului nu au putut încă să aducă toate nenorocirile rătăcirilor sale, ea a stârnit totuși, vai, o furie nebună și a izbucnit în cele mai funeste crime. Nu o singură biserică ori două au fost dărâmate, nu o singură mănăstire ori două zdruncinate; ci, oriunde a fost cu putință, toate templele, toate așezămintele religioase și chiar orice urmă a religiei creștine, deși însemnate prin artă și cultura umanității, au fost rase din temelii. Și nu numai că nebunia năvalnică a comuniștilor a măcelărit cu miile episcopi și preoți, bărbați și femei consacrate, urmărindu-i în chip deosebit pe aceia și pe acelea care aveau grijă de muncitori și de cei lipsiți; ci a ucis și numeroși laici din orice stare, care și astăzi sunt omorâți în cete, numai pentru că mărturisesc credința creștină, sau cel puțin pentru că resping doctrina ateilor comuniști. Și asemenea măceluri înfricoșătoare se săvârșesc cu o ură atât de mare și cu o cruzime atât de sălbatică, încât par cu totul de necrezut în vremurile noastre. Niciun om cu judecată, fie dintre particulari, fie dintre cei care, conștienți de gravitatea lucrurilor, cârmuiesc cârma statului, niciunul, spunem, nu

poate să nu fie cuprins de groază adâncă dacă își amintește că ceea ce se întâmplă astăzi în Spania ar putea să se întâmple mâine și în celelalte neamuri cultivate.

Nici nu se poate afirma că asemenea atrocități ar urma printr-o necesitate oarecare toate marile prefaceri ale lucrurilor, ca și cum ar fi simple mișcări singulare și neînfrânate ale unor suflete înfierbântate, pe care le-ar naște orice răzvrătire; nicidecum; ci ele izvorăsc mai degrabă în chip firesc din principiile acestei discipline, a cărei alcătuire nu este ținută de niciun frâu. Fiindcă frâne sunt necesare atât oamenilor luați fiecare în parte, cât și celor uniți prin drept; și până și neamurile barbare au recunoscut legătura legii naturale, lucrare a lui Dumnezeu, săpată în sufletele muritorilor. Când păzirea acestei legi era rânduială pentru toți, am văzut popoarele vechi ajungând la o strălucire a măririi care îi uimește încă, peste măsură, pe aceia care au răsfoit cu luare-aminte analele istoriei omenești. Dar când însăși noțiunea Dumnezeirii este smulsă din mințile cetățenilor, în chip necesar ei sunt împinși către o sălbăticie neîmblânzită și moravuri feroce.

Aceasta, cu durere supremă, o vedem în prezent: întâia oară, de când există amintirea oamenilor, vedem o răzvrătire pregătită cu grijă și înarmată printr-un plan chibzuit împotriva „a tot ceea ce se numește Dumnezeu" (12). Căci doctrina comunismului, prin însăși natura ei, se împotrivește oricărei religii și o socotește drept „opiul adormitor al clasei muncitoare", tocmai fiindcă rânduielile și preceptele ei, învățând viața veșnică după sfârșitul vieții muritoare, îi

îndepărtează pe oameni de la acea ordine a fericirii viitoare pe care ar fi datori să o atingă pe pământ.

Totuși, legea naturală și Dumnezeu, Autorul ei, nu sunt disprețuiți fără pedeapsă; urmează, așadar, că strădaniile comuniștilor, după cum nici în cele economice n-au putut să-și ducă scopul la împlinire, tot astfel nici în viitor nu-l vor putea duce vreodată. Nu tăgăduim, desigur, că în stăpânirea rusă aceste strădanii au contribuit într-o oarecare măsură la trezirea oamenilor și a instituțiilor lor din trândăvia îndelungată care se cuibărise; și că, luptând cu orice mijloc și prin orice cale, deși adesea nelegitimă, au putut să realizeze ceva spre folosul acestei vieți; dar ne este cunoscut, și din mărturii foarte recente, lipsite de orice bănuială, că, în realitate, nici măcar în această privință nu s-au împlinit lucrurile mari ce se făgăduiau. La aceasta se adaugă că acea stăpânire crudă și plină de teroare a pus jugul robiei peste nenumărați cetățeni. Se cuvine să se observe că, și în administrarea treburilor, este necesară o anumită disciplină a probității, după care îngrijirea slujbei primite să se rânduiască din conștiința datoriei; lucru pe care preceptele comunismului, născute din închipuitele rațiuni ale materialismului, nu-l pot da. De aceea nu rămâne decât acea înfricoșătoare conspirație a crimelor pe care o vedem în Rusia, unde vechii tovarăși de conspirație și de luptă își făuresc moartea unii altora; iar această teribilă conjurație a nelegiuirilor nu poate împiedica destrămarea legăturii sociale, cu atât mai puțin poate înfrâna moravurile prăbușite.

Dar nu ne este în gând să osândim în bloc popoarele acelei Republici, pe care, dimpotrivă, le cuprindem cu iubire părintească și fierbinte. Căci știm că nu puțini dintre ei sunt apăsați de o stăpânire nedreaptă și servilă, străină, în cea mai mare parte, de adevăratele interese ale acelui neam; și că foarte mulți au fost înșelați de făgăduințele unei speranțe mincinoase. Noi osândim mai degrabă sistemele întocmite și pe autorii și susținătorii lor, care au socotit acea națiune ca pe un câmp foarte potrivit în care să semene semințele doctrinei lor, pregătite de mult, și de acolo să le împrăștie în toate părțile pământului.

III

După ce am așezat în lumină erorile bolșevicilor atei și instituțiile lor, pline de amăgire și de violență, a venit vremea, Preacinstiți Frați, să le opunem, printr-o scurtă lămurire, adevărata noțiune despre cetatea omenească; care, după cum bine știți, este aceea pe care rațiunea și revelația dumnezeiască, prin Biserică, Învățătoarea neamurilor, ne-o învață.

Și mai întâi trebuie observat că, mai presus de toate, există o Ființă unică și supremă, Dumnezeirea, care este Creatorul atotputernic al întregii făpturi și Judecătorul preasfânt, preadrep și preînțelept al tuturor oamenilor. Prin această Ființă supremă, care este Dumnezeu, sunt respinse cu desăvârșire îndrăznelile și minciunile comuniștilor. Căci nu pentru că oamenii îi dau credință Dumnezeu este Dumnezeu, ci pentru că El este în realitate Dumnezeu, îi dau credință și i

se închină toți cei care nu-și închid cu îndărătnicie ochii minții împotriva luminii adevărului.

Iar în ce-l privește pe om, ce învață credința catolică și rațiunea minții noastre am arătat, expunând principalele puncte ale acestei doctrine, în Enciclica (13) despre educația creștină a tineretului. Căci omul are un suflet spiritual și nemuritor; și, după cum este persoană înzestrată de Creatorul suprem cu însușiri cu totul minunate ale trupului și ale minții, tot astfel poate fi numit pe drept „microcosmos", după cuvântul vechilor scriitori, tocmai fiindcă întrece cu mult nesfârșita întindere a lucrurilor neînsuflețite. Nu numai în această viață muritoare, ci și în veșnicie, scopul lui suprem este numai Dumnezeu; iar când, prin harul sfințitor, este ridicat la demnitatea de fiu al lui Dumnezeu, el este unit cu Împărăția dumnezeiască în Trupul mistic al lui Isus Hristos. De aceea, Dumnezeirea i-a dăruit drepturi multe și felurite: dreptul la viață și la integritatea trupului; drepturi atât pentru dobândirea celor necesare, cât și pentru a tinde, pe cale și cu mijloace raționale, către scopul ultim pe care Dumnezeu i l-a pus înainte; în sfârșit, drepturi de a intra în societate, de a poseda bunuri private și de a se folosi de ele.

În plus, după cum căsătoria, tot astfel și folosirea ei naturală își are originea în rânduiala dumnezeiască; de asemenea, alcătuirea vieții de familie și principalele ei îndatoriri nu izvorăsc din arbitriul omenesc, nici din rațiuni economice, ci de la Creatorul însuși al tuturor. Acestea le-am explicat pe larg în Enciclica (14) despre sfințenia căsătoriei, precum și în aceea, amintită mai sus, despre educația creștină a tineretului.

Dar Dumnezeu, în același timp, a voit ca omul să fie născut și rânduit pentru conviețuirea civilă, pe care însăși natura lui o cere. Căci societatea, după sfatul Creatorului dumnezeiesc, este un sprijin natural, prin care orice cetățean poate și trebuie să se folosească pentru a ajunge la ținta ce-i este pusă înainte; fiindcă cetatea există pentru om, nu omul pentru cetate. Aceasta însă nu trebuie înțeleasă așa cum afirmă liberalii, prin doctrina lor a individualismului, care poruncește ca societatea să slujească fără măsură intereselor fiecăruia; ci mai degrabă astfel: ca toți, prin faptul că sunt uniți cu societatea într-o ordine rânduită, să poată ajunge, prin conlucrare, la o prosperitate în adevăratul sens; și ca, prin comunitatea omenească, să înflorească însușirile sufletului, private și publice, sădite de natură în oameni, care întrec folosurile vremelnice și particulare și aduc în rânduiala civilă o desăvârșire de ordin dumnezeiesc, ceea ce nu poate avea loc nicidecum în indivizi luați separat. Și aceasta slujește omului, de asemenea, spre a recunoaște această imagine a desăvârșirii dumnezeiești și, recunoscând-o, să o întoarcă Creatorului prin laude și adorare. Căci numai oamenii, nu orice asociere a lor, sunt înzestrați cu minte și voință, libere după normele morale.

De altminteri, precum omul nu poate lepăda îndatoririle prin care, după porunca lui Dumnezeu, este legat de societatea civilă, iar conducătorii publici au dreptul, dacă nu li se opune în mod legitim, să-l constrângă la împlinirea datoriei; tot astfel, societatea nu poate lipsi pe cetățean de drepturile pe care i le-a dăruit Creatorul, dintre care cele mai de seamă au fost atinse mai sus, nici nu poate face, după bunul plac, ca

exercitarea lor să devină imposibilă. De aceea, din raţiunea minţii noastre, şi în acord cu ea, rezultă că toate cele pământeşti sunt spre folosul omului şi, prin el, trebuie raportate la Creator. În acest sens se potriveşte cuvântul Apostolului Neamurilor către Corinteni despre dobândirea mântuirii creştine: „Toate… sunt ale voastre; voi însă sunteţi ai lui Hristos, iar Hristos este al lui Dumnezeu" (15). Aşadar, pe când afirmaţiile comuniştilor micşorează atât de mult persoana omenească, încât răstoarnă pe dos raporturile cetăţenilor cu societatea, raţiunea omenească şi revelaţia dumnezeiască o înalţă, dimpotrivă, atât de sus. Predecesorul Nostru de fericită amintire, Leon al XIII-lea, a dat norme roditoare despre rânduielile economice şi sociale şi despre cauza muncitorilor prin Enciclicele (16); iar Noi, prin Enciclica (17) despre refacerea ordinii sociale creştine, le-am adaptat condiţiilor şi necesităţilor timpului nostru. În aceste scrisori, urmărind neîncetat vechea doctrină a Bisericii despre natura proprie a posesiunilor private, în raport cu indivizii şi cu societatea, am definit limpede şi precis drepturile şi demnitatea muncii omeneşti, precum şi raporturile de ajutor reciproc ale celor care dau capitalul şi ale celor care dau osteneala; şi, în sfârşit, salariul care se cuvine muncitorilor după o strictă dreptate, pentru cele trebuincioase lor şi familiei lor.

În plus, am arătat că numai atunci poate fi păstrată nevătămată societatea omenească de la cea mai cumplită ruină către care este împinsă prin teoriile liberalismului, unde dreapta rânduială morală tace, când preceptele dreptăţii sociale şi ale

caritații creștine pătrund și însuflețesc rânduiala economică și civilă; lucru pe care, fără îndoială, nu-l pot realiza nici lupta dintre clase și crimele terorii, nici folosirea nemăsurată și tiranică a puterii publice. Am avertizat, de asemenea, că adevărata prosperitate a poporului trebuie urmărită printr-o dreaptă organizare a asociațiilor, care recunoaște și respectă diferitele trepte ale autorității sociale; că este necesar ca toate organizațiile meșteșugărești să fie unite între ele și să conlucreze în mod prietenesc, pentru a putea tinde la binele comun al cetății; și că adevărata și proprie misiune a puterii publice constă în aceea de a promova, pe cât poate, o asemenea conlucrare și un asemenea acord al tuturor cetățenilor.

Pentru a dobândi, prin ajutorul tuturor, o ordine de liniște, preceptele doctrinei catolice acordă atâta demnitate și autoritate conducătorilor publici cât este necesar ca ei, cu o grijă veghetoare și prevăzătoare, să apere drepturile dumnezeiești și omenești, pe care Sfânta Scriptură și Părinții Bisericii le insuflă cu atâta stăruință. Și aici trebuie observat că se înșală în chip rușinos aceia care trâmbițează că toți cetățenii ar avea drepturi egale în societatea civilă și că în ea nu ar exista ordine legitime de autoritate. Să fie de ajuns, în această privință, să amintim Enciclicele Predecesorului Nostru de fericită amintire, Leon al XIII-lea, pomenite mai sus, îndeosebi pe acelea care tratează despre autoritatea cârmuirii civile (18) și despre constituția creștină a statelor (19). În ele, bărbații catolici pot vedea în chip limpede preceptele rațiunii și ale credinței, care îi pot păstra liberi de opiniile înșelătoare și

primejdioase ale comuniștilor. A răpi drepturile proprii ale fiecăruia și, astfel, a reduce cetățenii la servitute; a tăgădui originea primară și supremă a cetății și a puterii ei; și a pune în chip nelegiuit puterea publică în slujba crimelor săvârșite printr-o conspirație comună: toate acestea, spunem, se împotrivesc cu tărie legii naturale a moravurilor și voinței dumnezeiești a Creatorului. După cum cetățeanul, tot astfel și rânduiala comunității își trag obârșia din Dumnezeirea veșnică, și sunt rânduite una față de alta într-un raport de reciprocitate; nici cetățeanul, nici societatea omenească nu pot, așadar, să refuze îndatoririle prin care se leagă între ele, nici să respingă ori să micșoreze drepturile celeilalte. Însuși Dumnezeu a instituit și a rânduit aceste raporturi principale dintre cetățeni și comunitate; de aceea, ceea ce își arogă cu îndrăzneală comuniștii — anume să pună în locul legii dumnezeiești, care se sprijină pe preceptele adevărului și ale carității, sfaturile și planurile politice ale facțiunilor, pline de vrajbă, izvorâte din arbitriul omenesc — este, fără îndoială, o uzurpare cu totul nedreaptă și nelegiuită a dreptului.

Biserica Catolică, când împărtășește preceptele acestei înalte discipline, nu urmărește, desigur, altceva decât să ducă la faptă vestirea cea binecuvântată pe care îngerii au cântat-o deasupra peșterii din Betleem, vestind slavă lui Dumnezeu și pace oamenilor (20); adică să poată dobândi pacea cu adevărat vrednică de acest nume și fericirea cu adevărat vrednică de acest nume, în măsura în care acestea, oricât ar fi, pot fi atinse în această viață muritoare spre dobândirea fericirii veșnice, însă numai de către oamenii care voiesc cu adevărat. Această

doctrină se îndepărtează, pe aceeași cale dreaptă, atât de pierzarea erorilor, cât și de strădaniile nemăsurate ale partidelor politice care le îmbrățișează, precum și de metodele și planurile lor; întrucât ea, după cum mărturisește în orice timp cumpăna dreaptă a adevărului și a dreptății, tot astfel o întemeiază prin argumente și o pune în lucrare, o face rodnică și o promovează în fapta vieții. Iar aceasta o înfăptuiește Biserica, împăcând și armonizând între ele îndatoririle și drepturile reciproce: astfel încât să împace autoritatea cu libertatea, demnitatea cetății cu demnitatea persoanei, persoana omenească a cetățeanului supus, și deci ascultarea datorată celor ce cârmuiesc, cu slujirea acelora care poartă vicarial puterea dumnezeiască; precum și iubirea rânduită de sine, de familie și de patrie, unită cu acea caritate față de celelalte familii și celelalte neamuri care se sprijină pe iubirea lui Dumnezeu, Tatăl tuturor, din care toate își au obârșia și către care toți trebuie să tindă, ca spre scopul ultim. Aceeași doctrină nu desparte grija dreaptă pentru cele pământești de strădania lucrătoare pentru bunurile veșnice. Dacă supune cele muritoare bunurilor nemuritoare, o face după cuvântul Învățătorului ei: „Căutați… mai întâi împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui, și toate acestea se vor adăuga vouă" (21); dar este departe de a neglija cele omenești ori de a sta împotriva progresului civil și a folosurilor vremelnice; dimpotrivă, le sprijină și le promovează cu o dreaptă rânduială și cu o eficacitate cât mai mare cu putință. Căci Biserica, deși nu a propus niciodată, nici în câmpul acțiunii economice și sociale, o rânduială și o organizare tehnică determinată a lucrurilor, lucru care nu ține de misiunea ei, a dat totuși liniile principale

și preceptele de căpetenie care, deși pot fi aplicate în chipuri felurite, după diferitele condiții ale timpurilor, locurilor și popoarelor, arată totuși calea sigură pe care cetatea poate păși către o epocă mai aleasă și mai fericită.

Înțelepciunea cea mai înaltă și utilitatea cea mai mare a acestei doctrine o mărturisesc toți cei care o cunosc în fapt. Și pe drept și cu temei, bărbați de seamă, iscusiți în cârmuirea treburilor publice, au afirmat că n-au putut vedea nimic mai înțelept, după ce au cumpănit diferitele sisteme economice, decât acele principii ale acestei discipline care sunt propuse în Enciclicele *Rerum Novarum* și *Quadragesimo anno*. Iar și în ținuturile locuite de oameni care nu sunt catolici, ba nici măcar creștini, nu puțini recunosc cât de mult folosesc societății omenești preceptele sociale ale Bisericii. Astfel încât, abia a trecut o lună de când un bărbat vestit din părțile îndepărtate ale Orientului, cunoscător al treburilor politice și care nu mărturisește religia creștină, nu a șovăit să afirme că Biserica, prin doctrina ei despre pace și legătura frățească, contribuie în cel mai înalt grad la întemeierea și sprijinirea unei păci lucrătoare între națiuni. Ba chiar și comuniștii — după cum știm din înștiințări sigure care se adună din toate părțile către acest centru, ca un fel de inimă a lumii catolice — dacă nu s-au prăbușit încă întru totul în moravuri corupte, atunci când au înaintea ochilor disciplina socială a Bisericii, mărturisesc că ea întrece cu mult preceptele învățătorilor și căpeteniilor lor. Numai aceia care poartă sufletul orbit de pofte și de ură își închid ochii la luminile adevărului și o atacă cu încăpățânare.

Dar dușmanii Bisericii, deși recunosc că normele date de ea se arată pline de înțelepciune, totuși o acuză ca și cum nu și-ar fi potrivit fapta vieții după învățăturile pe care le-a dat; și astfel caută alte căi și alte metode. Însă că o asemenea învinuire este falsă și nedreaptă o arată toate analele numelui creștin. Căci, pentru a atinge pe scurt doar un singur fapt deosebit, adevărata și frățească legătură a tuturor oamenilor, de orice neam și stare, între ei, necunoscută cu desăvârșire în veacurile de mai înainte în această tărie și desăvârșire, a fost mai întâi propovăduită de vestitorii Evangheliei; lucru care, fără îndoială, a contribuit cu cea mai mare putere la desființarea sclaviei: și aceasta, nu prin răscoale sângeroase, ci prin puterea lăuntrică a acestei doctrine, prin care o nobilă femeie romană își îmbrățișa sclava ca pe o soră.

De asemenea, prin dogmele creștine, prin care suntem învățați să-l adorăm pe Fiul lui Dumnezeu, făcut om din iubire pentru oameni, fiu de tâmplar și El însuși lucrător (22), munca omenească a fost ridicată la demnitatea adevărată a numelui ei; căci munca omenească era atunci atât de disprețuită, încât însuși Marcus Tullius Cicero, de altfel om cu judecată și destul de echitabil, redând opinia vremii sale, nu s-a temut să rostească acea sentință de care, în epoca noastră, s-ar rușina oricine ar fi cunoscător al disciplinei sociale: „Toți lucrătorii se îndeletnicesc cu o meserie josnică; căci atelierul nu poate avea nimic nobil" (23).

Sprijinindu-se pe aceste principii, Biserica a înnoit societatea omenească; căci, prin impulsul virtuții sale, au luat naștere în chip cu totul minunat instituții de caritate, precum și acele

puternice asociații de tot felul ale meșteșugarilor, pe care, în veacul trecut, partizanii liberalismului le priveau cu dispreț ca pe niște invenții ale Evului Mediu; dar care, în prezent, stârnesc admirație și a căror formă, încercată prin experiența multora, renaște în mai multe națiuni. Și când strădaniile altora îi împiedicau lucrarea cea mântuitoare și se împotriveau puterii ei, Biserica nici până astăzi nu a încetat să-i îndrepte pe cei rătăciți. Să fie de ajuns să ne amintim cu câtă tărie sufletească și statornicie Predecesorul Nostru de fericită amintire, Leon al XIII-lea, apăra drepturile clasei muncitoare de a întemeia asociații; drepturi pe care liberalii, ajunși puternici în națiunile cele mai însemnate, se străduiau să le răpească. Iar o asemenea putere a doctrinei creștine, și în zilele noastre, este, fără îndoială, mai mare decât li se pare unora; întrucât gândurile minții stăpânesc asupra evenimentelor, deși nu tuturor le este ușor să prețuiască și să măsoare aceasta.

Se poate afirma fără îndoială că Biserica, asemenea Întemeietorului ei dumnezeiesc, își străbate veacul „făcând bine". Nici erorile socialiștilor, nici ale comuniștilor nu s-ar fi întins pretutindeni, dacă cei ce cârmuiesc popoarele nu ar fi lepădat preceptele Bisericii și îndemnurile ei părintești; aceia care, îmbrățișând principiile și normele liberalismului și ale așa-numitului laicism, au rânduit astfel organizarea și cârmuirea treburilor publice, încât, deși la început li se părea, la o primă privire, că au înfăptuit ceva măreț, vedeau totuși, pas cu pas, că hotărârile și planurile lor se risipesc; după cum orice lucru care nu se sprijină pe acea piatră unghiulară, care

este Hristos, trebuie în mod necesar să se prăbușească în chip jalnic.

IV

Aceasta este, Preacinstiți Frați, doctrina Bisericii, care singură, precum în toate celelalte lucruri, tot astfel și în chestiunea socială, poate aduce lumina adevărată și ne poate face imuni față de modul de a gândi al comuniștilor. Dar este cu totul necesar ca această doctrină să fie dusă în însuși uzul vieții, după îndemnul Apostolului Sfântul Iacob: „Fiți însă împlinitori ai cuvântului, și nu numai ascultători, înșelându-vă pe voi înșivă" (24); de aceea, în prezent este pe deplin necesar ca, silindu-ne cu toată puterea, să se aplice leacurile potrivite, prin care să se stea cu cea mai mare eficacitate împotriva prăbușirii ce se apropie. Și nădăjduim că râvna aceea cu care fiii întunericului lucrează zi și noapte la răspândirea amăgirilor materialismului lor ateu va fi un imbold pentru fiii luminii, ca, pentru slava dumnezeiască, să fie mânați la o strădanie nu mai puțin mare, ba chiar mai aprinsă.

Ce trebuie, așadar, să facem, de ce leacuri să ne folosim, ca să apărăm pe Hristos și rânduiala vieții creștine împotriva acelui vrăjmaș pierzător? Precum un părinte de familie cu fiii săi între zidurile casei, astfel dorim Noi să vorbim cu voi cu o încredere lăuntrică, punând înaintea ochilor acele îndatoriri pe care marea primejdie a vremurilor noastre le cere de la toți fiii Bisericii; și voim ca aceste îndemnuri părintești ale Noastre să le împărtășim și acelor fii care au părăsit casa părintească.

După cum în orice furtună a Bisericii, tot astfel și acum, leacul, temelia celorlalte și capul este acesta: ca viața privată și publică a tuturor celor care se fălesc că aparțin staulului lui Hristos să fie reînnoită cu sinceritate după normele Evangheliei; astfel încât ei să devină în fapt sarea pământului, păstrând întreaga societate omenească neatinsă de stricarea moravurilor.

Prin urmare, din inimă aducem mulțumiri nemuritoare Părintelui luminilor, de la care purcede „orice dar bun și orice dar desăvârșit" (25), fiindcă vedem, spre marea Noastră mângâiere, pretutindeni semne fericite ale acestei reînnoiri spirituale, născute nu numai prin acei bărbați aleși și acele femei alese care, în anii din urmă, au urcat la culmea unei sfințenii înalte, și prin alții, tot mai numeroși în fiecare zi, care înaintează cu generozitate către aceeași țintă strălucită; ci și prin faptul că o pietate sinceră prinde iarăși putere și pătrunde întreaga viață, chiar și în toate stările oamenilor cei mai cultivați; lucru pe care l-am atins în Scrisoarea Apostolică *In multis solaciis*, dată din proprie inițiativă la 28 octombrie anul trecut, când am reînnoit Academia Pontificală de Științe (26).

Totuși, trebuie să afirmăm că încă mai sunt multe de făcut pentru a grăbi acest drum al reînnoirii spirituale. Căci chiar și în ținuturile catolice se află prea mulți care pot fi numiți astfel aproape numai cu numele; prea mulți care, deși împlinesc mai mult sau mai puțin cu credință lucrările cele mai necesare ale religiei pe care se laudă că o mărturisesc, nu se îngrijesc să o înțeleagă tot mai adânc în fiecare zi, nici să dobândească o convingere lăuntrică, sinceră; și cu atât mai puțin să facă astfel

încât strălucirea unei conștiințe drepte și nepătate să răspundă chipului exterior al religiei: acea conștiință, zicem, care, sub privirea lui Dumnezeu, cântărește și împlinește toate îndatoririle. Și știm cât de mult ura Mântuitorul nostru dumnezeiesc o asemenea aparență deșartă și înșelătoare, prin porunca căruia toți trebuie să-l adore pe Tatăl „în duh și în adevăr" (27). Cine nu-și va fi potrivit viața după preceptele credinței pe care o îmbrățișează nu va putea multă vreme să se păstreze nevătămat, când furtuna persecuției se dezlănțuie cu atâta năvală; ci va fi târât în acest potop amenințător al relelor și, pregătindu-și sieși ruina, va face ca și numele creștin să fie dat spre batjocură.

Și aici, Preacinstiți Frați, voim să recomandăm îndeosebi două porunci ale Domnului, care răspund mai ales stării de față a neamului omenesc: anume să fie desprins sufletul de lucrurile pământești și să se asculte de porunca carității. „Fericiți cei săraci cu duhul"; acestea au fost cele dintâi cuvinte care au ieșit din gura Învățătorului dumnezeiesc, când, pe munte, a vorbit ucenicilor (28). Acest cap al doctrinei este cu deosebire necesar în vremurile noastre, când materialismul însetează cu cea mai aprinsă dorință după bunurile și desfătările acestei vieți. Toți creștinii, fie bogați, fie săraci, să aibă ochii pururea ațintiți spre cer, aducându-și aminte de cuvântul acela: „nu avem aici cetate stătătoare, ci o căutăm pe cea viitoare" (29). Cei care prisosesc în bogății să nu-și caute fericirea în ele, nici să nu se străduiască în vreun chip cu precădere să le sporească; ci, știind că nu sunt decât administratori ai lor și că trebuie să dea seamă Stăpânului suprem, să se folosească de ele ca de

ajutoare puternice, primite de la Dumnezeu, prin care să aducă roadele virtuții; și să nu treacă cu vederea a împărți săracilor ceea ce le prisosește, după preceptele Evangheliei (30). Dacă nu vor face astfel, atunci asupra lor și asupra bogățiilor lor va cădea cu adevărat cuvântul Apostolului Sfântul Iacob: „Acum voi, bogaților, plângeți, urlând în nenorocirile voastre care vor veni peste voi. Bogățiile voastre au putrezit și hainele voastre au fost mâncate de molii. Aurul și argintul vostru au ruginit, și rugina lor va fi mărturie împotriva voastră și vă va mânca trupurile ca focul. V-ați strâns mânie pentru zilele de pe urmă…" (31).

Totuși, și aceia care trăiesc cu o stare mai strâmtă, în vreme ce, după legile dreptății și ale carității, își dobândesc cele necesare și se străduiesc să-și facă mai bună soarta, trebuie să fie și ei „săraci cu duhul" (32), prețuind bunurile de sus mai mult decât bucuriile pământești. Și, în plus, să aibă sădit în suflete că oamenii nu vor ajunge niciodată să facă să piară din această viață muritoare mizeriile, durerile și bolile, cărora sunt supuși și aceia care, după aparențe, par mai fericiți. De aceea, răbdarea este necesară tuturor; acea răbdare creștină, zicem, care ține sufletul ridicat și încrezător în făgăduința dumnezeiască a fericirii veșnice: „Fiți, așadar, răbdători, fraților — împrumutăm iarăși cuvântul de la Apostolul Iacob — până la venirea Domnului. Iată, plugarul așteaptă rodul prețios al pământului, răbdând până ce primește ploaia timpurie și ploaia târzie. Fiți, așadar, răbdători și voi și întăriți inimile voastre, căci venirea Domnului s-a apropiat" (33). Numai astfel se va împlini acea făgăduință plină de mângâiere

a lui Isus Hristos, când spune: „Fericiți cei săraci". Și asemenea făgăduințe, spre deosebire de acelea pe care le trâmbițează comuniștii, nu aduc mângâieri deșarte, ci sunt cuvinte ale vieții veșnice, care cuprind adevărul cel mai înalt al lucrurilor și care, după cum se arată acum pe acest pământ, tot astfel se vor arăta mai apoi, mai ales în fericirea veșnică. Căci câți săraci, întăriți prin aceste cuvinte și prin așteptarea împărăției cerurilor — pe care cuvântul evanghelic îi învață că o au ca pe o moștenire: „fericiți cei săraci, căci a voastră este împărăția lui Dumnezeu" (34) — se bucură de acea fericire pe care atât de mulți bogați, osteniți de bogățiile lor și aprinși necontenit de pofta de a le spori, nu o pot dobândi.

Mai de mare însemnătate încă, pentru vindecarea relelor despre care vorbim, este porunca carității, care, în chip deosebit, urmărește ca acest scop să se împlinească. Când spunem acestea, avem înaintea minții acea caritate creștină „îndelung-răbdătoare și binevoitoare" (35), care alungă de la sine orice laudă de sine și orice chip de ocrotire care ar apăsa pe aproapele; acea caritate care, de la începuturile numelui creștin, i-a câștigat lui Hristos pe cei mai sărmani dintre toți oamenii, anume pe cei apăsați de robie. Pentru aceasta aducem cele mai mari mulțumiri tuturor acelora care, dăruiți lucrărilor de binefacere, fie prin societățile vincentiene, fie prin acele instituții pe care le-a adus timpul nou și care vin în ajutor nevoilor obștești, se arată milostivi față de trupuri și suflete. Cu cât mai mult clasa muncitoare și cei lipsiți vor simți în ei înșiși ce anume aduce pentru binele lor zelul carității, aprins de puterea lui Isus Hristos, cu atât mai mult

vor lepăda opiniile preconcepute, anume că Biserica și-ar fi pierdut eficacitatea și că ar ține partea acelora care se folosesc de munca ei.

Însă, când aici vedem o mulțime nenumărată de săraci, apăsați de o extremă lipsă din felurite cauze care nu depind de ei, iar dincolo vedem atâția oameni care, fără nicio cumpătare, se dedau plăcerilor și risipesc cheltuieli uriașe pe lucruri cu totul nefolositoare, nu putem tăcea fără să mărturisim, cu mare durere a sufletului, că nici dreptatea nu este păzită cum se cuvine de toți și nici nu se înțelege din temelii ce cere porunca caritățiI creștine pentru a fi adusă în uzul vieții de fiecare zi.

Dorim, așadar, Preacinstiți Frați, ca această poruncă dumnezeiască să fie tot mai mult luminată, și prin cuvântări, și prin scrieri: porunca aceea care stă ca un semn de recunoaștere, dat de Isus Hristos, pentru ca adevărații Lui ucenici să fie deosebiți de toți ceilalți; porunca aceea, zicem, care ne învață să-i privim pe cei apăsați de orice fel de nevoi ca pe însuși Răscumpărătorul dumnezeiesc și care ne poruncește să iubim pe toți oamenii cu acea iubire frățească cu care ne-a iubit Mântuitorul nostru, chiar până la jertfa bunurilor noastre și, dacă va fi nevoie, a însăși vieții. Și să fie adesea în sufletul tuturor acel cuvânt, pe cât de plin de mângâiere, pe atât de plin de cutremur, pe care Judecătorul suprem îl va rosti în ziua din urmă: „Veniți, binecuvântații Tatălui Meu… căci am flămânzit și Mi-ați dat să mănânc; am însetat și Mi-ați dat să beau… Adevărat zic vouă: întrucât ați făcut unuia dintre acești frați ai Mei prea mici, Mie Mi-ați

făcut" (36). Și, de partea cealaltă, celălalt cuvânt: „Duceți-vă de la Mine, blestemaților, în focul cel veșnic… căci am flămânzit și nu Mi-ați dat să mănânc; am însetat și nu Mi-ați dat să beau… Adevărat zic vouă: întrucât nu ați făcut unuia dintre acești mai mici, nici Mie nu Mi-ați făcut" (37).

Pentru ca, așadar, viața veșnică să fie făcută sigură și pentru a se veni în ajutor celor lipsiți cu adevărat, este cu totul necesar să ne întoarcem la o viață mai modestă și să renunțăm la plăcerile care sunt oferite atât de îmbelșugat și adeseori pline de vicii și de nelegiuiri; și, în sfârșit, să ne uităm pe noi înșine din iubire pentru aproapele. Puterea dumnezeiască, care are tărie de a înnoi pe oameni, este cuprinsă în această poruncă „nouă" a carității creștine (38); iar ascultarea credincioasă de ea, după cum va da sufletelor o pace lăuntrică, necunoscută acestei vieți pământești, tot astfel va vindeca, în chip eficace, relele care chinuiesc neamul omenesc.

Dar caritatea nu poate să se laude cu acest nume dacă nu se sprijină pe temeiurile dreptății, după cuvântul Apostolului: „Cel ce iubește pe aproapele a împlinit legea". Iar același Apostol lămurește aceasta zicând: „Căci: să nu săvârșești adulter; să nu ucizi; să nu furi; … și orice altă poruncă ar fi, în acest cuvânt se cuprinde: Să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuți" (39). Dacă, așadar, după Apostol, toate îndatoririle, chiar și acelea pe care suntem siliți să le împlinim printr-un drept strict, ca să nu ucidem și să nu furăm, sunt aduse la un singur precept al adevăratei carități, atunci caritatea care lipsește pe muncitor de plata cuvenită nu este caritate, ci un nume deșert și o prefăcută aparență de caritate. Și nu este

drept ca lucrătorul să primească drept milostenie ceea ce i se cuvine prin dreptate; nici nu-i este îngăduit cuiva să caute a se sustrage de la datoriile dreptății, înlocuindu-le cu mici daruri de milă. Atât caritatea, cât și dreptatea impun îndatoriri care adesea, deși nu din aceleași motive, totuși privesc unul și același lucru; iar muncitorii, așa cum o cere însăși demnitatea lor, sunt purtați cu un simțământ deosebit de viu, pe bună dreptate, să ceară ca aceste îndatoriri, pe care ceilalți le au față de ei, să fie recunoscute de toți.

De aceea vă adresăm în chip deosebit cuvântul, stăpâni creștini și proprietari de ateliere, asupra cărora apasă adesea o sarcină atât de grea, întrucât ați moștenit acea înrâurire a erorilor de la o cârmuire nedreaptă a lucrurilor economice, care a lucrat spre ruină prin atâtea generații: aduceți-vă aminte de îndatoririle la care sunteți datori să răspundeți. Este de plâns, dar totuși adevărat, că felul de a lucra al unora dintre catolici a contribuit nu puțin la îndepărtarea încrederii clasei muncitoare de religia lui Isus Hristos. Ei n-au voit să cuprindă cu mintea și cu inima că există anumite drepturi care, prin puterea carității creștine, trebuie recunoscute și datorate muncitorilor și pe care Biserica le-a declarat în chip limpede și luminat că trebuie să li se dea. Ce să judecăm despre felul de a lucra al acelora care au izbutit pe alocuri ca, în casele lor patronale, Enciclica *Quadragesimo anno* să nu fie nici măcar citită? Ce despre acei proprietari catolici de ateliere care până acum s-au împotrivit rânduielilor pentru cauza muncitorilor, pe care Noi înșine le-am recomandat? Nu este, oare, de deplâns că dreptul de proprietate, sancționat de Biserică, a fost

astfel uzurpat încât muncitorii să fie lipsiți de plata lor și de dreptul lor social?

Dar, pe lângă dreptatea pe care o numesc comutativă, trebuie cinstită și dreptatea socială, care cere îndatoriri de la care nici muncitorii, nici stăpânii nu se pot sustrage. Căci dreptatea socială cere de la fiecare tot ceea ce este necesar pentru binele comun. Iar precum, în alcătuirea oricărui trup viu, nu se poate îngriji de întreg decât dacă fiecărui mădular i se dau toate cele de care are nevoie spre a-și împlini partea sa; tot astfel, în constituirea și rânduirea comunității, nu se poate asigura binele întregii societăți dacă fiecărui mădular, adică oamenilor împodobiți cu demnitatea persoanei, nu li se dă tot ceea ce le este necesar pentru a-și exercita funcțiunea socială proprie. Dacă, așadar, dreptatea socială va fi împlinită, din viața economică vor răsări roade îmbelșugate ale unei străduanii lucrătoare, care vor ajunge la maturitate în rânduiala liniștii și vor arăta puterea și tăria cetății; după cum sănătatea trupului omenesc se cunoaște din lucrarea lui neîmpiedicată, deplină și roditoare.

Și nu se va fi făcut destul dreptății sociale dacă muncitorii nu vor putea, dintr-o leafă primită, potrivită lucrului și temeinică, să-și asigure, în chip sigur, traiul lor și al fiecărei familii; dacă nu li se va da putința să-și strângă o mică avere, pentru a se evita rana sărăciei obștești, care se întinde atât de larg; dacă, în sfârșit, nu vor exista rânduieli potrivite spre folosul lor, prin care, fie prin instituții publice, fie private de asigurare, să se poată îngriji de bătrânețea, de boala și de lipsa de lucru. În această privință este plăcut să repetăm ceea ce am spus în

Enciclica *Quadragesimo anno*: „Căci numai atunci rânduiala economico-socială va fi cu adevărat întemeiată și își va atinge scopurile, când tuturor și fiecăruia li se vor da toate bunurile pe care le pot oferi bogățiile și ajutoarele naturii, arta tehnică și organizarea economică socială; bunuri care trebuie să fie atât de numeroase câte sunt necesare spre a satisface nevoile și trebuințele cinstite și spre a ridica pe oameni la acel mod de viață mai fericit, care, dacă lucrurile sunt conduse cu prudență, nu numai că nu dăunează virtuții, ci îi folosește din plin" (40).

Dacă însă, după cum se întâmplă tot mai des, în plătirea salariilor fiecare poate asculta de dreptate numai cu condiția ca toți să se înțeleagă între ei asupra aceleiași ascultări, prin ajutorul acelor asociații care leagă între ei pe patroni — pentru a se evita concurența prețului, vătămătoare drepturilor muncitorilor — atunci va fi datoria patronilor și a celor care angajează lucrători să sprijine și să promoveze acele asociații necesare, care să fie mijloacele obișnuite prin care îndatoririle dreptății pot fi împlinite. Dar și muncitorii să aibă înaintea ochilor îndatoririle carității și ale dreptății și să se încredințeze că, pe această cale, fără îndoială, se va fi îngrijit mai bine de folosul lor.

Privind, așadar, întregul alcătuire a lucrurilor economice, se poate vedea — după cum am arătat deja în Enciclica *Quadragesimo anno* — că ajutorul reciproc al dreptății și al carității nu poate pătrunde în raporturile economice și sociale decât dacă acele asociații închegate, numite profesionale și interprofesionale, întemeiate pe temelia solidă a doctrinei

creștine, alcătuiesc, după diferitele împrejurări ale locurilor și ale timpurilor, ceea ce se numea odinioară colegii corporative.

Pentru ca o asemenea acțiune socială să aibă o mai mare eficacitate, este cu totul necesar ca preocuparea pentru aceste lucruri, sub lumina preceptelor Bisericii, să fie cât mai mult sprijinită; iar prescripțiile și îndemnurile ei, prin autoritatea așezată de Dumnezeu în Biserica însăși, să fie răspândite cât mai larg. Căci dacă purtarea unora dintre catolici, în câmpul lucrurilor economice și sociale, a avut ceva mai puțin vrednic de laudă, aceasta s-a întâmplat adesea pentru că ei nu cugetaseră îndeajuns la ceea ce învățaseră Suveranii Pontifi în această privință. De aceea este de asemenea necesar ca toți, din orice stare a societății, după felurita lor cultură, să fie instruiți tot mai mult, zi de zi, în disciplinele sociale; și ca doctrina aceasta a Bisericii să fie vestită iarăși și iarăși și clasei muncitoare. Preceptele Bisericii Catolice să lumineze mințile oamenilor cu lumina lor sigură și să le plece voințele astfel încât oamenii să ia de acolo o dreaptă normă de viață, prin care îndatoririle sociale să fie împlinite sfânt și cu grijă. Căci astfel se vor împotrivi tuturor neconcordanțelor și nestatorniciilor moravurilor creștine pe care Noi le-am deplâns nu o dată; din care se întâmplă că unii par să-și împlinească îndatoririle religiei, însă, în sfera muncii, a industriei și a datoriei lor, ori în comerț și în slujbe publice, luând parcă o dublă față a conștiinței, duc, vai, o viață care se îndepărtează prea mult de prescripțiile strălucite ale dreptății și ale carității creștine. Printr-un asemenea fel de a lucra dau o

grea sminteală sufletelor șovăitoare și oferă celor răi prilej să disprețuiască însăși Biserica.

La această îndreptare a moravurilor creștine poate contribui în chip deosebit răspândirea scrierilor catolice, care să urmărească: mai întâi, să facă tot mai cunoscută, în chip variat și blând, celor ce sunt ademeniți în felurite moduri, disciplina socială predată de Biserică; apoi, să dea pe față, cu grijă și pe larg, încercările potrivnicilor și să arate armele pe care experiența din multe locuri le-a aflat mai potrivite spre împotrivire; iar în cele din urmă, să propună mijloace potrivite pentru a preîntâmpina uneltirile și înșelăciunile comuniștilor, prin care aceștia, după cum se străduiau, au prins în cursă nu puțini oameni cu credință sinceră.

Deși, prin cuvântarea pe care am ținut-o în ziua de 12 mai a anului trecut, am stăruit mult asupra acestora, totuși, Preacinstiți Frați, socotim necesar să vă îndreptăm din nou cugetul către ele. Comunismul, la început, după cum era în realitate, s-a arătat mai nelegiuit decât orice nelegiuire; dar, când a simțit apoi că popoarele se îndepărtează pretutindeni de el, schimbându-și tactica de luptă, a încercat să prindă mulțimile prin felurite înșelăciuni de acest fel, care ascund, sub doctrine în sine drepte și atrăgătoare, ceea ce urmăresc ele însele.

Astfel, ca să folosim exemple, văzând că toți se străduiesc cu dor aprins către pace, căpeteniile comunismului se prefac a fi cei mai zeloși dintre toți susținătorii unor asemenea strădanii comune pentru întemeierea păcii între toate neamurile; dar,

dimpotrivă, pe de altă parte, îndeamnă popoarele la lupta pentru răsturnarea rânduielilor cetății, de unde se nasc cele mai amare măceluri; iar pe de altă parte, văzând că nu au pace sigură, pregătesc armamente cât mai uriașe cu putință. Tot astfel, cu nume născocite, care nici măcar nu arată comunismul, întemeiază asociații sau scot, la anumite date, publicații, care urmăresc numai să strecoare erorile lor în acele medii ale societății omenești în care, dacă ar lucra altfel, nu ar putea nicidecum să pătrundă; ba chiar se străduiesc de multe ori, cu perfidie și cu toate puterile, să se strecoare și în asociațiile catolice și religioase. Se întâmplă, de asemenea, pe alocuri ca, fără a renunța în niciun fel la doctrina lor, să îndemne pe catolici la ajutor reciproc, oferit de bunăvoie, când în domeniul umanității, când în acela al carității; pentru aceasta propun uneori inițiative pe deplin potrivite cu simțul creștin și cu doctrina Bisericii. În alte locuri însă, merg atât de departe cu prefăcătoria, încât uneori conving popoarele că, în ținuturile în care credința creștină ori cultura umanității a prins rădăcini mai adânci, comunismul se va purta, fără îndoială, mai blând, lăsând fiecăruia libertatea fie de a se închina Dumnezeului suprem, fie de a judeca despre religie cum va voi. Ba sunt chiar unii care, dintr-o mică schimbare, introdusă de curând în legile bolșevice, vor să tragă concluzia că comunismul ar fi pe cale să renunțe, în cele din urmă, la planul de a se lupta cu Dumnezeu.

Așadar, Preacinstiți Frați, străduiți-vă cu toată stăruința și dați toată silința ca credincioșii să se ferească de curse. Comunismul, fiind în sine stricat, nu poate oferi în nimic o

colaborare acelui om care și-a pus drept scop să apere de pieire cultura creștină și civilă. Iar dacă unii, induși în eroare, ar fi ajutat la întemeierea comunismului în țările lor, aceia vor plăti primii pedeapsa rătăcirii lor; și cu cât mai veche și mai strălucitoare în civilizație, adusă de numele creștin, se va mândri cetatea către care se va revărsa comunismul, cu atât mai nimicitoare va arde în ea mânia ateilor.

Totuși: „dacă Domnul nu va păzi cetatea, în zadar veghează cel ce o păzește" (41). Pe voi, așadar, Preacinstiți Frați, vă îndemnăm cu tărie ca în fiecare dieceză a voastră să lucrați, cu grija cea mai mare cu putință, ca stăruința în rugăciune și în mortificarea de sine să reînvie și să se aprindă tot mai mult în fiecare zi.

Căci, atunci când Apostolii l-au întrebat odinioară pe Hristos Isus pentru ce nu putuseră ei să scoată demonul dintr-un om lunatic, El a răspuns: „Acest neam nu iese decât prin rugăciune și post" (42). Socotind, așadar, că leac nu poate fi adus relelor cu care, în acest veac al nostru, este chinuit neamul omenesc, decât dacă toți vor lupta cu tărie și cu sfințenie, prin rugăciune și pocăință, ca împotriva unui vrăjmaș comun, stăruim cu tărie la toți, dar mai ales la ordinele religioase ale ambelor sexe, dăruite contemplării celor dumnezeiești, să înmulțească rugăciunile și mortificările lor, spre a dobândi de la Dumnezeu un ajutor puternic pentru lucrarea Bisericii Sale într-o atât de grea trecere a vremurilor, având-o ca mijlocitoare la Dumnezeu pe Născătoarea de Dumnezeu cea Neprihănită, care, după cum odinioară a

zdrobit capul șarpelui celui vechi, tot astfel rămâne pururea cea mai sigură pavăză și Ajutorul nebiruit al creștinilor.

V

După cum, pentru a împlini pretutindeni pe pământ lucrarea mântuitoare despre care am vorbit până aici, tot astfel și pentru a aplica leacurile pe care le-am arătat cu precizie bolilor, Hristos Isus i-a ales și i-a rânduit mai ales pe preoții Săi ca făptuitori și slujitori. Căci lor, printr-o deosebită insuflare dumnezeiască, le-a fost încredințată sarcina de a înălța, sub povățuirea sfinților păstori și cu ascultare foarte smerită și sârguincioasă față de Vicarul lui Hristos pe pământ, făclia aprinsă a credinței înaintea întregului neam omenesc în orice vreme și de a sădi necontenit în sufletele bărbaților catolici acea nădejde de sus, pe care Biserica, sprijinită, a câștigat atâtea biruințe câte lupte a purtat pentru cauza lui Hristos: „Aceasta este biruința care biruiește lumea: credința noastră" (43).

În această privință, aducând în chip deosebit în amintirea preoților ceea ce Predecesorul Nostru de fericită amintire, Leon al XIII-lea, a rostit îndemnându-i, anume că trebuie să meargă la muncitori, socotim că trebuie să facem și Noi același lucru, cu această adăugire: „Mergeți mai ales la muncitorii săraci; ba, în general, mergeți la cei lipsiți"; după cum poruncește doctrina lui Hristos și a Bisericii Sale. Căci oamenii tulburători îi atacă mai ales pe aceia care trăiesc în sărăcie; întrucât, din relele cu care aceștia se luptă, plăsmuiesc cu ușurință un motiv prin care să-i târască în pizma față de

bogați și să-i stârnească cu putere, ca să se arunce cu violență asupra tuturor celor pe care socotesc că soarta li le-ar fi refuzat pe nedrept. Iar dacă preotul nu va veni în întâmpinarea muncitorilor și a celor săraci, ca să-i împiedice ori să-i elibereze de orice prejudecată și de doctrina închipuită, atunci fără osteneală aceștia vor cădea în voia propovăduitorilor comunismului.

Nu tăgăduim, desigur, că până acum s-a depus multă muncă în această direcție, mai ales după Enciclicele *Rerum novarum* și *Quadragesimo anno*; și, de aceea, urmărim aici cu grijă părintească străduințele iscusite ale acelor Episcopi și preoți care, aplicând la timp precauțiile cerute de împrejurări, cercetează și încearcă în acest domeniu căi noi și mijloace noi, potrivite vremii noastre. Totuși, este limpede că cele săvârșite până acum în această materie sunt mult prea puțin pe măsura nevoilor timpului nostru. Precum, când statul este în primejdie, toate celelalte sunt lăsate la o parte, care ori nu sunt de neapărată trebuință pentru viață, ori nu privesc în mod direct apărarea cetății, tot astfel, aproape în același fel, în chestiunea de care vorbim, toate celelalte inițiative, oricât ar fi de folositoare și de frumoase, trebuie puse după necesitatea de a întări însăși temeliile credinței creștine și ale civilizației creștine. De aceea, preoții care lucrează în fiecare parohie, după ce, mai întâi, cum se cuvine, s-au aplecat asupra păstoririi și administrării obștești a credincioșilor, trebuie neapărat ca, îndată, să-și îndrepte cea mai bună și mai mare putere a sârguinței lor spre a primi împreună mulțimile de muncitori la Hristos și la Biserică și, de asemenea, spre a

reînsufleți cu duh creștin asociațiile și comunitățile omenești care au alunecat mai mult în nesocotință. Iar dacă slujitorii altarului vor împlini aceasta, să nu se îndoiască că, într-o bună zi, vor culege din osteneala lor roade îmbelșugate și neașteptate, care vor fi pentru ei drept răsplată pentru munca depusă mai întâi, cu trudă, la înnoirea din rădăcină a sufletelor. Că astfel s-a întâmplat în fapt, am văzut la Roma și în alte orașe foarte populate, unde, în jurul bisericilor parohiale ridicate de curând în cartierele de la margini, se adună cu sârguință comunități de credincioși, iar moravurile cetățenilor se schimbă în chip minunat, ale acelora care ar fi urât religia numai pentru că o ignoraseră cu totul.

Totuși, puterea cea mai tare dintre toate, spre a forma creștinește mulțimile săracilor și ale celor nevoiași, se cuprinde, fără îndoială, în exemplul preotului, împodobit cu corul acelor virtuți pe care le-am amintit una câte una îndemnând în Enciclica Noastră *Ad catholici sacerdotii* (44); dar, în această privință, slujitorii lui Dumnezeu trebuie în chip deosebit să strălucească prin modestia vieții, sărăcie și înfrânare, până într-atât încât, înaintea credincioșilor, să se raporteze la modelul cel mai desăvârșit al Învățătorului dumnezeiesc, care despre Sine grăia cu încredere: „Vulpile au vizuini și păsările cerului cuiburi; iar Fiul Omului nu are unde să-Și plece capul" (45). Căci din experiențele de fiecare zi este cunoscut că preoții cu viață mai săracă, care, după doctrina Evangheliei, nu slujesc în niciun chip folosurilor lor proprii, aduc întotdeauna binefaceri minunate poporului creștin; precum se întărește prin exemplele Sfântului Vincențiu de

Paul, ale Sfântului Ioan B. Vianney, ale Sfântului Iosif B. Cottolengo, ale Sfântului Ioan Bosco și ale nenumăraților alții; pe când, dimpotrivă, preoții lacomi, care măsoară toate după câștigurile și avantajele lor, după cum am arătat în aceeași Enciclică, chiar dacă n-au ajuns la nelegiuirea lui Iuda, trădătorul lui Hristos, vor fi totuși un „aramă sunătoare" și un „chimval răsunător" (46); și, de multe ori, atât de departe va fi ca ei să reverse asupra credincioșilor har dumnezeiesc, încât mai degrabă îi vor îndepărta. Iar dacă este potrivit ca preoții ambelor ramuri ale clerului să administreze bunuri din datoria slujirii lor, să-și amintească însă că nu numai legile carității și ale dreptății trebuie păzite de ei cu cea mai mare grijă, ci și să se străduiască în mod deosebit să se arate, în fapt, părinți ai săracilor.

După cler, îi chemăm cu iubire părintească pe preaiubiții Noștri fii din rândul laicilor, care luptă în Acțiunea Catolică, pe care atât de mult o avem la inimă și despre care, după împrejurări, am mărturisit că este „un ajutor, printr-o deosebită providență a lui Dumnezeu", dat Bisericii într-un curs atât de greu al vremurilor. Căci Acțiunea Catolică, întrucât se străduiește ca Isus Hristos să domnească în chip fericit atât asupra persoanelor, cât și asupra vieții de familie și a conviețuirii civile, trebuie să fie numită un apostolat social. Prin urmare, ea trebuie mai ales să lucreze cu stăruință ca să formeze cât mai bine cu putință sufletele membrilor ei și să-i deprindă pentru luptele care trebuie purtate pentru cauza lui Dumnezeu. O asemenea formare a membrilor, dacă vreuna, este, în vremea noastră, de cea mai mare actualitate și absolut

necesară, ca o temelie care trebuie să preceadă toată acțiunea vieții; și în chip minunat vor sluji acestei formări: mai întâi, cercurile de studiu; apoi, întrunirile săptămânale, ținute adesea, despre chestiuni sociale; apoi, conferințele ținute cu rânduială; și, în cele din urmă, toate inițiativele de acest fel, care urmăresc mai ales să arate prin ce mijloace și pe ce cale se pot rezolva creștinește problemele economice.

Ostașii Acțiunii Catolice, astfel formați, nu este îndoială că vor fi, între cei cu care vor lucra, cei dintâi apostoli și, dând preoților ajutorul lor, vor lupta necontenit fie pentru a răspândi mai larg lumina adevărului, fie pentru a ușura atâtea și atât de mari mizerii ale trupului și ale sufletului din mediile societății, care de multe ori se împotrivesc strădaniei slujitorilor lui Dumnezeu, fie pentru că sunt apăsate de o părere pripită despre cler, fie pentru că neglijează, într-un chip vrednic de plâns, însăși religia. În acest fel, având în frunte preoți încercați prin practică și experiență, vor conlucra cu bărbăție și cu suflet mare pentru a întări mulțimile muncitorilor în cele religioase; lucru de care Ne îngrijim în cel mai înalt grad, întrucât avem aici, dintre toate, instrumentul cel mai potrivit prin care muncitorii, preaiubiții Noștri fii, pot fi apărați de amăgirile comuniștilor.

Pe lângă această putere, care adesea lucrează în mod privat asupra fiecăruia, dar întotdeauna în chip sănătos și eficace, membrilor Acțiunii Catolice le revine sarcina de a răspândi pe larg, prin cuvânt și prin scris, acea doctrină cuprinsă în documentele publice ale Suveranilor Pontifi, care folosește la cârmuirea creștinească a statului.

Pe lângă Acțiunea Catolică, ca un fel de oștiri auxiliare, stau asociațiile pe care Noi înșine le-am numit auxiliare ale ei. Și aceste asociații le îndemnăm aici cu grijă părintească să-și asume acele părți foarte însemnate despre care vorbim, care, în zilele noastre, sunt de atâta importanță cât poate fi mai mare.

În plus, ne îndreptăm aici cugetul către acele asociații care sunt alcătuite fie din bărbați ai aceluiași ordin, fie din femei: spunem, pe lângă altele, pe acelea ale muncitorilor, ale agricultorilor, ale meșteșugarilor din fabricație, ale medicilor, ale patronilor, ale oamenilor de litere, care, având un grad comun de pregătire, s-au unit, ca și cum ar fi fost conduși de însăși natura, în grupări potrivite lor. Aceste societăți le socotim de mare putere atât pentru a introduce în viața publică acea rânduială pe care o aveam în vedere scriind Enciclica *Quadragesimo anno*, cât și pentru a răspândi cu tărie Împărăția lui Hristos în întreg câmpul literelor și al lucrărilor.

Dacă însă, din pricina schimbării stării economice ori sociale, conducătorii statului au socotit de datoria lor să reglementeze și să rânduiască prin legi speciale însăși asociațiile, păstrând, după dreptate, libertatea și autoritatea celor particulari, totuși membrii Acțiunii Catolice, deși trebuie să țină seama de starea de față, să-și aducă, cu prudență, contribuția lor într-o cauză atât de însemnată, atât prin strădania de a dezlega problemele vremii după normele doctrinei catolice, cât și prin participarea dreaptă și de bunăvoie la instituțiile mai noi, cu scopul de a le pătrunde de spirit creștin, din care izvorăște disciplina statului și conlucrarea frățească și mutuală a cetățenilor în faptă.

Ne este plăcut să-i adresăm aici, cu inimă de părinte, pe preaiubiții Noștri muncitori catolici, fie tineri, fie la vârsta deplină, care, păstrând cu bărbăție credința în atâta răutate a vremurilor, par a fi primit, ca o răsplată, o sarcină și o slujire cinstită și grea. Căci, sub îndrumarea și conducerea sfinților episcopi și a preoților, trebuie lucrat cu toată puterea ca mulțimile mari ale ordinului lor să fie întoarse la Biserică și la Dumnezeu însuși, mulțimi aprinse de mânie pentru că n-au fost judecate cu dreptate și nici cinstite după merit și care, vai, s-au depărtat de Dumnezeu. Muncitorii catolici, prin cuvânt și prin pildă, să arate acestor tovarăși ai lor rătăciți de la calea dreaptă că Biserica poartă inimă de mamă binevoitoare față de toți cei ce se ostenesc în muncă ori sunt apăsați de suferințe; și că, după cum nu s-a îndepărtat niciodată în trecut, tot astfel nici în viitor nu se va depărta vreodată de datoria de a-și apăra fiii. Iar această misiune, de dus la mine, la ateliere, la arsenale, oriunde se lucrează, chiar dacă cere uneori neajunsuri, să-și amintească aceiași muncitori catolici că Hristos Isus a unit cu pilda muncii și pilda pătimirii.

Iar tuturor fiilor Noștri și ai Bisericii, din orice stare, din orice neam, din orice asociație, fie de oameni consacrați, fie de laici, stăruim din nou aici, și cu mai multă încredere, să cultive, după putere, unirea sufletelor. Căci nu o dată au pricinuit inimii Noastre o durere amară acele dezbinări stârnite între bărbații catolici, care, deși se nasc din pricini deșarte, se sfârșesc totuși în urmări jalnice, când îi fac pe fiii aceleiași mame, Biserica, să se lupte între ei. Astfel se întâmplă ca oamenii răzvrătiți, al căror număr nu este mare, apucând

prilejul dat, să ascută aceleași dezbinări și să dobândească ceea ce voiesc cel mai mult: să-i atâțe pe catolici unii împotriva altora. De aceea, deși evenimentele mai noi ale vremurilor noastre vorbesc de la sine astfel încât îndemnurile Noastre ar părea de prisos, totuși socotim că trebuie repetate pentru aceia care ori nu le-au înțeles, ori au refuzat să le înțeleagă. Cei care lucrează la ascuțirea dezbinărilor dintre catolici își iau, fără îndoială, asupra lor o povară înfricoșătoare, atât înaintea lui Dumnezeu, cât și înaintea Bisericii.

Dar pentru a respinge puterea cu care „stăpânirea întunericului" caută să smulgă din adâncul minților oamenilor însăși ideea lui Dumnezeu, avem o mare nădejde că cei ce se laudă cu numele creștin se vor uni, cu eficacitate, și cu aceia care — adică cea mai mare parte a oamenilor — cred în Dumnezeu și Îl adoră.

Reînnoind, așadar, ceea ce am scris acum cinci ani în Enciclica *Caritate Christi*, îi îndemnăm din nou pe aceștia să se sârguiască, fiecare după partea sa, cu credință sinceră, spre a îndepărta de la neamul omenesc primejdia cea foarte grea care amenință pe toți.

Căci — după cum avertizam atunci —: „Întrucât recunoașterea lui Dumnezeu, ca temei tare al oricărei ordini civile, este cu necesitate sprijinul oricărei autorități omenești, cei care nu voiesc tulburarea și desfacerea tuturor lucrurilor și a tuturor legilor trebuie să lupte cu tărie ca dușmanii religiei să nu-și împlinească planurile lor, atât de puternic și de fățiș vestite" (47).

Până aici am urmărit, Preacinstiți Frați, o însărcinare sigură și hotărâtă, care privește deopotrivă doctrina și fapta vieții, pe care Biserica, cu Hristos drept Autor și Întemeietor al ei, a primit-o în sine prin porunca Lui: atât pentru a pătrunde cu duh creștin convieţuirea oamenilor, cât și, în prezent, pentru a respinge strădaniile comuniștilor; și, în această parte a misiunii, am chemat toate stările oamenilor.

Dar în această lucrare trebuie să aducă ajutor și cetatea creștină, punându-și osteneala în slujba Bisericii în această privință; lucru care, deși se realizează prin instrumente proprii, exterioare, ale cetății, nu poate să nu fie, mai ales, spre folosul sufletelor.

De aceea, cei ce cârmuiesc statele să-și îndrepte toate strădaniile și planurile spre a împiedica pătrunderea în popoarele lor a nelegiuitelor născociri ale ateilor, plăsmuite spre ruinarea oricărei convieţuiri omenești; căci nici o autoritate nu poate dăinui între oameni dacă este îndepărtată autoritatea lui Dumnezeu, și nici un jurământ nu poate rămâne în picioare dacă este înlăturat Numele Dumnezeului celui viu. În această privință socotim potrivit să repetăm acum ceea ce am învățat de atâtea ori și cu atâta grijă, mai ales în Enciclica *Caritate Christi*: „… Cum ar putea dăinui legăturile dintre oameni, cum ar putea căpăta putere învoielile, acolo unde nu există garanția conștiinței, unde nu există credință în Dumnezeu, nici frica de Dumnezeu? Căci, dacă se ia acest temei, întreaga lege morală se prăbușește și nimic nu va putea împiedica ca, treptat, dar în mod necesar, să se prăvălească în

ruină popoarele, familiile, statul și însuși chipul vieții omenești" (48).

În plus, grijile celor ce cârmuiesc public trebuie să se îndrepte îndeosebi către a pregăti cetățenilor acele ajutoare de viață fără de care este ușor ca însăși cetatea, oricât de bine rânduită, să se prăbușească; și să ofere mai ales sprijin părinților de familie și tinerilor. Pentru ca guvernatorii cetății să dobândească aceasta, să-i îndemne pe posesorii de bunuri să ia asupra lor acele sarcini ce trebuie purtate pentru folosul comun al tuturor și pe care, dacă le-ar refuza, nici societatea civilă, nici înșiși posesorii nu ar putea fi în siguranță. Iar planurile luate de conducătorii statului în acest sens trebuie să fie astfel încât, în fapt, să-i privească pe aceia care sunt bogați și îmbelșugați în mijloace și care își sporesc aceste mijloace în fiecare zi în dauna gravă a aproapelui.

Administrația publică a cetății însăși, pentru care, într-o zi, trebuie să se dea seamă lui Dumnezeu și societății, trebuie să se sprijine pe atâta prudență și pe atâta cumpătare, încât toți cetățenii să-și ia de acolo pildă. În această vreme, dacă vreodată altădată, greaua criză economică de care sunt apăsate toate neamurile cere ca aceia care se folosesc de averi foarte mari, dobândite prin sudoarea și munca atâtor cetățeni, să urmărească numai binele comun și, pe cât pot, să-l sporească cu cea mai mare sârguință. Și magistrații publici, precum și slujitorii administrației de rang mai mic, să-și împlinească îndatorirea cu prisosință, cu evlavie și cu modestie, luându-și pildă în această privință de la acei bărbați iluștri care, fie în amintirea părinților noștri, fie în a noastră, nu s-au îndoit să-și

pună industria și munca în slujba binelui public. Iar în schimburile reciproce dintre popoare, cât mai curând trebuie înlăturate toate piedicile închipuite în domeniul economic, născute mai ales din suspiciuni și din vrajbe de o parte și de alta, de vreme ce toate popoarele alcătuiesc o singură familie, izvorâtă, fără îndoială, din Dumnezeu.

Tot astfel, conducătorii statelor să lase Biserica liberă pentru a împlini misiunea încredințată ei de sus spre mântuirea sufletelor, dacă voiesc ca, printr-o lucrare ajutătoare, și pe această cale, să elibereze cu adevărat popoarele de cea mai cumplită furtună a vremurilor noastre. Pe bună dreptate, în epoca noastră, puterile sufletești sunt trezite cu grijă pretutindeni; întrucât răul ce trebuie respins, dacă se judecă de unde se ridică la început, trebuie spus că atinge mai ales sufletele; iar din opiniile stricate din temelii urmează cu o necesitate oarecare monstruozitățile triste și nelegiuite ale comunismului. Dar, dintre toate puterile care țin de cultul religiei și de rânduirea moravurilor, fără îndoială Biserica Catolică strălucește; astfel încât însăși mântuirea neamului omenesc cere ca lucrarea și eficacitatea acestei Biserici să nu fie împiedicate. Iar dacă s-ar face altfel și s-ar urmări același scop numai prin mijloace economice ori civile, este fără îndoială necesar să se ajungă într-o rătăcire plină de primejdie. Căci acolo unde religia este izgonită din școli, din educația tinerilor, din moravurile vieții publice; unde slujitorii Bisericii Catolice și riturile sacre sunt ținute în dispreț, nu se favorizează oare acele principii ale materialismului din care se nasc principiile și rânduielile comunismului? Și, într-adevăr,

nici o putere omenească, fie ea foarte bine organizată, nici țelurile lucrurilor pământești, oricât ar fi de mari și înalte, nu pot înfrâna asemenea mișcări dezlănțuite, care izvorăsc din faptul că bunurile acestei vieți muritoare sunt căutate cu prea mare ardoare.

De aceea avem încredere că aceia în mâinile cărora se află soarta popoarelor, dacă vor lua seama la greaua primejdie care apasă acum asupra tuturor neamurilor, se vor convinge tot mai mult, zi de zi, că sunt ținuți de această datorie: să nu împiedice Biserica de la împlinirea misiunii sale; și cu atât mai mult cu cât, pe când ea se străduiește să dobândească fericirea veșnică a oamenilor, lucrează și pentru dobândirea și sporirea unei prosperități vremelnice cu adevărat vrednice de acest nume.

Înainte însă de a pune capăt acestor Scrisori Enciclice, voim să ne adresăm și acelor fii ai Noștri care ori suferă deja, în chip foarte nenorocit, de ciuma comunismului, ori sunt pe punctul de a se molipsi de ea. După cum îi îndemnăm cu stăruință să asculte de cuvintele Celui mai iubitor Părinte, tot astfel Îl rugăm cu tărie pe Dumnezeu ca, luminându-le mințile, să-i abată de pe calea alunecoasă pe care, rătăcind, sunt duși către o pierzare jalnică; și astfel să-L recunoască pe Hristos Isus, singurul Mântuitor al neamului omenesc: „… căci nu este sub cer niciun alt nume dat oamenilor în care trebuie să ne mântuim" (49).

Iar, în cele din urmă, spre a grăbi pacea lui Hristos, dorită de toți, în împărăția lui Hristos (50), încredințăm lucrarea

neobosită a Bisericii, care se împotrivește uneltirilor comuniștilor atei, sub ocrotirea și paza Sfântului Iosif, puternicul Patron al Bisericii Catolice.

Căci el, fiind din rândurile clasei muncitoare, a îndurat el însuși neajunsurile sărăciei împreună cu familia din Nazaret încredințată lui, căreia îi era cap cu grijă sârguincioasă; și lui i-a fost încredințat Pruncul dumnezeiesc atunci când Irod a trimis ucigașii săi spre nimicire. De asemenea, împlinindu-și cu credincioșie și cu prisosință datoria sa de fiecare zi, a fost pildă tuturor acelora care trebuie să-și câștige pâinea printr-o meserie; și, fiind pe drept numit om drept, stă ca un exemplu strălucit al acelei dreptăți creștine care trebuie să rânduiască viața socială a oamenilor.

Noi, așadar, ridicându-ne ochii către înălțimi și întăriți prin virtutea credinței, „vedem" ca și cum am zări „ceruri noi" și „pământ nou" (51), despre care vorbește Sfântul Petru, cel dintâi Predecesor al Nostru. Iar pe când cele pe care vestitorii amăgitori ai erorilor le făgăduiesc a fi dobândite în această viață muritoare se risipesc, dobândite cu atâtea nelegiuiri și atâtea dureri, răsună într-un fel din cer, cu dulce mângâiere, ceea ce Răscumpărătorul dumnezeiesc a vestit în Apocalips: „Iată, fac toate noi" (52).

Nu ne mai rămâne, Preacinstiți Frați, decât ca, ridicând mâinile părintești, să vă împărtim vouă, clerului și poporului încredințat fiecăruia dintre voi, și astfel nenumăratelor familii catolice, Binecuvântarea Apostolică.

Dat la Roma, la Sfântul Petru, în ziua a nouăsprezecea a lunii martie, la sărbătoarea Sfântului Iosif, Patronul întregii Biserici, în anul 1937, al Pontificatului Nostru al şaisprezecelea.

PIUS PP. XI

(1) Cf. Fac., III, 23.
(2) Galat., IV, 4.
(3) Scris. enc. *Qui pluribus*, 9 nov. 1846 (Acta Pii IX, vol. I, p. 13). Cf. *Syllabus*, § IV (A. S. S., vol. III, p. 170).
(4) 28 dec. 1878 (Acta Leonis XIII, vol. I, pp. 170-183).
(5) Alocuțiune, 18 dec. 1924: A. A. S., vol. XVI, pp. 494-495.
(6) 8 mai 1928: A. A. S., vol. XX, pp. 165-178.
(7) 15 mai 1931: A. A. S., vol. XXIII, pp. 177-228.
(8) 3 mai 1932: A. A. S., vol. XXIV, pp. 177-194.
(9) 29 sept. 1932: A. A. S., vol. XXIV, pp. 321-332.
(10) 3 iun. 1933: A. A. S., vol. XXV, pp. 261-274.
(11) Cf. Scris. enc. *Casti connubii*, 31 dec. 1930 (A. A. S., vol. XXII, p. 567).
(12) II Tesal., II, 4.
(13) Scris. enc. *Casti connubii*, 31 dec. 1930 (A. A. S., vol. XXII, pp. 539-592).
(14) Scris. enc. *Divini Illius Magistri*, 31 dec. 1929 (A. A. S., vol. XXII, 1930, pp. 49-80).
(15) I Cor., III, 22-23.
(16) Scris. enc. *Rerum novarum*, 15 mai 1891 (Acta Leonis XIII, vol. XI, pp. 97-144).
(17) Scris. enc. *Quadragesimo anno*, 15 mai 1931 (A. A. S., vol. XXIII, pp. 177-228).
(18) Scris. enc. *Diuturnum illud*, 29 iun. 1881 (Acta Leonis

XIII, vol. II, pp. 269-287).
(19) Scris. enc. *Immortale Dei*, 1 nov. 1885 (Acta Leonis XIII, vol. V, pp. 118-150).
(20) Cf. Luc., II, 14.
(21) Mat., VI, 33.
(22) Cf. Mat., XIII, 55; Marc., VI, 3.
(23) M. T. Cic., *De officiis*, I, 42.
(24) Iac., I, 22.
(25) Iac., I, 17.
(26) A. A. S., vol. XXVIII, 1936, pp. 421-424.
(27) Io., IV, 23.
(28) Mat., V, 3.
(29) Cf. Evr., XIII, 14.
(30) Cf. Luc., XI, 41.
(31) Iac., V, 1-3.
(32) Mat., V, 3.
(33) Iac., V, 7-8.
(34) Luc., VI, 20.
(35) I Cor., XIII, 4.
(36) Mat., XXV, 34-40.
(37) Mat., XXV, 41-45.
(38) Io., XIII, 34.
(39) Rom., XIII, 8-9.
(40) Scris. enc. *Quadragesimo anno*, 15 mai 1931 (A. A. S., vol. XXIII, 1931, p. 202).
(41) Ps. CXXVI, 1.
(42) Mat., XVII, 20.
(43) I Io., V, 4.
(44) 20 dec. 1935 (A. A. S., vol. XXVIII, 1936, pp. 5-53).

(45) Mat., VIII, 20.
(46) I Cor., XIII, 1.
(47) Scris. enc. *Caritate Christi*, 3 mai 1932 (A. A. S., vol. XXIV, 1932, p. 184).
(48) Scris. enc. *Caritate Christi*, 3 mai 1932 (A. A. S., vol. XXIV, p. 190).
(49) Fapte, IV, 12.
(50) Cf. Scris. enc. *Ubi arcano*, 23 dec. 1922 (A. A. S., vol. XIV, p. 691).
(51) II Petru, III, 13; cf. Is., LXV, 17; LXVI, 22; Apoc., XXI, 1.
(52) Apoc., XXI, 5.

PIUS PP. XI

SCRISOARE ENCICLICĂ

QUADRAGESIMO ANNO

CĂTRE VENERABILII FRAȚI PATRIARHI,
PRIMAȚI, ARHIEPISCOPI,
EPISCOPI ȘI CEILALȚI ORDINARI AI LOCURILOR,
CARE AU PACE ȘI COMUNIUNE
CU SCAUNUL APOSTOLIC,
PRECUM ȘI CĂTRE TOȚI CREDINCIOȘII LUI CRISTOS
DIN ÎNTREAGA LUME CATOLICĂ:
DESPRE RESTAURAREA ORDINII SOCIALE
ȘI DESĂVÂRȘIREA EI DUPĂ NORMA LEGII EVANGHELICE,
LA ÎMPLINIREA A PATRUZECI DE ANI DE LA PUBLICAREA

Scrisorii Enciclice „Rerum Novarum” a lui Leon al XIII-lea.

Venerabili Frați, Preaiubiți Fii, Salutare și Binecuvântare Apostolică

„Rerum Novarum”

La împlinirea a patruzeci de ani de când au apărut vestitele Scrisori „Rerum novarum” ale fericitului nostru Predecesor Leon al XIII-lea, întreaga lume catolică este cuprinsă de o amintire recunoscătoare și primește cu vrednică solemnitate comemorarea lor.

Și pe bună dreptate: deși acel document remarcabil al grijii pastorale fusese într-un fel pregătit de alte Scrisori ale aceluiași Predecesor al Nostru — fie despre principiul societății umane, care este familia și venerabilul Sacrament al căsătoriei, fie despre originea puterii civile și legătura ei ordonată cu Biserica, fie despre principalele îndatoriri ale cetățenilor creștini, fie împotriva doctrinelor „socialiștilor” și a concepției greșite despre libertatea umană, precum și de alte scrieri de acest fel, care exprimau pe deplin gândirea lui Leon al XIII-lea — totuși Scrisorile Enciclice „Rerum novarum” au avut, mai mult decât toate celelalte, această însușire proprie: aceea de a stabili pentru întregul neam omenesc normele cele mai sigure pentru rezolvarea dreaptă a dificilei probleme a convieţuirii umane, numită „chestiunea socială”, într-un moment în care aceasta era cât se poate de oportună și chiar necesară.

Ocazia

Căci, pe măsură ce se apropia de sfârșit secolul al nouăsprezecelea, noul tip de organizare economică apărut și noile dezvoltări ale industriei ajunseseră, în cele mai multe națiuni, la o asemenea stare încât comunitatea oamenilor

părea tot mai mult împărțită în două clase: una, cu număr mic, se bucura aproape de toate avantajele aduse din belșug de invențiile moderne; cealaltă, cuprinzând o imensă mulțime de muncitori, apăsată de o sărăcie calamitoasă, se străduia zadarnic să iasă din strâmtorările în care se zbătea.

Starea aceasta de lucruri era ușor de suportat, desigur, de cei care, îmbelșugați în bogății, o considerau impusă de legile necesare ale economiei și care, de aceea, voiau ca întreaga grijă pentru ajutorarea celor nevoiași să fie lăsată numai în seama carității, ca și cum caritatea ar fi trebuit să acopere încălcarea dreptății, nu doar tolerată de legiuitori, ci uneori chiar consfințită. Dimpotrivă, muncitorii, loviți de o soartă mai aspră, suportau cu cea mai mare greutate această stare și refuzau să-și plece mai mult timp grumazul sub un jug atât de dur; dintre ei, unii, purtați de avântul unor planuri rele, doreau răsturnarea tuturor lucrurilor; alții, pe care formarea creștină îi ținea departe de asemenea încercări nelegiuite, stăruiau totuși în convingerea că, în această privință, foarte multe lucruri trebuiau reformate cu totul și cât mai grabnic.

Nu altfel gândeau nici numeroșii bărbați catolici, fie clerici, fie laici, pe care o caritate cu adevărat admirabilă îi mișcase de mult timp să aline sărăcia nemeritată a proletarilor și care nu puteau nicidecum să se convingă că o atât de mare și atât de nedreaptă inegalitate în distribuirea bunurilor temporale ar fi cu adevărat în acord cu planurile Preaînțeleptului Creator.

Aceștia, desigur, căutau cu sinceritate un remediu pentru această dezordine a vieții publice și o apărare sigură împotriva

pericolelor mai mari; dar, așa cum se întâmplă din pricina slăbiciunii minților omenești, chiar și a celor mai bune, respinși dintr-o parte ca novatori periculoși, iar din alta împiedicați chiar de către tovarășii de bună lucrare, susținători ai altor soluții, nesiguri între opinii felurite, rămâneau în cumpănă, neștiind încotro să se îndrepte.

Într-o asemenea frământare a sufletelor, când disputa se purta din ambele părți și nu întotdeauna pe cale pașnică, ca și în alte împrejurări, toate privirile se îndreptau către Scaunul lui Petru, către acest sacru depozit al întregului adevăr, de unde cuvintele mântuirii se răspândesc în lumea întreagă; și, adunându-se la picioarele Vicarului lui Cristos pe pământ cu o frecvență neobișnuită, atât specialiști în problemele sociale, cât și conducători de întreprinderi și muncitorii înșiși cereau într-un singur glas să li se arate, în sfârșit, o cale sigură.

Pontiful cel preaînțelept a cântărit toate acestea înaintea lui Dumnezeu, a chemat în sfat pe cei mai pricepuți, a evaluat cu atenție, dintr-o parte și din alta, importanța faptelor; și, în cele din urmă, îndemnat de „conștiința misiunii apostolice", ca nu cumva să pară că a neglijat datoria prin tăcere, a hotărât să se adreseze, în virtutea magisteriului divin încredințat lui, întregii Biserici a lui Cristos și chiar întregului neam omenesc.

Astfel, în ziua de 15 mai a anului 1891, a răsunat acea voce de mult așteptată, care, fără a fi descurajată de dificultatea problemei și fără a fi slăbită de bătrânețe, ci trezită de putere, a învățat familia umană să apuce căi noi în domeniul social.

Capitolele principale

Cunoașteți, Venerabili Frați și Preaiubiți Fii, și știți foarte bine doctrina minunată care a făcut ca Scrisorile Enciclice „Rerum novarum" să rămână memorabile pentru vremuri. În ele, Păstorul cel bun, întristat că o parte atât de mare a oamenilor „se află, pe nedrept, într-o stare mizeră și nenorocită, iar cauza muncitorilor, pe care vremea îi lăsase singuri și neapărați în fața inumanității stăpânilor și a lăcomiei nestăpânite a concurenților", a luat asupra Sa, cu mare curaj, apărarea lor personală, fără a cere ajutor nici liberalismului, nici socialismului: cel dintâi se dovedise cu totul neputincios să rezolve în mod legitim chestiunea socială, iar cel de-al doilea, propunând un remediu care depășea cu mult răul însuși, ar fi aruncat societatea umană în pericole și mai mari.

Pontiful, folosindu-și pe deplin dreptul său și ținând cu fermitate că paza religiei și administrarea lucrurilor care sunt legate de ea printr-o legătură strânsă i-au fost încredințate în mod special, atunci când era vorba de o cauză „al cărei rezultat probabil nu putea fi găsit decât prin chemarea religiei și a Bisericii", sprijinindu-se numai pe principii neschimbătoare scoase din tezaurul rațiunii drepte și al revelației divine, a arătat și a proclamat cu autoritate „drepturile și îndatoririle prin care trebuie să fie legați între ei bogații și proletarii, cei care aduc capitalul și cei care aduc munca", precum și ceea ce trebuie să împlinească Biserica, conducătorii statului și cei înșiși care sunt direct interesați, și aceasta cu încredere și „ca unul care are putere".

Și nu în zadar a răsunat vocea apostolică; dimpotrivă, nu numai fiii ascultători ai Bisericii au primit-o cu cel mai mare favor, ci și numeroși alții, îndepărtați de adevăr sau de unitatea credinței, ba aproape toți cei care, de atunci înainte, s-au ocupat cu preocupare de problema socială și economică, fie prin studiu privat, fie prin elaborarea de legi.

Dar mai ales muncitorii creștini au primit cu bucurie acele Scrisori, simțindu-se apărați și ocrotiți de Autoritatea supremă de pe pământ, precum și toți bărbații generoși care, preocupați de mult timp de ameliorarea condiției muncitorilor, nu găsiseră până atunci aproape nimic altceva decât nepăsarea multora și, de aceea, suspiciuni ostile sau chiar dușmănii deschise din partea altora. Pe bună dreptate, așadar, toți aceștia au cinstit de atunci înainte Scrisorile Apostolice cu atâtea onoruri, încât, pretutindeni, se obișnuiește să li se reînnoiască anual amintirea prin diferite semne de recunoștință, potrivit cu locurile.

Totuși, în mijlocul unei asemenea armonii a sufletelor, nu au lipsit unii care s-au simțit tulburați; astfel s-a întâmplat ca doctrina atât de nobilă și înaltă a lui Leon al XIII-lea, cu totul nouă pentru urechile lumești, să fie privită cu suspiciune de unii chiar dintre catolici, iar pe alții să-i ofenseze. Căci, prin ea, idolii liberalismului erau atacați și răsturnați cu îndrăzneală, prejudecăți înrădăcinate erau nimicite, vremurile erau depășite dincolo de așteptări; astfel încât unii, greoi la inimă, refuzau să învețe această nouă filozofie socială, iar alții, temători la suflet, se înfricoșau să urce la acea înălțime. Au fost chiar și unii care

admirau această lumină, dar o socoteau mai degrabă o formă ideală de perfecțiune, de dorit decât de așteptat.

Scopul prezentei Scrisori

Așadar, socotim potrivit, Venerabili Frați și Preaiubiți Fii, ca, în timp ce solemna comemorare a celei de-a patruzecea aniversări a Scrisorilor *Rerum novarum* este celebrată pretutindeni de toți, cu atâta însuflețire a sufletelor, mai ales de către muncitorii catolici care se adună din toate părțile în această Cetate Sfântă, să folosim această ocazie pentru a aminti binefacerile mari care au izvorât din ele pentru Biserica Catolică și chiar pentru întreaga societate umană; pentru a dezvolta mai pe larg, în anumite puncte, doctrina acestui mare Învățător despre chestiunea socială și economică, apărată de anumite îndoieli; în sfârșit, pentru a supune judecății economia actuală și cauza cunoscută a socialismului, să descoperim rădăcina tulburării sociale prezente și, în același timp, să arătăm unica cale a unei restaurări mântuitoare, anume reformarea creștină a moravurilor. Toate acestea, pe care ne-am asumat să le tratăm, vor constitui trei capitole, în a căror expunere se vor concentra în întregime prezentele Scrisori.

I Binefacerile care au izvorât din *Rerum novarum*

Și, pentru a începe cu ceea ce ne-am propus să spunem mai întâi, nu ne putem stăpâni să nu urmăm îndemnul Sfântului Ambroziu, care spune: „Nicio datorie nu este mai mare decât aceea a recunoștinței”, și să aducem cele mai largi mulțumiri

lui Dumnezeu Atotputernicul pentru imensele binefaceri care au venit din Scrisorile leonine asupra Bisericii și a societății umane. Aceste binefaceri, dacă am voi să le amintim fie și numai în treacăt, ar cere aproape întreaga istorie a acestor patruzeci de ani în ceea ce privește chestiunea socială să fie readusă în memorie. Totuși, ele pot fi reduse cu folos mai ales la trei puncte principale, corespunzătoare celor trei feluri de ajutoare pe care Predecesorul Nostru le dorea pentru a duce la împlinire marea Sa operă de restaurare.

1. – Ce a făcut Biserica

Și mai întâi, ce anume trebuia așteptat de la Biserică însuși Leon a declarat limpede: „Anume, Biserica este aceea care scoate din Evanghelie învățături prin a căror putere lupta poate fi fie cu totul aplanată, fie cel puțin făcută mai blândă, prin înlăturarea asprimii; ea este aceea care nu se străduiește doar să lumineze mintea, ci să conducă viața și moravurile fiecăruia prin preceptele sale; aceea care, prin numeroase instituții de mare folos, promovează însăși starea proletarilor spre mai bine."

În domeniul doctrinal

Așadar, aceste izvoare prețioase Biserica nu a îngăduit nicidecum să rămână inactive în sânul său, ci a extras din ele din belșug pentru binele comun al păcii dorite. Căci doctrina despre chestiunea socială și economică pe care Scrisorile *Rerum novarum* o propuneau, însuși Leon al XIII-lea și Succesorii săi nu au încetat să o proclame și să o întărească

mereu, fie prin cuvânt, fie prin scrieri, adaptând-o potrivit împrejurărilor lucrurilor și vremurilor, după cum era necesar, arătând întotdeauna o caritate părintească și o statornicie pastorală, mai ales în apărarea săracilor și a celor slabi; nici nu s-au purtat altfel atâția Păstori ai Bisericii, care au interpretat în mod constant și priceput aceeași doctrină, au luminat-o prin comentarii și au avut grijă să o adapteze condițiilor diferitelor regiuni, potrivit gândirii și dispozițiilor Scaunului Apostolic.

Nu este, așadar, de mirare că, sub conducerea și învățătura Bisericii, numeroși bărbați învățați, fie clerici, fie laici, s-au angajat cu zel în dezvoltarea disciplinei sociale și economice potrivit exigențelor epocii noastre, animați mai ales de dorința ca doctrina Bisericii, cu totul neschimbată și neschimbabilă, să răspundă mai eficace noilor necesități.

Și astfel, călăuzite și luminate de acele Scrisori leonine, a luat naștere o adevărată disciplină socială catolică, pe care o hrănesc și o îmbogățesc zilnic, printr-o muncă neobosită, acei bărbați aleși pe care i-am numit ajutoare ale Bisericii. Aceștia nu o lasă să zacă ascunsă în umbra erudiției, ci o aduc la lumină și în praful drumului, după cum o arată școli deosebit de folositoare și renumite, întemeiate în Universități Catolice, Academii și Seminarii; congrese sociale, sau „săptămâni sociale", ținute adesea și încununate de roade bogate; cercuri de studii stimulate; în sfârșit, scrieri potrivite și sănătoase, răspândite pretutindeni și în toate modurile.

Și nici numai la aceste limite nu se restrânge utilitatea care a izvorât din documentul leoninian; căci doctrina transmisă în Scrisorile *Rerum novarum* a pătruns, treptat și pe nesimțite, și la aceia care, lipsiți de unitatea catolică, nu recunosc autoritatea Bisericii; de unde a urmat ca principiile catolice despre chestiunea socială să treacă încetul cu încetul în patrimoniul întregii societăți umane, iar adevărurile eterne pe care Predecesorul Nostru de fericită amintire le proclamase cu atâta înălțime să fie invocate și apărate adesea nu numai în ziare și cărți necatolice, ci și în adunările legiuitorilor sau de pe tribunele tribunalelor.

Ce să mai spunem de faptul că, după imensul război, conducătorii națiunilor mai puternice, restaurând pacea printr-o reînnoire completă a condițiilor sociale, au statornicit, între normele stabilite pentru a regla munca muncitorilor după dreptate și echitate, multe dispoziții care se potrivesc într-un mod atât de minunat cu principiile și îndemnurile leonine, încât par a fi fost desprinse în mod deliberat din ele? Astfel, Scrisorile *Rerum novarum* s-au dovedit a fi un document memorabil, iar pe bună dreptate li se pot aplica cuvintele lui Isaia: „Va ridica un steag între neamuri!"

În aplicarea doctrinei

Între timp, în timp ce, sub conducerea cercetărilor științifice, preceptele leonine se răspândesc larg în mințile oamenilor, s-a trecut și la punerea lor în practică. Și, mai înainte de toate, cu o binevoitoare și stăruitoare grijă activă, eforturile au fost

îndreptate spre ridicarea acelei clase de oameni care, din cauza progreselor mai recente ale artelor, crescuse într-adevăr enorm, dar nu dobândise încă un loc sau un rang echitabil în convieţuirea umană şi, de aceea, zăcea aproape neglijată şi disprețuită: vorbim despre muncitori. Pentru formarea acestora, preoții din ambele cleruri, deşi împovărați de alte griji pastorale, sub conducerea Episcopilor, şi-au pus îndată mâna la lucru, cu mare rod pentru acele suflete. Această muncă statornică, întreprinsă pentru a impregna sufletele muncitorilor cu spirit creştin, a contribuit, de asemenea, în mare măsură la a-i face conştienți de adevărata lor demnitate şi capabili ca, având clar stabilite drepturile şi îndatoririle clasei lor, să înainteze legitim şi cu folos şi chiar să devină conducători ai celorlalți.

De aici, mijloacele de viață au fost dobândite mai sigur; căci nu numai operele de binefacere şi de caritate, potrivit îndemnurilor Pontifului, au început să se înmulțească, ci, în plus, pretutindeni au fost întemeiate zilnic asociații noi şi mai numeroase, prin care, cu sfatul Bisericii şi, de cele mai multe ori, sub îndrumarea Preoților, muncitorii, meşteşugarii, agricultorii şi, în cele din urmă, lucrătorii salariați de orice fel îşi oferă şi îşi primesc unii altora ajutorul şi sprijinul reciproc.

2. – Ce a făcut autoritatea civilă

În ceea ce priveşte autoritatea civilă, Leon al XIII-lea, trecând cu îndrăzneală peste limitele impuse de liberalism, învață fără teamă că ea nu trebuie socotită drept un simplu păzitor al drepturilor şi al ordinii drepte, ci mai degrabă trebuie să se

străduiască din toate puterile ca „prin întocmirea și instituirea însăși a statului, prin întreaga rânduială a legilor și a instituțiilor… să înflorească de la sine prosperitatea atât a comunității, cât și a particularilor". Desigur, fiecărui cetățean și fiecărei familii trebuie să li se îngăduie o libertate dreaptă de a lucra; însă cu păstrarea binelui comun și cu îndepărtarea oricărei vătămări aduse cuiva. Iar conducătorilor statului le revine să ocrotească comunitatea și părțile ei; însă, în însăși apărarea drepturilor particularilor, trebuie să se aibă în vedere mai ales pe cei slabi și pe cei săraci. „Căci națiunea celor bogați, întărită prin propriile ei apărări, are mai puțină nevoie de ocrotirea publică; poporul sărman, neasigurat de nici o putere proprie, se sprijină mai ales pe protecția statului. De aceea, pe salariați, întrucât sunt numărați în mulțimea celor lipsiți, trebuie să-i cuprindă statul cu o grijă și o prevedere deosebită."

Nu tăgăduim că unii cârmuitori ai popoarelor, chiar înainte de Scrisorile leonine, au îngrijit de anumite nevoi mai apăsătoare ale muncitorilor și au reprimat nedreptăți mai crude săvârșite împotriva lor. Dar după ce, de pe Scaunul lui Petru, vocea apostolică a răsunat în lumea întreagă, conducătorii neamurilor, în sfârșit mai deplin conștienți de datoria lor, și-au îndreptat sufletul și gândul spre promovarea unei politici sociale mai bogate.

Într-adevăr, Scrisorile Enciclice *Rerum novarum*, zguduind principiile liberalismului, care de multă vreme împiedicau lucrarea eficace a guvernanților, au împins popoarele însele să susțină mai adevărat și mai stăruitor o anumită politică socială

și au însuflețit atât de mult pe cei mai buni bărbați catolici să dea în această privință un ajutor folositor cârmuitorilor statului, încât adesea au fost chiar sprijinitori foarte iluştri ai acestei noi politici și în adunările delegaților publici; ba chiar legile sociale, recent instituite, nu rareori au fost propuse prin voturile oratorilor populari, de către slujitori sfinți ai Bisericii pătrunși adânc de doctrina leonină, iar punerea lor în aplicare a fost cerută și promovată cu tărie.

Din această muncă neîntreruptă și neobosită s-a născut o nouă ramură a disciplinei juridice, cu totul necunoscută veacului de mai înainte, care apără cu fermitate drepturile sacre ale muncitorilor, izvorâte din demnitatea omului și a creștinului: sufletul, sănătatea, puterile, familia, locuința, atelierele, salariul, primejdiile muncii, în sfârșit toate câte privesc starea salariaților, aceste legi le iau sub ocrotirea lor, mai ales în ceea ce privește femeile și copiii. Iar dacă asemenea dispoziții nu se potrivesc pretutindeni și în toate, cu strictețe deplină, cu îndemnurile leonine, nu se poate totuși tăgădui că în ele se găsesc multe lucruri care răsună a *Rerum novarum* și că acestora li se datorează în mare parte faptul că starea muncitorilor a fost schimbată în mai bine.

3. – Ce au făcut cei interesați

În sfârșit, Pontiful cel prea prevăzător a arătat că și patronii și muncitorii înșiși pot face mult în această cauză, „anume prin acele instituții prin care să se vină la timp în ajutorul celor lipsiți și prin care o clasă să se apropie mai mult de cealaltă”. Iar între aceste instituții afirmă că primul loc trebuie dat

asociațiilor, fie că îi cuprind numai pe muncitori, fie muncitorii împreună cu patronii; despre care, explicându-le și recomandându-le, a vorbit mult, lămurind cu o înțelepciune cu adevărat admirabilă natura lor, cauza lor, oportunitatea, drepturile, îndatoririle și legile lor.

Aceste învățături au fost publicate cu totul la timp: căci, pe atunci, în unele națiuni, cei care țineau cârma statului, cu totul dedați liberalismului, nu numai că nu favorizau astfel de asociații ale muncitorilor, ci se împotriveau pe față; și, recunoscând de bună voie și ocrotind prin patronaj asociații asemănătoare ale altor clase de oameni, printr-o nedreptate nelegiuită le tăgăduiau dreptul nativ de a se asocia tocmai acelora care aveau cea mai mare nevoie de el, pentru a se apăra de vexările celor mai puternici; nici chiar între catolici nu lipseau unii care priveau cu ochi pieziș încercările muncitorilor de a intra în asemenea asociații, ca și cum ar fi avut un duh oarecare socialist sau răzvrătit.

Asociațiile muncitorilor

Prin urmare, sunt vrednice de cea mai mare laudă normele pe care Leon al XIII-lea, în virtutea autorității sale, le-a predat, norme care au putut să frângă aceste opoziții și să risipească suspiciunile; dar ele s-au arătat și mai însemnate prin aceea că i-au îndemnat pe muncitorii creștini să întemeieze asociații de ajutor reciproc după felurite ramuri ale meseriilor și i-au învățat modul de a face aceasta; și pe foarte mulți i-au întărit puternic pe calea datoriei, pe aceia pe care asociațiile socialiste,

prezentându-se pe sine drept singurul sprijin și apărător al celor umili și asupriți, îi atrăgeau cu putere.

În chip cu totul potrivit, Scrisorile Enciclice *Rerum novarum* declarau că, la întemeierea acestor asociații, „colegiile muncitorilor trebuie așa întocmite și așa cârmuite încât să ofere instrumentele cele mai potrivite și mai ușor de folosit pentru scopul propus, care constă în aceea ca fiecare, prin societate, să dobândească, pe cât este cu putință, sporirea bunurilor trupului, ale sufletului și ale casei"; iar aceasta este limpede, că „trebuie să se aibă în vedere, ca o cauză principală, desăvârșirea pietății și a moravurilor, și către această cauză trebuie îndreptată în chip deplin disciplina socială". Căci, „dacă temelia legilor sociale este pusă în religie, calea este netedă spre a statornici raporturile reciproce ale asociaților, pentru ca o conviețuire pașnică și o stare înfloritoare să fie dobândite".

Întemeierii acestor asociații, cu o lăudabilă stăruință, s-au dedicat pretutindeni atât clerul, cât și mulți laici, dorind cu adevărat să ducă la împlinire întregul plan al lui Leon al XIII-lea. Și astfel au plăsmuit asociații de muncitori cu adevărat creștini, care, unind cu prietenie exercitarea sârguincioasă a meseriei lor cu preceptele mântuitoare ale religiei, să-și apere în chip eficace și statornic treburile temporale și drepturile proprii, păstrând ascultarea datorată dreptății și un sincer zel de a colabora cu celelalte clase ale societății, pentru reînnoirea creștină a întregii vieți sociale.

Sfaturile și îndemnurile lui Leon al XIII-lea au fost puse în lucrare în chipuri felurite, după împrejurările diferite ale locurilor. Astfel, în unele regiuni, una și aceeași asociație și-a asumat urmărirea tuturor scopurilor rânduite de Pontif; iar în altele, acolo unde împrejurările o cereau sau o impuneau, s-a ajuns la o anumită împărțire a muncii și s-au întemeiat asociații distincte: unele se îngrijeau de apărarea drepturilor și a intereselor legitime ale membrilor pe piața muncii; altele se îngrijeau să ofere ajutor reciproc în chestiuni economice; iar altele, în sfârșit, își puneau toată strădania în împlinirea îndatoririlor religioase și morale și a altor sarcini de acest fel.

Această a doua cale a fost urmată mai ales acolo unde fie legile țării, fie anumite rânduieli economice, fie acea jalnică dezbinare a sufletelor și a inimilor, atât de larg răspândită în societatea de astăzi, și nevoia urgentă de a rezista, cu studii și puteri unite, împotriva maselor strânse ale făuritorilor de răsturnări, stătea împotrivă ca catolicii să poată întemeia sindicate catolice. Într-o asemenea stare a lucrurilor, ei par aproape siliți să se înscrie în sindicate neutre, care totuși mărturisesc întotdeauna dreptatea și echitatea și lasă membrilor catolici deplina libertate de a-și îngriji conștiința și de a asculta de poruncile Bisericii. Este, desigur, de datoria Episcopilor ca, acolo unde vor cunoaște aceste asociații ca fiind, după împrejurări, necesare și neprimejdioase pentru religie, să le aprobe, pentru ca muncitorii catolici să li se alăture; având însă înaintea ochilor principiile și precauțiile pe care Predecesorul Nostru Pius al X-lea, de sfântă amintire, le recomanda; dintre aceste precauții, cea dintâi și mai de seamă

este aceasta: ca, împreună cu acele sindicate, să fie întotdeauna prezente asociații care să se străduiască cu râvnă să-i pătrundă și să-i formeze pe membri prin disciplina religiei și a moravurilor, pentru ca aceștia să poată apoi pătrunde uniunile sindicale cu acel spirit bun după care trebuie să fie călăuziți în întreaga lor purtare; de unde se va întâmpla că aceste asociații vor aduce roade foarte bune și dincolo de cercul propriilor lor adepți.

Așadar, Scrisorilor leonine trebuie să li se atribuie faptul că aceste asociații ale muncitorilor au înflorit pretutindeni într-un asemenea fel încât, chiar dacă, vai, sunt încă întrecute ca număr de asociațiile socialiste și comuniste, ele adună totuși o mulțime foarte mare de muncitori și pot, cu tărie, atât înăuntrul hotarelor fiecărei națiuni, cât și în întruniri mai largi, să apere drepturile și cererile legitime ale muncitorilor catolici și chiar să susțină principiile creștine mântuitoare despre societate.

Asociații în alte clase

Se adaugă, pe lângă acestea, că cele pe care Leon al XIII-lea le-a expus cu atâta pricepere și le-a apărat cu atâta tărie despre dreptul nativ de a se asocia au început ușor să fie aplicate și altor asociații, și nu numai ale muncitorilor; de aceea, pare că, într-o parte nu mică, tot Scrisorilor leonine li se datorează faptul că și între agricultori și alți oameni ai stării de mijloc se văd înflorind atât de mult și crescând zilnic asociații de acest fel, foarte folositoare, și alte instituții asemănătoare, prin care,

împreună cu folosul economic, se unește cu fericire cultivarea sufletelor.

Asociațiile patronilor

Dacă însă nu se poate afirma același lucru despre asociațiile care, între conducătorii de lucrări și cârmuitorii industriei, același Predecesor al Nostru dorea cu putere să fie întemeiate, și despre care ne pare rău că sunt, desigur, destul de puține, aceasta nu trebuie pusă în întregime pe seama voinței oamenilor, ci pe seama unor dificultăți cu mult mai mari care stau împotriva unor asemenea asociații și pe care Noi le cunoaștem foarte bine și le cumpănim cu dreaptă socotință. Totuși strălucește o speranță sigură că, în curând, și aceste piedici vor fi înlăturate; și, cu o bucurie lăuntrică a sufletului Nostru, salutăm chiar de pe acum anumite încercări, nu lipsite de rod, în această privință, care făgăduiesc că în viitor vor fi culese roade bogate și încă și mai bogate.

Concluzie: *Rerum Novarum*, Marea Cartă a ordinii sociale

Toate acestea însă, Venerabili Frați și Preaiubiți Fii, binefacerile Scrisorilor leonine, pe care le-am amintit mai degrabă prin atingere decât printr-o descriere amănunțită, sunt atât de numeroase și atât de mari, încât arată limpede că acel document nemuritor nu înfățișează o imagine născocită, fie ea cât de frumoasă, a societății umane; ci că Predecesorul Nostru a scos din Evanghelie, și deci dintr-un izvor pururea viu și dătător de viață, doctrine capabile, dacă nu să aplaneze îndată, cel puțin să atenueze în mare măsură acea luptă

nimicitoare și lăuntrică ce sfâșie familia omenească. Iar din această sămânță bună, semănată cu atâta belșug acum patruzeci de ani, o parte a căzut pe pământ bun, după cum mărturisesc cu bucurie roadele pe care, cu ajutorul lui Dumnezeu, Biserica lui Cristos și întregul neam omenesc le-au cules de acolo spre mântuire. Și nu fără temei se poate spune că Scrisorile leonine, prin proba îndelungată a timpului, s-au arătat a fi o Mare Cartă, pe care trebuie să se sprijine ca pe un fundament întreaga activitate creștină în domeniul social. Iar cei care par a dispreţui aceste Scrisori pontificale și comemorarea lor, fie hulesc din neștiință, fie nu înțeleg nimic din cele pe care, în vreun fel, le cunosc, fie, dacă le înțeleg, sunt în mod solemn dați în vileag ca vinovați de nedreptate și nerecunoștință.

Dar, deoarece, în cursul aceluiași șir al anilor, au apărut și unele îndoieli cu privire la interpretarea dreaptă a anumitor părți ale Scrisorilor leonine sau la concluziile ce trebuie trase din ele, îndoieli care, chiar între catolici, nu au dat totdeauna naștere unor controverse pașnice; iar, pe de altă parte, noile necesități ale epocii noastre și schimbatele condiții ale lucrurilor au făcut necesară o aplicare mai exactă a doctrinei leonine sau chiar unele completări, primim cu bunăvoință această ocazie potrivită pentru a satisface, pe cât ne stă în putință, acestor îndoieli și acestor cerințe ale timpului de față, în virtutea misiunii Noastre apostolice, prin care suntem datori tuturor.

II – Autoritatea Bisericii în materie socială și economică

Dar, înainte de a trece la explicarea acestora, trebuie stabilit mai întâi acel lucru pe care Leon al XIII-lea l-a afirmat limpede încă de mult: că ne revine dreptul și datoria de a judeca, cu autoritate supremă, aceste chestiuni sociale și economice. Desigur, Bisericii nu i-a fost încredințată sarcina de a călăuzi pe oameni numai către o fericire trecătoare și pieritoare, ci către cea veșnică; ba chiar „Biserica socotește nelegiuit a se amesteca fără temei în treburile pământești". Însă ea nu poate nicidecum să renunțe la misiunea încredințată ei de Dumnezeu, aceea de a-și interpune autoritatea nu în lucrurile care țin de tehnică, pentru care nu este nici înzestrată cu mijloacele potrivite, nici investită cu o astfel de funcție, ci în toate cele care se raportează la norma morală. Căci, în ceea ce le privește pe acestea, depozitul adevărului încredințat nouă de Dumnezeu și gravissima misiune de a vesti, interpreta și, la nevoie, a impune legea morală universală supune și subordonează judecății Noastre supreme atât ordinea socială a lucrurilor, cât și realitățile economice însele.

Căci, deși domeniul economic și disciplina morală folosesc fiecare, în sfera lor, principiile proprii, este totuși o eroare a spune că ordinea economică și cea morală sunt atât de separate și străine una de alta, încât cea dintâi nu depinde în niciun fel de cealaltă. Într-adevăr, așa-numitele legi economice, izvorâte din însăși natura lucrurilor și din structura trupului și a sufletului omenesc, stabilesc care sunt scopurile pe care eficiența umană nu le poate atinge și care sunt cele pe care le poate urmări, precum și prin ce mijloace, pe câmpul

economic; însă raţiunea însăşi, din natura lucrurilor şi din natura individuală şi socială a omului, face limpede scopul întregii activităţi economice, prescris de Dumnezeu Creatorul.

Există însă o singură lege morală, prin care suntem porunciţi ca, după cum în întreaga noastră purtare să urmărim drept scop suprem şi ultim, tot astfel şi în fiecare domeniu particular să căutăm în mod drept acele scopuri pe care înţelegem că natura, sau mai degrabă Autorul naturii, Dumnezeu, le-a rânduit pentru această ordine a activităţilor, şi, printr-o legătură bine rânduită, să le subordonăm scopului suprem. Dacă vom asculta cu fidelitate de această lege, se va întâmpla ca scopurile particulare, atât individuale, cât şi sociale, urmărite în domeniul economic, să fie integrate în mod potrivit în ordinea generală a scopurilor, iar noi, urcând prin ele ca pe nişte trepte, să ajungem la scopul ultim al tuturor lucrurilor, adică la Dumnezeu, binele suprem şi inepuizabil pentru Sine şi pentru noi.

1. – Despre stăpânire sau dreptul de proprietate

Coborând acum la aspectele particulare, începem cu stăpânirea sau dreptul de proprietate. Ştiţi, Venerabili Fraţi şi Preaiubiţi Fii, că Predecesorul Nostru de fericită amintire a apărat cu tărie dreptul de proprietate împotriva doctrinelor socialiste ale timpului său, arătând că răsturnarea proprietăţii private nu ar fi în folosul, ci în cea mai mare pierzanie a clasei muncitorilor. Dar, deoarece sunt unii care îl calomniază pe Suveranul Pontif şi chiar Biserica însăşi, ca şi cum ar fi susţinut

și ar susține încă partea celor bogați împotriva proletarilor — lucru decât care nimic nu este mai nedrept — și deoarece chiar între catolici există dezacorduri cu privire la adevărata și autentica gândire a lui Leon, s-a socotit potrivit să apărăm doctrina catolică în această privință atât de calomnii, cât și de interpretări false.

Caracterul individual și social

Mai întâi, să fie considerat drept sigur și de necontestat că nici Leon, nici aceia care, sub conducerea și învățătura Bisericii, au predat teologia, nu au negat vreodată și nici nu au pus la îndoială dubla natură a proprietății, numită individuală și socială, după cum privește persoanele particulare sau se orientează spre binele comun; ci au afirmat întotdeauna, într-un singur glas, că dreptul de proprietate privată a fost dăruit oamenilor de natură sau chiar de Creatorul însuși, atât pentru ca fiecare să poată purta de grijă sieși și familiei sale, cât și pentru ca, prin acest institut, bunurile pe care Creatorul le-a destinat întregii familii omenești să slujească cu adevărat acestui scop, lucruri care nu pot fi obținute nicidecum fără păstrarea unei ordini sigure și determinate.

Prin urmare, trebuie evitat cu grijă dublul recif în care se poate izbi corabia. Căci, după cum, din negarea sau micșorarea caracterului social și public al dreptului de proprietate, se alunecă sau se ajunge la așa-numitul „individualism", tot astfel, prin respingerea sau slăbirea caracterului privat și individual al aceluiași drept, se ajunge în grabă la „colectivism" sau cel puțin se ating principiile

acestuia. Dacă aceste lucruri nu sunt ținute înaintea ochilor, se cade cu ușurință în prăpăstiile modernismului moral, juridic și social, pe care le-am denunțat în Scrisorile date la începutul Pontificatului Nostru; și aceasta să o știe mai ales aceia care, dornici de noutăți, nu se tem să calomnieze Biserica cu acuzații rușinoase, ca și cum ar fi îngăduit să se strecoare în doctrina teologilor un concept păgân al proprietății, căruia ar trebui să-i fie substituit un altul cu totul diferit, pe care, cu o uimitoare ignoranță, îl numesc „creștin".

Obligațiile inerente proprietății

Pentru a pune însă limite sigure controverselor care au început să se poarte despre proprietate și despre îndatoririle inerente ei, trebuie pus ca temelie principiul stabilit de Leon al XIII-lea, anume că dreptul de proprietate trebuie deosebit de folosirea lui. Căci a păstra cu sfințenie împărțirea posesiunilor și a nu încălca dreptul altuia, depășind limitele proprietății proprii, este poruncit de acea dreptate numită comutativă; însă a nu folosi bunurile proprii decât în mod onest nu ține de această dreptate, ci de alte virtuți, ale căror îndatoriri „nu este drept să fie cerute prin constrângerea legii". De aceea, unii afirmă pe nedrept că proprietatea și folosirea ei onestă sunt cuprinse în aceleași limite; și cu mult mai departe de adevăr este a susține că dreptul de proprietate este desființat sau pierdut prin abuzul sau nefolosirea lui.

Prin urmare, după cum săvârșesc o lucrare mântuitoare și vrednică de toată lauda aceia care, păstrând concordia sufletelor și integritatea doctrinei pe care Biserica a transmis-o

întotdeauna, se străduiesc să definească natura intimă și limitele acestor îndatoriri, prin care fie însuși dreptul de proprietate, fie folosirea sau exercitarea stăpânirii sunt circumscrise de necesitățile conviețuirii sociale; tot astfel se înșală și greșesc aceia care caută să micșoreze într-atât caracterul individual al proprietății, încât, în fapt, să-l desființeze.

Ce poate face statul

Într-adevăr, din însăși natura proprietății, despre care am vorbit, ca fiind deopotrivă individuală și socială, rezultă că oamenii sunt datori să țină seama, în această materie, nu numai de folosul propriu, ci și de binele comun. A defini însă aceste îndatoriri în mod concret, acolo unde necesitatea o cere și unde însăși legea naturală nu a precizat-o, revine acelora care cârmuiesc statul. Prin urmare, autoritatea publică poate cerceta mai îndeaproape, în lumina mereu călăuzitoare a legii naturale și divine, ce este îngăduit și ce este neîngăduit, având în vedere adevărata necesitate a binelui comun, celor care posedă bunuri, în folosirea acestora. Ba chiar Leon al XIII-lea a învățat cu înțelepciune că „determinarea proprietăților private a fost îngăduită de Dumnezeu industriilor oamenilor și instituțiilor popoarelor". Căci, după cum și celelalte elemente ale vieții sociale, tot astfel și proprietatea nu este întru totul imuabilă, lucru dovedit de istorie, după cum Noi înșine am declarat cândva prin aceste cuvinte: „Câte forme diferite a îmbrăcat proprietatea, de la aceea primitivă a popoarelor rudimentare și agrare, pe care o vedem încă și astăzi pe alocuri, până la forma posesiei din epoca patriarhală și, mai

departe, prin diferite forme tiranice (termen folosit aici în sensul său clasic), apoi feudale, monarhice, până la diferitele forme ale epocii mai recente". Este însă limpede că statul nu poate să-și exercite funcția după bunul său arbitru. Dreptul natural însuși de a poseda bunuri în mod privat și de a le transmite prin moștenire trebuie să rămână întotdeauna neatins și inviolabil, întrucât statul nu îl poate suprima; „căci omul este mai vechi decât statul", iar „viața domestică este, prin gândire și prin fapt, anterioară unirii civile". De aici, Pontiful cel preaînțelept a declarat deja că este nelegiuit ca statul să epuizeze averile private prin împovărarea excesivă a impozitelor și taxelor. „Căci dreptul de a poseda bunuri în mod privat, nefiind dat de legea oamenilor, ci de natură, autoritatea publică nu îl poate desființa, ci numai să-i reglementeze folosirea și să o armonizeze cu binele comun." Iar când statul armonizează proprietățile cu necesitățile binelui comun, nu lucrează ca un dușman, ci ca un prieten al proprietarilor; căci, prin aceasta, se opune cu tărie ca proprietatea privată a bunurilor, rânduită de preaînțeleptul Autor al naturii ca sprijin al vieții omenești, să nască inconveniente insuportabile și astfel să se prăbușească în pieire: nu distruge proprietățile private, ci le ocrotește; nu slăbește stăpânirea privată, ci o întărește.

Obligațiile privind veniturile libere

Nici veniturile libere ale omului nu sunt lăsate cu totul la bunul său arbitru, anume acelea de care nu are nevoie pentru a-și susține viața în mod cuviincios și demn; dimpotrivă, Scriptura Sfântă și Sfinții Părinți ai Bisericii vestesc neîncetat,

prin cuvinte cât se poate de clare, că bogații sunt legați de porunca foarte gravă a practicării milosteniei, a binefacerii și a generozității.

A cheltui însă venituri mai mari pentru ca rodul unei activități profitabile să sporească din belșug, cu condiția ca acea activitate să fie îndreptată spre dobândirea unor bunuri cu adevărat folositoare, trebuie socotit, deducând din principiile Doctorului Angelic, o lucrare strălucită și foarte potrivită necesităților vremurilor a virtuții generozității.

Titlurile dobândirii proprietății

Că proprietatea se dobândește în mod originar atât prin ocuparea unui lucru fără stăpân, cât și prin muncă sau prin ceea ce se numește specificație, o mărturisesc limpede atât tradiția tuturor timpurilor, cât și doctrina Predecesorului Nostru Leon. Căci nimănui nu i se face vreo nedreptate, oricât ar debita unii contrariul, atunci când este ocupat un lucru aflat în comun sau care nu aparține nimănui; iar munca exercitată de om în nume propriu, prin care ia naștere o formă nouă sau un spor al lucrului, este singura care atribuie aceste roade celui care muncește.

2. – Bunul („capitalul") și munca

Cu totul alta este situația muncii care este prestată pentru altul, asupra unui bun străin. Aici se potrivește în cel mai înalt grad ceea ce Leon al XIII-lea spune că este „cât se poate de adevărat": că „bogățiile statelor nu se nasc decât din munca muncitorilor". Nu vedem oare cu ochii noștri acele imense

tezaure din care sunt alcătuite averile oamenilor luând naștere și ieșind din mâinile muncitorilor, care fie lucrează singure, fie, înarmate cu unelte sau mașini, își sporesc într-un chip uimitor eficiența? Mai mult, nu este nimeni care să nu știe că niciun popor nu a ajuns vreodată de la lipsă și sărăcie la o stare mai bună și mai înaltă fără un efort imens, unit, al tuturor cetățenilor — atât al celor care conduc munca, cât și al celor care împlinesc ordinele. Dar este la fel de evident că aceste eforturi supreme ar fi fost zadarnice și inutile, ba chiar nu ar fi putut fi nici măcar încercate, dacă Dumnezeu, Creatorul tuturor, nu ar fi dăruit mai întâi, în bunătatea Sa, bogățiile și zestrea naturală, resursele și puterile naturii. Căci ce este a munci, dacă nu a folosi sau a exercita puterile trupului și ale sufletului asupra acestor bunuri sau prin ele? Legea naturii sau voința lui Dumnezeu, promulgată prin ea, cere însă ca o ordine dreaptă să fie păstrată în aplicarea bunurilor naturale la folosurile omenești; iar această ordine constă în aceea că fiecare lucru să aibă stăpânul său. De aici rezultă că, dacă cineva nu muncește asupra bunului său propriu, atunci trebuie să se unească munca unuia cu bunul altuia: căci nici una fără cealaltă nu produce nimic. La aceasta s-a referit, desigur, Leon al XIII-lea, scriind:

Nici una fără cealaltă nu produce nimic

„Nici bunul fără muncă, nici munca fără bun nu pot subzista."

De aceea, este cu totul fals a atribui fie numai bunului, fie numai muncii tot ceea ce se obține din eficiența lor unită; și

este cu totul nedrept ca una dintre părți, negând eficacitatea celeilalte, să-și aroge tot ceea ce s-a produs.

Pretențiile nedrepte ale „capitalului"

Mult timp, bunul sau „capitalul" a putut, într-adevăr, să-și însușească prea mult. Orice se producea, orice venituri se obțineau, capitalul și le revendica pentru sine, lăsând muncitorului abia atât cât să-i ajungă pentru refacerea și reînnoirea puterilor. Căci, invocând o anumită lege economică pretins invincibilă, se afirma că acumularea întregului capital revine celor favorizați de soartă, iar muncitorii sunt condamnați, prin aceeași lege, la o sărăcie perpetuă sau la o viață extrem de modestă. Este adevărat că realitatea faptelor nu a fost întotdeauna și pretutindeni în acord cu această doctrină a liberalilor numiți îndeobște manchesterieni; totuși nu se poate tăgădui că instituțiile economico-sociale au tins, printr-un efort constant, spre această direcție. Că aceste opinii false și aceste cerințe înșelătoare au fost atacate cu tărie, și nu numai de aceia care, prin ele, erau lipsiți de dreptul nativ de a dobândi o soartă mai bună, nimeni nu se va mira.

Pretențiile nedrepte ale muncii

De aceea, muncitorilor astfel provocați li s-au alăturat cei numiți „intelectuali", opunând unei legi economice fictive un principiu moral la fel de fictiv: anume că tot ceea ce se produce sau revine, cu excepția a ceea ce este necesar pentru refacerea și întreținerea capitalului, aparține prin drept propriu

muncitorilor. Această eroare, cu atât mai periculoasă și mai potrivită pentru a-i înșela pe cei neatenți, cu cât este mai poleită decât cea a unor socialiști care afirmă că tot ceea ce servește la producerea bunurilor trebuie trecut în proprietatea publică sau, cum spun ei, „socializat", este un venin dulce, pe care mulți l-au sorbit cu nesaț, pe care socialismul deschis nu i-ar fi putut amăgi.

Principiul călăuzitor al atribuirii drepte

Fără îndoială, pentru ca nici unii, nici alții să nu-și închidă singuri calea către dreptate și pace, trebuiau preveniți prin cuvintele preaînțelepte ale Predecesorului Nostru: „Oricum ar fi împărțit între particulari, pământul nu încetează să slujească folosului tuturor". Același lucru l-am învățat și Noi puțin mai înainte, când am declarat că, pentru ca bunurile create să poată aduce oamenilor folosul lor printr-o ordine sigură și statornică, împărțirea bunurilor, care se face prin proprietatea privată, este rânduită de însăși natura. Acest principiu trebuie să fie ținut necontenit înaintea ochilor, pentru a nu ne abate de la dreapta cale a adevărului.

Nu orice împărțire a bunurilor sau a avuțiilor între oameni este însă potrivită pentru a se atinge scopul intenționat de Dumnezeu, fie în mod deplin, fie cu desăvârșirea cuvenită. De aceea, bogățiile, care se sporesc necontenit prin dezvoltări economico-sociale, trebuie să fie atribuite persoanelor și claselor de oameni astfel încât să fie salvat acel folos comun al tuturor, pe care Leon al XIII-lea îl laudă, sau, cu alte cuvinte, astfel încât binele comun al întregii societăți să rămână

neatins. Prin această lege a dreptății sociale, unei clase i se interzice să o excludă pe cealaltă de la participarea la avantaje. O încalcă, așadar, nu mai puțin clasa celor bogați, atunci când, lipsită parcă de griji, socotește drept dreaptă acea ordine a lucrurilor prin care totul îi revine ei, iar muncitorului nimic; precum și clasa proletară, atunci când, aprinsă cu violență de o dreptate lezată și prea înclinată să-și revendice în mod greșit unicul drept de care este conștientă, pretinde pentru sine toate bunurile ca fiind lucrate de mâinile sale și, de aceea, atacă și caută să desființeze proprietatea și veniturile sau câștigurile care nu sunt dobândite prin muncă, de orice fel ar fi ele și orice rol ar îndeplini în conviețuirea umană, numai pentru faptul că sunt astfel. Nici nu trebuie trecut cu vederea că, în această chestiune, Apostolul este invocat de unii în mod nepotrivit și pe nedrept, atunci când spune: „Cine nu vrea să muncească, nici să nu mănânce"; căci Apostolul se referă la aceia care se sustrag de la muncă, deși pot și trebuie să muncească, și îndeamnă să fie folosite cu sârguință timpul și puterile trupului și ale sufletului și să nu fie împovărați alții, atâta vreme cât putem să ne purtăm singuri de grijă. Apostolul nu învață nicidecum că munca este singurul titlu pentru a primi hrană sau venituri.

Prin urmare, fiecăruia trebuie să i se atribuie partea sa de bunuri; și trebuie lucrat astfel încât împărțirea bunurilor create să fie readusă și conformă normelor binelui comun sau ale dreptății sociale, despre care orice om cu judecată știe că suferă astăzi de un neajuns foarte grav din pricina uriașei

disproporții dintre câțiva extrem de bogați și nenumărații lipsiți de bunuri.

3. – Răscumpărarea proletarilor

Acesta este însă scopul pe care Predecesorul Nostru a declarat că trebuie neapărat căutat: răscumpărarea proletarilor. Și tocmai de aceea trebuie afirmat mai stăruitor și repetat mai insistent, fiindcă nu rareori poruncile atât de mântuitoare ale Pontifului au fost date uitării, fie pentru că erau înadins acoperite de tăcere, fie pentru că erau socotite neîngăduite a fi puse în fapt, deși pot și trebuie să fie împlinite. Și nu pentru că s-ar răspândi mai puțin acel „pauperism" pe care Leon al XIII-lea îl vedea atât de îngrozitor și-ar fi pierdut, pentru epoca noastră, puterea și înțelepciunea lor. Într-adevăr, condiția muncitorilor a fost îndreptată spre mai bine și a devenit mai dreaptă, mai ales în orașele mai cultivate și mai mari, în care muncitorii nu mai pot fi socotiți cu toții, fără deosebire, ca apăsați de mizerie și de lipsuri de viață. Dar, după ce meșteșugurile mecanice și industria omenească au pătruns și au cuprins cu cea mai mare repeziciune nenumărate regiuni, atât noile pământuri, cum sunt numite, cât și regatele Orientului îndepărtat, cultivate din vechime, a crescut peste măsură numărul proletarilor săraci, ale căror gemete strigă către Dumnezeu din pământ; și li se adaugă o uriașă armată de salariați rurali, coborâtă la cea mai de jos condiție de viață și lipsită de orice speranță de a dobândi vreodată „ceva care să se țină de pământ"; și astfel, dacă nu se vor aplica remedii potrivite și eficace, condiția proletară rămâne supusă pe vecie.

Dar, deși este foarte adevărat că starea proletară trebuie bine deosebită de pauperism, totuși însăși mulțimea imensă a proletarilor, pe de o parte, iar, pe de altă parte, bogățiile uriașe ale câtorva dintre cei foarte bogați sunt o dovadă mai presus de orice excepție că avuțiile dobândite atât de îmbelșugat în această epocă a noastră, numită „a industrialismului", nu sunt împărțite drept și nici aplicate în mod egal diferitelor clase de oameni.

Starea proletară trebuie depășită prin aceea că proletarii să ajungă la bunăstare familială

De aceea, trebuie depuse toate puterile și întreaga străduință pentru ca, cel puțin de aici înainte, bunurile dobândite să se adune la cei care au mijloace, în proporție dreaptă, și să se reverse îndeajuns și către aceia care aduc munca, nu ca să se facă nepăsători în osteneală — căci omul s-a născut pentru muncă precum pasărea pentru zbor —, ci ca, prin cumpătare, să-și sporească avuția familială; iar, administrând cu înțelepciune ceea ce au sporit, să poarte mai ușor și mai sigur poverile familiei; și, ieșiți din soarta nesigură a vieții, în ale cărei schimbări sunt aruncați proletarii, nu numai să fie în stare să îndure vicisitudinile vieții, ci și, după ieșirea din această viață, să poată avea încredere că, într-un fel, va fi purtată grijă celor pe care îi lasă în urmă.

Toate acestea, nu numai sugerate, ci proclamate clar și deschis de Predecesorul Nostru, le întărim iarăși și iarăși prin aceste Scrisori ale Noastre; și, dacă nu vor fi luate și duse la îndeplinire, după puterile fiecăruia și fără nici o întârziere,

nimeni să nu-și închipuie că ordinea publică, pacea și liniștea societății umane vor putea fi apărate cu eficacitate împotriva instigatorilor la răsturnări.

I. – Salariul drept

Însă ele nu vor putea fi aduse la îndeplinire, dacă, prin hărnicie și cumpătare, proletarii nu vor fi ridicați la o oarecare mică stare, după cum am arătat deja, urmând urmele Predecesorului Nostru. Dar de unde va putea, trăind cu economie, să pună ceva deoparte acela care nu are nimic altceva decât munca sa, prin care își procură hrana și cele necesare vieții, dacă nu din plata muncii? Să intrăm, așadar, în această chestiune a salariului, pe care Leon al XIII-lea a numit-o „de mare însemnătate", lămurind și dezvoltând, acolo unde va fi nevoie, doctrina și preceptele lui.

Munca salariată nu este, prin însăși natura ei, nedreaptă

Și mai întâi, aceia care declară că contractul de angajare și de închiriere a muncii este, prin natura sa, nedrept și că, prin urmare, trebuie înlocuit cu contractul de asociere spun, fără îndoială, lucruri nepotrivite și îl calomniază în chip rău pe Predecesorul Nostru, ale cărui Scrisori Enciclice nu numai că primesc „munca salariată", ci stăruiesc îndelung în a o rândui după normele dreptății.

Totuși, în condițiile de astăzi ale conviețuirii umane, socotim că ar fi mai prudent ca, pe cât va fi cu putință, contractul de muncă să fie, într-o anumită măsură, îmblânzit prin contractul de asociere, după cum s-a început deja a se face în diferite

chipuri, nu cu puțin folos pentru muncitori și pentru proprietari. Astfel, muncitorii și funcționarii devin părtași ai proprietății sau ai conducerii, ori participă, într-un anumit fel, la câștigurile obținute.

Că partea dreaptă a salariului trebuie prețuită nu după un singur criteriu, ci după mai multe, Leon al XIII-lea a declarat-o deja cu înțelepciune prin acele cuvinte: „Pentru ca măsura salariului să fie statornicită după echitate, trebuie luate în considerare mai multe cauze".

Prin această învățătură, el respinge cu totul ușurătatea acelora care își închipuie că o chestiune atât de gravă poate fi rezolvată cu ușurință, prin aplicarea unei singure reguli sau măsuri, și încă atât de îndepărtate de adevăr.

Căci se înșală în chip vrednic de milă aceia care nu se rușinează să primească acel principiu comun, că munca ar valora atât și ar trebui răsplătită pe măsură, cât sunt prețuite roadele ei pentru partea care le primește, și că, de aceea, celui care își închiriază munca i-ar reveni dreptul de a cere întregul rezultat al muncii sale; cât de departe este aceasta de adevăr se vede chiar din cele pe care le-am expus mai sus, vorbind despre bun și despre muncă.

Caracterul muncii: individual și social

De altfel, după cum, în cazul proprietății, tot astfel și în cazul muncii, mai ales al aceleia care se prestează pentru altul, pe lângă dimensiunea personală sau individuală, trebuie luată în seamă și dimensiunea socială: căci, dacă nu există cu adevărat

un corp social și organic, dacă exercițiul muncii nu este apărat de o ordine socială și juridică, dacă diferitele meserii, dintre care unele depind de altele, nu se armonizează între ele și nu se completează reciproc, dacă, ceea ce este și mai mult, nu se unesc și nu converg aproape într-un tot mintea, bunurile și munca, eficiența omenească nu poate produce roadele sale. Prin urmare, ea nu poate fi nici dreaptă prețuită, nici răsplătită după egalitate, dacă se trece cu vederea caracterul ei social și individual.

Trei puncte care trebuie avute în vedere

Din această dublă notă, care este înscrisă în natura muncii omenești, decurg consecințe foarte grave, după care salariul trebuie să fie rânduit și determinat.

a) Întreținerea muncitorului și a familiei sale

Mai întâi, trebuie să se dea muncitorului un salariu care să fie potrivit pentru întreținerea lui și a familiei sale. Este drept, desigur, ca și ceilalți membri ai familiei să contribuie, după puterile lor, la susținerea comună a tuturor, după cum se vede mai ales în familiile țăranilor, dar și în multe familii de meșteșugari și mici negustori; însă este nelegiuit a se abuza de vârsta fragedă și de slăbiciunea femeiască. Mamele de familie să-și dea osteneala mai ales acasă ori în cele ce țin de casă, îndeletnicindu-se cu îngrijirile domestice. Iar cel mai rău abuz, care trebuie îndepărtat prin orice strădanie, este acela că mamele de familie sunt silite, din pricina micimii salariului tatălui, să desfășoare o muncă bănoasă în afara pereților casei,

neglijând îngrijirile și îndatoririle proprii, mai ales educația copiilor. Prin urmare, trebuie depusă toată osteneala pentru ca tații de familie să primească un salariu îndeajuns de larg, care să acopere în chip potrivit nevoile obișnuite ale gospodăriei. Dacă, în împrejurările de față, aceasta nu va putea fi întotdeauna asigurat, dreptatea socială cere să se introducă cât mai curând acele schimbări prin care fiecărui muncitor adult să i se întărească un astfel de salariu. — Și nu va fi fără rost să-i urmărim cu lauda cuvenită pe toți aceia care, cu un sfat foarte înțelept și folositor, au încercat și au pus la probă diferite căi prin care plata muncii să fie astfel potrivită poverilor familiei, încât, pe măsură ce acestea cresc, să fie socotită mai mare; ba chiar, dacă s-ar întâmpla aceasta, să se poată răspunde și nevoilor extraordinare.

b) Starea întreprinderii

Și de starea întreprinderii și a celui care o conduce trebuie ținut seama la stabilirea mărimii salariului; căci pe nedrept s-ar cere salarii peste măsură, pe care întreprinderea nu le poate suporta fără propria-i ruină și fără nenorocirea muncitorilor ce ar urma de aici. Deși, dacă ea face mai puțin câștig din pricină de nepăsare ori lene, sau din neglijarea progresului tehnic și economic, aceasta nu trebuie socotită o cauză dreaptă de a micșora salariul muncitorilor. Iar dacă întreprinderii nu-i revine atâta putere bănească pe cât ar fi de ajuns pentru a plăti muncitorilor un salariu drept, fiindcă fie este apăsată de poveri nedrepte, fie este silită să vândă produsul obținut prin meșteșug la un preț mai mic decât cel drept, cei care o chinuiesc astfel sunt vinovați de o grea fărădelege; căci ei

lipsesc pe muncitori de salariul drept, atunci când aceştia, constrânşi de nevoie, sunt siliţi să primească mai puţin decât ceea ce este drept.

Aşadar, toţi, atât muncitorii, cât şi conducătorii, să se străduiască, prin unirea puterilor şi a sfaturilor, să biruiască greutăţile şi piedicile, iar, într-o lucrare atât de mântuitoare, prevederea înţeleaptă a autorităţii publice să le vină în ajutor. Dacă însă lucrurile ar ajunge la cea mai mare strâmtorare, atunci abia va trebui chibzuit dacă întreprinderea poate stărui în iniţiativa sa sau dacă trebuie a se îngriji de muncitori pe o altă cale. În această chestiune, fără îndoială foarte gravă, se cuvine să dăinuiască şi să lucreze cu putere o anumită solidaritate şi o concordie creştină a sufletelor între conducători şi muncitori.

c) Necesitatea binelui comun

În sfârşit, mărimea salariului trebuie potrivită cu binele public economic. Cât de mult contribuie la acest bine comun faptul că muncitorii şi funcţionarii, punând deoparte o parte din salariu care rămâne după cheltuielile necesare, ajung treptat la o mică avere, am arătat deja mai sus; însă nu trebuie trecut cu vederea un alt lucru, de importanţă abia mai mică şi cu totul necesar vremurilor noastre: anume ca celor care pot şi vor să muncească să li se ofere posibilitatea de a munci. De aceasta depinde nu puţin stabilirea salariului: care, după cum poate ajuta, dacă este ţinută în limite drepte, tot astfel, dacă le depăşeşte, poate împiedica. Căci cine nu ştie că salariile prea micşorate sau crescute peste măsură au fost o cauză pentru

care muncitorii au fost îndepărtați de la angajare? Acest neajuns, pe care îl vedem mai ales prelungindu-se în timpurile Pontificatului Nostru și care i-a lovit pe mulți, a aruncat muncitorii în mizerie și ispite, a doborât prosperitatea cetăților și a adus în primejdie ordinea publică, pacea și liniștea lumii întregi. Prin urmare, este străin de dreptatea socială ca, din dorința câștigului propriu și cu nesocotirea binelui comun, salariile muncitorilor să fie prea mult coborâte ori prea mult ridicate; aceeași dreptate cere ca, prin înțelegerea sfaturilor și a voințelor, pe cât se poate, salariile să fie astfel rânduite încât cât mai mulți să poată fi angajați și să poată primi roade potrivite pentru susținerea vieții.

Se potrivește de asemenea foarte bine cu această chestiune proporția dreaptă între salarii; de care este strâns legată proporția dreaptă a prețurilor cu care se vând cele produse de diferitele ramuri, precum agricultura, industria și altele asemenea. Dacă toate acestea sunt păstrate în chip armonios, diferitele ramuri se vor îmbina și vor crește laolaltă ca într-un singur trup și, asemenea mădularelor, își vor aduce una alteia ajutor și desăvârșire. Căci atunci abia viața economico-socială va fi cu adevărat întemeiată și își va atinge scopurile, dacă tuturor și fiecăruia i se vor pune la îndemână toate bunurile pe care bogățiile și resursele naturii, arta tehnică și organizarea socială a economiei le pot oferi; bunuri care trebuie să fie atâtea câte sunt necesare atât pentru a satisface trebuințele și convenințele cinstite, cât și pentru a ridica pe oameni la acel nivel mai fericit de cultură a vieții, care, dacă este chibzuit

cârmuit, nu numai că nu împiedică virtutea, ci o ajută în mare măsură.

5. – Ordinea societății trebuie restaurată

Cele ce am spus până aici despre împărțirea dreaptă a bunurilor și despre salariile drepte privesc persoane particulare și ating doar în mod indirect ordinea socială, pe care Predecesorul Nostru Leon al XIII-lea și-a îndreptat toată grija și cugetarea spre a o restaura după principiile unei filozofii sănătoase și a o desăvârși după preceptele cele mai înalte ale Legii Evanghelice.

Totuși, pentru ca cele începute de el să se întărească în mod fericit și celelalte să se desăvârșească, iar spre familia omenească să se reverse încă și mai bogate și mai vesele folosuri, două lucruri sunt mai ales necesare: reforma instituțiilor și îndreptarea moravurilor.

Iar când amintim reforma instituțiilor, în primul rând ne vine în minte statul, nu ca și cum de la el ar trebui așteptată mântuirea întregului, ci pentru că, din pricina viciului numit de Noi „individualism", lucrurile au ajuns astfel încât, fiind doborâtă și aproape stinsă acea viață socială bogată, odinioară alcătuită și dezvoltată prin asociații de felurite tipuri, au rămas aproape numai indivizii izolați și statul, nu fără mare pagubă chiar pentru stat, care, pierzând forma unui regim social și luând asupra sa toate sarcinile pe care le purtau mai înainte acele asociații desființate, a fost împovărat și apăsat de treburi și îndatoriri aproape fără număr.

Căci, deși este adevărat, iar istoria o arată limpede, că, din pricina schimbării împrejurărilor, multe lucruri nu mai pot fi împlinite astăzi decât de mari asociații, pe care în veacurile trecute le îndeplineau și cele mici, rămâne totuși fix și neschimbat în filozofia socială acel principiu foarte grav, care nu poate fi nici zdruncinat, nici schimbat: după cum este nelegiuit a lua de la persoane particulare ceea ce pot împlini prin propria lor inițiativă și industrie și a-l încredința comunității, tot astfel este o nedreptate și, în același timp, o grea pagubă și o tulburare a ordinii drepte a smulge către o societate mai mare și mai înaltă ceea ce pot înfăptui și împlini comunitățile mai mici și mai de jos; deoarece orice activitate socială, prin natura și puterea ei, trebuie să aducă ajutor mădularelor trupului social, nicidecum să le distrugă ori să le absoarbă.

Prin urmare, autoritatea supremă a statului trebuie să îngăduie ca treburile și grijile de mai mică însemnătate, de care altminteri ar fi prea mult împovărată, să fie rezolvate de grupurile inferioare; astfel va împlini mai liber, mai tare și mai eficace toate acelea care țin numai de ea, ca fiind lucruri pe care numai ea le poate face: conducând, veghind, îndemnând, înfrânând, după cum o cere cazul și necesitatea. De aceea, cei ce stăpânesc să fie bine încredințați că, cu cât mai desăvârșit, păstrând acest principiu al îndatoririi „subsidiarității", va dăinui ordinea ierarhică între diferitele asociații, cu atât mai aleasă va fi autoritatea și eficiența socială, și cu atât mai fericită și mai înfloritoare va fi starea statului.

Armonia mutuală a „ordinelor"

Acesta este, înainte de toate, scopul spre care trebuie să tindă și statul și orice cetățean de bună credință: ca, odată biruită cearta dintre „clasele" opuse, să fie trezită și promovată o armonie concordă a „ordinelor".

Așadar, politica socială trebuie neapărat să se îndrepte spre refacerea „ordinelor". Într-adevăr, starea societății omenești rămâne încă violentă și, din această pricină, nestatornică și șovăielnică, fiindcă se sprijină pe „clase" care urmăresc lucruri diferite și, de aceea, sunt opuse, fiind astfel înclinate la vrăjmășii și lupte.

Căci, deși munca, după cum explică limpede Predecesorul Nostru în Scrisorile sale, nu este o marfă ieftină, ci în ea trebuie recunoscută demnitatea umană a muncitorului și, prin urmare, nu poate fi cumpărată și vândută ca orice altă marfă, totuși starea de astăzi a lucrurilor împarte angajarea și închirierea muncii pe piața muncii, cum se spune, în două părți ca două oști; iar cearta acestor părți preschimbă însăși piața muncii într-un câmp în care cele două oști se luptă aspru, cu frunți potrivnice. Că acest rău foarte mare, prin care întreaga societate omenească este târâtă spre pieire, trebuie vindecat cât mai grabnic, nimeni nu poate să nu înțeleagă. Dar o vindecare desăvârșită va înflori numai atunci când, înlăturată acea opoziție, vor fi alcătuite mădularele bine rânduite ale trupului social: adică „ordinele", în care oamenii să fie așezați nu după rolul pe care îl au pe piața muncii, ci după diferitele funcțiuni sociale pe care fiecare le împlinește. Căci, sub povățuirea naturii, se întâmplă că, după cum cei uniți prin vecinătatea locului alcătuiesc comune, tot astfel cei

care se îndeletnicesc cu aceeași artă sau profesiune — fie ea economică sau de altă natură — formează anumite colegii sau corpuri, într-atât încât aceste asociații, folosindu-se de drept propriu, sunt numite de mulți, dacă nu esențiale societății civile, cel puțin naturale.

Dar, deoarece ordinea, după cum învață ales Sfântul Toma, este un lucru care ia naștere dintr-o așezare potrivită a mai multor părți, adevărata și genuina ordine socială cere ca diferitele mădulare ale societății să fie legate într-un tot printr-un oarecare legământ statornic. Această putere de unire se află atât în bunurile produse și în serviciile prestate, la care, printr-o strădanie unită, lucrează conducătorii și lucrătorii aceluiași „ordin", cât și în acel bine comun către care toate „ordinele", fiecare după partea sa, trebuie să conlucreze în chip prietenesc. Iar această unire va fi cu atât mai tare și mai eficace cu cât mai credincios fiecare om și chiar „ordinele" însele se vor strădui să-și exercite profesiunea și să exceleze în ea.

De aici se vede ușor că, în aceste corporații, cele care sunt comune întregului „ordin" trebuie să aibă întâietatea cea mai mare, între care strălucește îndeosebi conlucrarea fiecărei arte la binele comun al cetății, ce trebuie cât mai mult favorizată. În privința chestiunilor însă în care interesele particulare ori neajunsurile patronilor sau ale muncitorilor ar cere, dacă se întâmplă, o grijă și o ocrotire specială, fiecare parte va putea chibzui separat sau, după cum cere împrejurarea, va putea hotărî.

Nu este aproape nevoie să amintim că ceea ce Leon al XIII-lea a învățat despre forma regimului politic se aplică, păstrând proporția, și colegiilor sau corpurilor profesionale: anume că oamenii sunt liberi să aleagă forma pe care o preferă, cu condiția să se aibă în vedere dreptatea și necesitățile binelui comun.

Iar după cum locuitorii unei comune obișnuiesc să întemeieze asociații pentru scopuri foarte variate, având deplină putere de a le da sau nu nume, tot astfel cei care se îndeletnicesc cu aceeași artă vor încheia între ei asociații la fel de libere, pentru scopuri într-un fel legate de însăși exercitarea artei. Deoarece aceste asociații libere sunt explicate limpede și pe larg de Predecesorul Nostru de fericită amintire, ne este de ajuns să întărim doar aceasta: că omului îi stă în putere, nu numai să întemeieze aceste asociații, care țin de dreptul și ordinea privată, ci și să aleagă în ele „în mod liber acea disciplină și acele legi pe care le va judeca a fi cele mai potrivite pentru scopul propus". Aceeași libertate trebuie afirmată și pentru întemeierea asociațiilor care depășesc limitele artelor individuale. Iar asociațiile libere care înfloresc deja și se bucură de roade mântuitoare să-și pregătească, potrivit doctrinei sociale creștine, calea către acele corporații mai alese sau „ordine", despre care am făcut pomenire mai sus, și să împlinească, după puteri, partea lor!

Principiul director al economiei trebuie restaurat

De aceea trebuie îngrijit și de un alt lucru, strâns legat de cel dintâi. După cum unitatea societății omenești nu poate să se

sprijine pe opoziția „claselor", tot astfel nici ordinea dreaptă a economiei nu poate fi lăsată în seama liberei întreceri a forțelor. Căci din acest izvor, ca dintr-o fântână întinată, au izvorât toate erorile disciplinei economiei „individualiste", care, ștergând prin uitare ori prin neștiință caracterul social și moral al economiei, a socotit că aceasta trebuie judecată și tratată ca fiind cu totul dezlegată și liberă de autoritatea publică, întrucât și-ar avea în piață, adică în libera întrecere a concurenților, propriul ei principiu director, prin care ar fi cârmuită cu mult mai desăvârșit decât prin intervenția oricărei minți create. Dar libera concurență, deși, atâta vreme cât este ținută în hotare anumite, este dreaptă și, desigur, folositoare, nu poate nicidecum să conducă în chip deplin viața economică; lucru pe care evenimentele l-au dovedit îndeajuns și peste măsură, după ce doctrinele unui spirit individualist strâmb au fost puse în aplicare. De aceea este cu totul necesar ca economia să fie supusă iarăși și subordonată unui principiu director adevărat și eficace. Iar această misiune nu o poate îndeplini cu mult mai puțin potentatul economic, care a luat de curând locul liberei concurențe, fiindcă acesta este o forță oarecare năvalnică și o putere violentă, ce trebuie frânată cu tărie și cârmuită cu înțelepciune, pentru ca să devină folositoare oamenilor; însă nu poate fi frânată și cârmuită de ea însăși. Trebuie, așadar, căutate principii mai înalte și mai nobile, prin care acest potentat să fie guvernat sever și cu integritate: anume dreptatea socială și caritatea socială. De aceea, instituțiile popoarelor și chiar ale întregii vieți sociale trebuie să fie pătrunse de această dreptate și este cu totul necesar ca ea să devină cu adevărat eficace, adică să întemeieze

un ordin juridic și social prin care întreaga economie să fie, ca să spunem așa, informată. Iar caritatea socială trebuie să fie ca un suflet al acestui ordin; pe care autoritatea publică este datoare să-l apere și să-l revendice cu eficacitate; lucru pe care îl va putea împlini cu mai puțină greutate, dacă își va scutura de pe sine acele sarcini care, după cum am arătat mai înainte, nu îi sunt proprii.

Ba chiar se cuvine ca națiunile, unindu-și străduaniile și ostenelile, să se silească să promoveze, prin înțelepte învoieli și instituții, o anumită conlucrare prielnică și fericită a popoarelor în domeniul economic, deoarece, în acest domeniu, ele depind unele de altele și au nevoie de ajutor reciproc.

Așadar, dacă mădularele trupului social vor fi refăcute, după cum s-a spus, și dacă principiul director al vieții economico-sociale va fi restaurat, atunci se va putea spune, într-un anumit fel, și despre acest trup ceea ce Apostolul spune despre trupul mistic al lui Cristos: „Tot trupul, alcătuit și închegat prin fiecare încheietură a slujirii, după lucrarea măsurată a fiecărui mădular, își face creșterea trupului spre zidirea lui în caritate".

De curând, după cum toți știu, s-a inițiat un sistem deosebit al sindicatelor și al colegiilor de profesiuni, care, pentru tema acestor Scrisori, pare potrivit să fie schițat aici pe scurt, cu adăugarea unor observații cuvenite.

Însăși puterea civilă constituie sindicatul ca persoană juridică, astfel încât îi conferă totodată un anumit privilegiu de monopol, întrucât numai el, astfel aprobat, poate revendica drepturile muncitorilor sau ale patronilor (după felul sindicatului), numai el poate negocia angajarea și închirierea muncii și poate încheia convențiile de muncă, cum se numesc. A da sau nu nume sindicatului stă în libertatea fiecăruia și numai în aceste limite un astfel de sindicat poate fi numit liber; căci atât cotizația sindicală, cât și anumite contribuții speciale sunt cerute, fără excepție, de la toți membrii unei anumite meserii sau profesiuni, fie muncitori, fie patroni; iar toți sunt legați de pactele de muncă încheiate de sindicatul juridic. Totuși este adevărat că s-a declarat, ca o obligație, că acest sindicat juridic nu împiedică existența altor asociații ale adepților aceleiași profesiuni, deși acestea nu sunt recunoscute de drept.

Colegii sau corpuri sunt alcătuite din delegații ambelor sindicate (anume al muncitorilor și al patronilor) ale aceleiași meserii sau profesiuni și, ca adevărate și proprii instrumente și instituții ale Statului, conduc sindicatele însele și, în treburile comune, le coordonează pe toate către unul și același scop.

Grevele sunt interzise; iar dacă părțile nu pot să-și soluționeze disputa, intervine magistratul.

Iar despre avantajele acestei instituții, pe care am descris-o în chip sumar, oricine a chibzuit fie și puțin va vedea lesne: munca diferitelor clase este unită în chip pașnic; asociațiile socialiste sunt reprimate; uneltirile sunt înfrânate; un magistrat

special exercită o autoritate moderatoare. Totuși, ca să nu trecem cu vederea ceva într-o chestiune de atâta însemnătate, și pentru ca toate să se lege potrivit atât cu principiile mai generale pe care le-am amintit mai sus, cât și cu cele pe care le vom adăuga îndată, suntem siliți să mărturisim că știm că nu lipsesc cei care se tem ca statul, căruia ar trebui să-i fie de ajuns să acorde ajutorul necesar și suficient, să nu se substituie activității libere, și ca acest nou ordin sindical și corporativ să nu aibă prea mult gust de administrație și politică complicată, și ca (admițând, desigur, din proprie inițiativă, acele avantaje mai generale) să nu slujească mai degrabă unor scopuri politice particulare decât restaurării și promovării unei ordini sociale mai bune.

Pentru a atinge însă acest al doilea scop, cu totul nobil, și pentru a ajuta binele comun în chip adevărat și statornic, socotim mai întâi și înainte de toate cu totul necesar ca Dumnezeu să fie prielnic și ca apoi toți cei de bunăvoință să lucreze împreună către acel țel. Suntem, de asemenea, încredințați, după cum deducem din cele de mai înainte, că acel țel va fi cu atât mai sigur atins cu cât mai mare va fi numărul celor care sunt gata să-și pună în slujba lui competența tehnică, profesională și socială și, ceea ce este mai de preț, cu cât mai mare va fi contribuția adusă din principiile catolice și din aplicarea lor; nu, desigur, din partea Acțiunii Catolice (care își interzice activitatea propriu-zis sindicală sau politică), ci din partea acelor fii ai Noștri pe care Acțiunea Catolică îi pătrunde cu aceste principii și îi formează pentru a exercita apostolatul, sub conducerea și învățătura Bisericii;

Biserică care, și în acest câmp pe care l-am schițat, ca pretutindeni unde este vorba și dispută despre lucruri morale, nu poate nicicând să dea uitării ori să treacă cu nepăsare peste mandatul de veghe și de magisteriu, impus ei de Dumnezeu.

Iar că cele pe care le-am învățat despre restaurarea și desăvârșirea ordinii sociale nu pot nicidecum fi înfăptuite fără reforma moravurilor, chiar documentele faptelor istorice o arată limpede. A existat cândva o anumită ordine socială care, deși nu era desăvârșită și împlinită în toate, totuși, pentru starea și nevoile vremurilor, se potrivea într-o oarecare măsură cu rațiunea dreaptă. Dacă însă acea ordine a pierit de mult, aceasta nu s-a întâmplat fiindcă, schimbându-se împrejurările și nevoile, ea nu ar fi putut, dezvoltându-se, să se adapteze și să se lărgească într-un fel; ci mai degrabă pentru că oamenii, împietriți de prea multă iubire de sine, au refuzat să lărgească sânul acelei ordini, cum ar fi trebuit, către numărul crescând al mulțimii, sau pentru că, amăgiți de aparența unei libertăți false și de alte erori, nerăbdători față de orice autoritate, au încercat să respingă orice stăpânire.

Rămâne, așadar, ca, aducând din nou în judecată atât rânduiala economică ce domnește astăzi, cât și socialismul, acuzatorul ei cel mai aspru, și dând despre ele o sentință deschisă și dreaptă, să cercetăm mai adânc rădăcina atâtor rele și să arătăm ca primul și cel mai necesar leac reforma moravurilor.

III– Lucruri mult schimbate de la epoca leonină

Într-adevăr, atât rânduiala economiei, cât și socialismul au suferit schimbări grave de la vremea lui Leon al XIII-lea.

Și mai întâi, că înfățișarea economiei s-a schimbat cu putere este lucru vădit tuturor. Știți, Venerabili Frați și Preaiubiți Fii, că Predecesorul Nostru de fericită amintire, în Scrisorile sale, a avut înaintea ochilor mai ales acea rânduială economică în care, în general, unii aduc bunurile, iar alții munca, pentru exercitarea comună a economiei, după cum o definea el, folosind o fericită îmbinare de cuvinte: „Nici bunul fără muncă, nici munca fără bun nu pot subzista".

1. – Înfățișarea economiei, schimbată

Această rânduială economică Leon al XIII-lea s-a străduit din toate puterile să o rânduiască după norma ordinii drepte; de unde se vede că, prin ea însăși, nu trebuie condamnată. Și, într-adevăr, prin natura sa nu este vicioasă; dar atunci violează ordinea dreaptă când bunurile angajează muncitorii sau clasa proletară cu acel scop și în acea condiție ca afacerile și chiar întreaga economie să fie întoarsă după bunul lor plac și folos, disprețuind demnitatea umană a muncitorilor, caracterul social al economiei, dreptatea socială și binele comun.

Este adevărat că nici astăzi această singură rânduială economică nu domnește pretutindeni: căci există și o altă rânduială, de care este încă legată o mulțime uriașă de oameni, atât ca număr, cât și ca greutate, cum ar fi, de pildă, starea agricultorilor, în care cea mai mare parte a neamului omenesc își dobândește, în chip cinstit și vrednic, cele ce țin de hrană și

de trai. Și aceasta este apăsată de propriile strâmtorări și greutăți, pe care Predecesorul Nostru le privește în multe locuri ale Scrisorilor sale și pe care Noi le-am atins nu o singură dată în aceste Scrisori ale Noastre.

Însă regimul economic „capitalist", deoarece folosirea industriei s-a lărgit în toată lumea, s-a răspândit și el foarte mult, după publicarea Scrisorilor Enciclice ale lui Leon al XIII-lea, într-atât încât a invadat și a pătruns chiar condiția economică și socială a celor care se află în afara lui, și o afectează cu adevărat și o modelează într-un fel prin avantajele sau dezavantajele și viciile sale.

De aceea, nu numai celor care locuiesc regiuni dedicate „capitalului" și industriei, ci tuturor oamenilor fără deosebire le purtăm de grijă, când ne întoarcem mintea mai ales către schimbările pe care rânduiala economică capitalistă le-a suferit de la vremea lui Leon.

Potentatul a luat locul liberei concurențe

Și mai ales izbește privirea tuturor că, în timpurile noastre, nu numai că se adună averile, ci că se acumulează o putere imensă și un potentat economic despotic în mâinile câtorva, care, de cele mai multe ori, nu sunt stăpâni, ci numai păzitori și administratori ai unui bun încredințat, pe care îl conduc după bunul lor plac și după arbitrul lor.

Acest potentat este exercitat cu cea mai mare tărie de aceia care, ținând banii și domnind asupra lor, stăpânesc și creditul, adică domină împrumutul banilor, și, din această pricină, îi

administrează ca pe sângele din care trăiește întreaga economie, și, ca și cum ar ține în mâinile lor sufletul economiei, îl mânuiesc astfel încât nimeni nu poate respira împotriva voinței lor.

Această acumulare de putere și de forțe, ca o trăsătură aproape nativă a economiei celei mai noi, este rodul pe care, prin natura sa, l-a produs libertatea nelimitată a concurenților de a se înfrunta, libertate care îi lasă în viață numai pe aceia care sunt cei mai puternici, ceea ce adesea este același lucru cu a spune: pe aceia care luptă cel mai violent și care se îngrijesc cel mai puțin de conștiința morală.

Această adunare de forțe și de putere naște, la rândul ei, trei feluri de lupte: mai întâi se luptă pentru însuși potentatul economic; apoi se dă o luptă aprigă pentru dobândirea influenței asupra statului, ca să se poată abuza de forța și puterea lui în confruntările economice; în sfârșit, se luptă între statele însele, atât pentru că națiunile, spre a promova avantajele economice ale propriilor cetățeni, folosesc puterea și politica lor, cât și pentru că, folosindu-și potentatul și forțele economice, caută să soluționeze conflictele politice ivite între națiuni.

Urmări funeste

Consecințele din urmă ale spiritului individualist în economie sunt acelea pe care voi înșivă, Venerabili Frați și Preaiubiți Fii, le vedeți limpede și le deplângeți: libera concurență a forțelor s-a nimicit pe sine; în locul pieței libere a fost pus potentatul

economic; în locul poftei de câștig a urmat ambiția nestăpânită de putere; întreaga economie a devenit, într-un chip îngrozitor, dură, nemiloasă, crudă. La acestea se adaugă pagubele foarte grave născute din amestecarea și confuzia rușinoasă a funcțiunilor și îndatoririlor puterii publice cu cele ale economiei: între care una, dintre cele mai mari, este o anumită înjosire a măreției statului, care, deși ar trebui să șadă sus, ca o regină și ca arbitru suprem al lucrurilor, liber de orice partizanat și având privirea ațintită numai spre binele comun și spre dreptate, ajunge slujnică, predată și înrobită poftelor și cupidităților oamenilor. Iar în ceea ce privește națiunile în raporturile dintre ele, din același izvor au curs două fluvii diferite: de aici izvorăște „naționalismul" ori chiar „imperialismul" economic; iar de acolo, nu mai puțin funest și vrednic de osândă, „internaționalismul" banilor sau „imperialismul internațional", pentru care, unde este bine, acolo este patria.

Remedii

Cele ce pot tămădui asemenea rele le-am expus în partea a doua a acestor Scrisori, unde am predat cu grijă doctrina, astfel încât aici ne este de ajuns să le aducem pe scurt aminte. Deoarece economia de astăzi se sprijină mai ales pe bun și pe muncă, este necesar ca principiile rațiunii drepte, adică ale filozofiei sociale creștine, cu privire la bun, la muncă și la unirea lor, să fie recunoscute cu mintea și puse în fapt. Mai întâi trebuie cântărite deopotrivă și în chip drept dubla natură a bunului sau a proprietății și a muncii sau a lucrului, adică natura individuală și cea socială, pentru a evita recifurile atât

ale individualismului, cât și ale colectivismului. Raporturile reciproce ale ambelor părți trebuie cerute după legile cele mai stricte ale dreptății, numită comutativă, sprijinite de caritatea creștină. Concurența liberă, îngrădită de hotare drepte și cuvenite, iar cu atât mai mult potentatul economic, trebuie supuse cu eficacitate autorității publice în cele ce țin de misiunea ei. Iar instituțiile publice ale popoarelor trebuie să se modeleze după necesitățile binelui comun, adică după dreptatea socială a conviețuirii omenești, pentru ca și această parte foarte gravă a vieții sociale, care este economia, să revină la o ordine dreaptă și sănătoasă.

2. – Socialismul schimbat

Nu mai puțin adânc decât economia s-a schimbat, de la vremea lui Leon, însuși socialismul, cu care Predecesorul Nostru a trebuit să lupte mai ales. Căci cel care atunci putea fi numit aproape unul singur și apăra puncte de doctrină definite și strânse într-un singur corp, de atunci s-a despărțit mai ales în două părți, de cele mai multe ori potrivnice între ele și chiar foarte ostile, fără ca vreuna să se fi depărtat de acel fundament contrar creștinismului, care era propriu socialismului.

a) Partea mai violentă, adică comunismul

Căci una dintre părțile socialismului a suferit aproape aceeași schimbare despre care am arătat mai sus că a suferit economia capitalistă și a alunecat în „comunism", care învață și urmărește două lucruri, și aceasta nu în ascuns ori pe căi

ocolite, ci pe față, deschis, folosind toate mijloacele, chiar pe cele mai violente: lupta cea mai aspră între clase și desființarea deplină a proprietății private. În urmărirea acestora nu este nimic ce să nu îndrăznească, nimic de care să se teamă; iar, odată ajuns la putere, este de necrezut și aproape monstruos cât de crud și cât de inuman se arată. Mărturisesc aceasta acele masacre și ruine nimicitoare cu care a acoperit întinderi foarte vaste ale Europei răsăritene și ale Asiei; iar cât de dușman și de vrăjmaș pe față este Sfintei Biserici și lui Dumnezeu Însuși, vai, prea mult, prea mult au dovedit faptele și este cunoscut tuturor. De aceea, deși socotim că este de prisos să-i avertizăm pe fiii buni și credincioși ai Bisericii cu privire la natura nelegiuită și nedreaptă a comunismului, totuși nu putem privi fără o durere adâncă nepăsarea acelora care par a disprețui aceste primejdii iminente și, într-o lenevire fără vlagă, îngăduie să se răspândească pretutindeni acele lucruri prin care, prin violență și prin ucidere, întreaga societate este măcelărită; și cu atât mai aspru trebuie osândită trândăvia acelora care nu înlătură sau nu schimbă acele condiții ale lucrurilor prin care sufletele popoarelor se înverșunează și se netezește calea spre răsturnarea și nimicirea societății.

b) Partea mai blândă, care a păstrat numele de socialism

Mai blândă este, desigur, cealaltă parte, care a păstrat numele de „socialism": ea nu numai că declară că trebuie să se abțină de la folosirea violenței, ci și slăbește și temperează, dacă nu o respinge cu totul, însăși lupta de clasă și desființarea proprietății private. Îngrozit de principiile și consecințele desprinse din comunism, ai zice că socialismul se înclină și,

într-un fel, se apropie de adevărurile pe care tradiția creștină le-a socotit întotdeauna solemne: căci nu se poate tăgădui că hotărârile lui se apropie uneori foarte mult de ceea ce reformatorii creștini ai societății cer pe drept.

c) Se depărtează într-o oarecare măsură de lupta de clasă și de desființarea proprietății

Căci lupta de clasă, dacă se abține de la vrăjmășii și ura reciprocă, trece treptat într-o anumită dezbatere cinstită, întemeiată pe grija pentru dreptate, care, deși nu este acea pace socială fericită pe care o dorim cu toții, poate și trebuie să fie începutul de la care să se ajungă la cooperarea mutuală a „ordinelor". Și războiul declarat proprietăților private este tot mai mult potolit și restrâns, astfel încât, în cele din urmă, nu este atacată însăși posesia bunurilor care slujesc la producerea de bunuri, ci un anumit imperiu social pe care, împotriva oricărui drept, l-a apucat și l-a uzurpat stăpânirea. Căci, în adevăr, o asemenea stăpânire nu este proprie stăpânilor înșiși, ci puterii publice. Dacă se va face aceasta, se poate ajunge ca, încetul cu încetul, aceste idei ale socialismului mai blând să nu mai fie în dezacord cu dorințele și cererile acelora care, sprijinindu-se pe principiile creștine, se străduiesc să reformeze societatea omenească. Într-adevăr, pe drept se susține că anumite bunuri trebuie rezervate statului, deoarece aduc cu sine un astfel de potentat încât nu poate fi îngăduit unor persoane private fără primejduirea statului.

Asemenea cereri și dorințe drepte nu mai au nimic care să se împotrivească adevărului creștin și cu atât mai puțin sunt

proprii socialismului. Prin urmare, cei care urmăresc numai acestea nu au de ce să se alăture socialismului.

Dacă se poate urma o cale de mijloc

Totuși nimeni să nu creadă că acele secte sau facțiuni socialiste care nu sunt comuniste au revenit toate, fie în fapt, fie în nume, până acolo. Cel mai adesea ele nu resping nici lupta de clasă, nici desființarea proprietății, ci numai le temperează într-un anumit fel. Iar dacă astfel principiile false sunt îmblânzite și într-un fel șterse, se naște, sau mai degrabă este ridicată pe nedrept de unii, întrebarea dacă nu cumva și principiile adevărului creștin ar putea fi, într-un fel, îmblânzite ori temperate, pentru a se merge în întâmpinarea socialismului și a se găsi o cale oarecum de mijloc cu el. Sunt unii care se amăgesc cu o speranță deșartă că, pe această cale, socialiștii vor fi atrași la noi. Dar speranță deșartă! Căci aceia care vor să fie apostoli între socialiști trebuie să mărturisească pe față și cu sinceritate adevărul creștin întreg și deplin și nicidecum să nu închidă ochii la erori. Să se străduiască mai ales, dacă vor cu adevărat să fie vestitori ai Evangheliei, să le arate socialiștilor că cererile lor, în măsura în care sunt drepte, pot fi apărate cu mult mai solid din principiile credinței creștine și pot fi promovate cu mult mai eficace prin puterile carității creștine.

Dar ce se întâmplă dacă, în ceea ce privește lupta de clasă și proprietatea privată, socialismul ar fi într-adevăr astfel temperat și îndreptat încât, în privința acestora, să nu mai fie nimic în el de condamnat? Oare și-a lepădat îndată, prin

natura sa, împotrivirea față de religia creștină? Aceasta este întrebarea care ține în suspensie sufletele multora. Și sunt mulți oameni catolici care, văzând limpede că principiile creștine nu pot fi niciodată lăsate deoparte sau știrbite, par a-și îndrepta ochii spre acest Scaun Apostolic și a cere cu stăruință să hotărâm dacă acest socialism s-a întors de la doctrinele false într-atât încât ar putea fi admis și, într-un fel, „botezat", fără pierderea vreunui principiu creștin. Pentru a răspunde acestora, potrivit grijii Noastre părintești, declarăm: fie că socialismul este considerat ca doctrină, fie ca fapt istoric, fie ca „acțiune", dacă rămâne cu adevărat socialism, chiar după ce a cedat adevărului și dreptății în cele despre care am vorbit, nu poate fi împăcat cu dogmele Bisericii Catolice; deoarece își plăsmuiește societatea cât se poate de străină de adevărul creștin.

Societatea și natura socială a omului o plăsmuiește cu totul străină de adevărul creștin.

Căci, după doctrina creștină, omul, înzestrat cu natură socială, este așezat pe acest pământ ca, trăind în societate și sub autoritatea rânduită de Dumnezeu, să-și cultive și să-și dezvolte pe deplin toate facultățile sale spre lauda și slava Creatorului său și, împlinindu-și cu credincioșie datoria chemării sale, fie ea a unei arte ori a altei vocații, să-și dobândească deopotrivă fericirea temporală și cea veșnică. Socialismul însă, cu totul necunoscător și nepăsător față de acest țel înalt, atât al omului, cât și al societății, afirmă că societatea omenească a fost întemeiată numai din pricina folosului.

Căci, din faptul că, printr-o împărțire potrivită a lucrărilor, bunurile sunt produse mai eficient decât prin eforturile risipite ale fiecăruia, socialiștii trag concluzia că eficiența economică, al cărei obiect este observat de minți numai în lucruri materiale, trebuie să izvorască din necesitate în chip social. Din această necesitate ei socotesc că oamenii sunt constrânși să se dăruiască și să se supună cu totul societății, în ceea ce privește producerea bunurilor. Ba chiar, a avea cea mai mare cu putință abundență de lucruri care slujesc comodităților acestei vieți este socotit atât de mult, încât bunurile mai înalte ale omului, neexceptând nicidecum însăși libertatea, trebuie puse deoparte și chiar jertfite cerințelor unei producții cât mai eficiente. Iar această pierdere a demnității omenești, care trebuie îndurată în procesul de producție „socializat", ei o socotesc ușor răscumpărată prin abundența bunurilor produse social, care se revarsă asupra indivizilor, ca să poată, după bunul lor plac, să le aplice în mod liber la comoditățile și la cultura vieții. Așadar, societatea pe care o plăsmuiește socialismul, pe de o parte, nu poate nici să existe, nici să fie concepută fără o constrângere cu totul prea mare; iar, pe de altă parte, se lasă pradă unei libertăți nu mai puțin false, fiindcă din ea lipsește adevărata autoritate socială, întrucât aceasta nu se sprijină pe bunuri temporale și materiale, ci coboară numai de la Dumnezeu, Creatorul tuturor lucrurilor și ultimul lor scop.

Catolicul și socialistul spun lucruri potrivnice.

Chiar dacă socialismul, ca toate erorile, a admis în sine ceva adevăr (lucru pe care Pontifii Romani nu l-au tăgăduit

niciodată), el se sprijină totuși pe o doctrină despre societatea omenească, proprie lui, străină de adevăratul creștinism. Socialismul religios, socialismul creștin sunt expresii potrivnice: nimeni nu poate fi în același timp catolic bun și socialist în sensul adevărat al cuvântului.

Socialismul pătrunzând moravurile și cultura.

Toate acestea, reînnoite și întărite de Noi cu autoritate solemnă, trebuie aplicate deopotrivă și unui nou mod socialist de a proceda, până acum mai puțin cunoscut, dar acum răspândit în mai multe secte ale socialismului. El se îndreaptă mai ales spre formarea sufletelor și a moravurilor; îndeosebi își atrage, sub chipul prieteniei, chiar pe copiii fragedi și îi trage după sine, însă cuprinde și întreaga mulțime a oamenilor, pentru ca, în cele din urmă, să se formeze oameni socialiști, care să modeleze convieţuirea omenească după hotărârile socialismului.

După ce, în Scrisorile Noastre Enciclice despre Învățătorul acela divin, am arătat îndeajuns pe ce principii se sprijină și ce scopuri urmărește pedagogia creștină, cât de potrivnice sunt cu aceasta faptele și țelurile acestui socialism care pătrunde moravurile și cultura este atât de limpede și de evident încât nu are nevoie de vreo declarație. Iar primejdiile foarte grave pe care le aduce cu sine par a fi ori necunoscute, ori prea puțin cântărite de aceia care nu socotesc, pe măsura gravității lucrurilor, a i se împotrivi cu tărie și cu râvnă. A-i avertiza pe aceștia despre un rău atât de grav și atât de apropiat este datorie a slujirii Noastre pastorale: să-și amintească toți că

părintele acestui socialism care pătrunde moravurile și cultura a fost liberalismul, iar moștenitorul lui va fi „bolșevismul".

Catolici dezertori în tabăra socialismului.

Fiind astfel lucrurile, Venerabili Frați, puteți înțelege cu câtă durere vedem, mai ales în unele regiuni, nu puțini fii ai Noștri, despre care nu ne putem convinge că și-ar fi lepădat credința adevărată și voința dreaptă, că au dezertat din tabăra Bisericii și au alergat la oștile socialismului: dintre care unii se făl esc pe față cu numele de socialiști și mărturisesc chiar dogmele socialiste; alții, fie nepăsători, fie chiar ca fără voie, se alipesc unor asociații care, prin mărturisire ori prin fapte, sunt socialiste.

Iar Noi, îngrijorați de o grijă părintească, cugetăm și încercăm să cercetăm cum s-a putut să rătăcească până acolo și ni se pare că îi auzim pe mulți dintre ei răspunzând și motivând: că Biserica și cei care se proclamă adepți ai Bisericii ar favoriza pe bogați, iar muncitorii ar fi neglijați, că de aceștia nu s-ar îngriji nimeni; și de aceea ar fi fost siliți, ca să-și poarte singuri de grijă, să se așeze și să se înscrie în oștile socialismului.

Este, fără îndoială, de plâns, Venerabili Frați, că au fost, ba chiar și acum sunt, unii care, deși se numesc catolici, sunt aproape nepăsători față de acea lege înaltă a dreptății și a carității, prin care suntem datori nu numai să dăm fiecăruia ce este al său, ci și să venim în ajutor fraților nevoiași ca lui Cristos Domnul Însuși; și, ceea ce este mai grav, din pofta câștigului nu se tem să-i asuprească pe muncitori. Ba chiar nu

lipsesc unii care se folosesc în chip rău de însăși religia și, în numele ei, caută să acopere cereri nedrepte, pentru ca să se apere de revendicările cu totul drepte ale muncitorilor. Pe aceștia nu încetăm niciodată să-i mustrăm cu asprime. Căci ei sunt cauza pentru care Biserica, deși pe nedrept, a putut să pară și a fost acuzată că ar ține partea bogaților și că nu s-ar lăsa nicidecum mișcată de nevoile și strâmtorările celor care erau lipsiți, ca de o moștenire naturală, de bunuri. Că este nedrept și o injustiție așa ceva a părea și a se spune, o arată istoria întregii Biserici; iar însăși Scrisorile Enciclice al căror aniversar îl prăznuim sunt o mărturie strălucită că aceste calomnii și insulte sunt aruncate asupra Bisericii și asupra doctrinei ei cu cea mai mare nedreptate.

Sunt chemați să se întoarcă.

Cu toate acestea, atât de departe suntem de a respinge ori a lepăda pe fiii amarnic înșelați și atât de departe rătăciți de adevăr și de mântuire, încât, chiar loviți pe nedrept sau doborâți de durere părintească, nu putem să nu-i poftim, cu toată grija de care suntem în stare, să se întoarcă la sânul matern al Bisericii. O, de ar pleca urechea la glasul Nostru! O, de s-ar întoarce acolo de unde au ieșit, adică în casa părintească, și de ar rămâne acolo unde este locul lor propriu, anume în acele „ordine" care, urmând cu sârguință îndemnurile promulgate de Leon și reînnoite de Noi cu autoritate solemnă, se străduiesc să restaureze societatea după cugetul Bisericii, întemeiată pe dreptatea socială și pe caritatea socială. Și să se încredințeze că nicăieri nu vor putea afla, chiar și pe pământ, o fericire mai deplină decât la Acela care, de

dragul nostru, deși era bogat, S-a făcut sărac, ca prin sărăcia Lui noi să ne îmbogățim; care a fost sărac și în osteneli din tinerețea Sa; care îi cheamă la Sine pe toți cei osteniți și împovărați ca să-i odihnească pe deplin în caritatea Inimii Sale; care, în sfârșit, fără nici o părtinire, va cere mai mult de la aceia cărora li s-a dat mai mult și „va răsplăti fiecăruia după faptele lui".

3. – Reînnoirea moravurilor

Însă, dacă privim lucrurile mai cu luare-aminte și mai adânc, vom vedea limpede că această restaurare socială atât de dorită trebuie să fie precedată de reînnoirea spiritului creștin, de la care au căzut în chip jalnic mulți dintre cei dedați economiei, pentru ca atâtea strădanii să nu se prăbușească în zadar și clădirea să nu fie ridicată nu pe stâncă, ci pe nisip mișcător.

Și, într-adevăr, am privit economia de astăzi, Venerabili Frați și Preaiubiți Fii, și am recunoscut că suferă de vicii foarte grave. Am chemat din nou la judecată comunismul și socialismul și am aflat că toate formele lor, chiar și cele îmblânzite, se îndepărtează mult de preceptele Evangheliei.

„De aceea — ca să folosim cuvintele Predecesorului Nostru — dacă trebuie tămăduită societatea neamului omenesc, numai întoarcerea vieții și a instituțiilor creștine o va tămădui." Căci numai aceasta poate aduce un leac eficace acelei griji prea mari pentru lucrurile trecătoare, care este izvorul tuturor viciilor; numai aceasta poate smulge ochii fermecați ai oamenilor, ațintiți cu totul asupra lucrurilor schimbătoare ale

acestei lumi, și îi poate ridica spre cer. Cine ar putea tăgădui că de acest leac are acum cea mai mare nevoie conviețuirea omenească?

Principala dezordine a regimului de astăzi: pierderea sufletelor

Căci sufletele tuturor sunt tulburate aproape împreună de perturbările, calamitățile și ruinele vremelnice. Dar ce sunt toate acestea, dacă le cântărim cu ochi creștini, precum se cuvine, față de pierzarea sufletelor? Cu toate acestea, nu fără temei se poate spune că rânduielile vieții sociale și economice sunt astăzi astfel încât, pentru un număr imens de oameni, creează piedici foarte mari ca să se îngrijească de acel unic lucru necesar, adică de mântuirea veșnică.

Fiind rânduiți de Căpetenia Păstorilor ca păstori și păzitori ai acestor nenumărate oi, pe care El le-a răscumpărat cu Sângele Său, nu putem privi cu ochi uscați această primejdie atât de mare a lor; ci, dimpotrivă, aducându-ne aminte de datoria noastră păstorească, cu grijă părintească ne gândim necontenit cum le-am putea veni în ajutor, chemând și strădania neobosită a altora, a căror dreptate ori caritate îi face părtași la această obligație. Căci ce le-ar folosi oamenilor să devină mai potriviți, printr-o folosire mai înțeleaptă a bogățiilor, să câștige lumea întreagă, dacă astfel sufletele lor ar suferi pagubă? Ce folos să-i învățăm principii sigure despre economie, dacă, lăsându-se răpiți de o lăcomie nestăpânită și de o grijă josnică pentru ale lor, ajung să facă, „auzind poruncile Domnului, toate cele contrare”?

Cauzele acestui rău

Rădăcina și izvorul acestei depărtări de la legea creștină în viața socială și economică și, de aici, al apostaziei multor muncitori de la credința catolică, sunt afecțiunile dezordonate ale sufletului, tristă urmare a căderii celei dintâi, care a destrămat în așa fel minunata armonie a facultăților omenești, încât omul, ușor tras de pofte rele, este puternic îndemnat să prefere bunurile trecătoare ale acestei lumi celor cerești și statornice. De aici setea aceea nesățioasă de bogății și de bunuri vremelnice, care în toate timpurile i-a împins pe oameni să calce legile lui Dumnezeu și să strivească drepturile aproapelui, dar care, prin rânduiala economică de astăzi, pregătește slăbiciunii omenești cu mult mai multe lațuri. Căci, fiindcă starea economiei, și mai ales complexitatea ei, cere de la cei ce i se dedică o tensiune maximă și necontenită a puterilor, unii s-au împietrit atât de mult împotriva mustrărilor conștiinței, încât au ajuns la părerea că le este îngăduit să-și sporească câștigurile în orice chip și să-și apere, prin drept sau prin strâmb, împotriva întorsăturilor neașteptate ale norocului, averile dobândite cu mare osteneală și strădanie. Câștigurile ușoare, care îi revin fiecăruia într-o piață dezlegată de orice lege, atrag pe foarte mulți la schimbul și speculația mărfurilor, care, poftind numai aceasta, să-și procure câștiguri grabnice cu cât mai puțină muncă, prin negoț nestăpânit ridică sau coboară atât de des prețurile mărfurilor, după bunul lor plac și după lăcomie, încât dau peste cap cu totul previziunile chibzuite ale producătorilor. Iar acele așezăminte întemeiate pentru a promova câștiguri

asociate, prin aceea că împart și limitează riscul afacerilor, au dat prilej unei libertăți dintre cele mai rușinoase. Căci vedem cum, prin această slăbire a obligației de a da socoteală, sufletele sunt atinse doar în chip ușuratic; apoi, ascunzându-se sub ocrotirea unui nume comun, se săvârșesc cele mai mari nedreptăți și înșelăciuni; în cele din urmă, cârmuitorii asociațiilor economice, uitându-și datoria, trădează drepturile acelora ale căror interese au primit să le administreze. Și, în sfârșit, nu trebuie trecuți cu vederea nici acei oameni vicleni, care, nefiind nicidecum preocupați de folosul cinstit al meșteșugului lor, nu se tem să atâțe poftele oamenilor și, după ce le-au stârnit, le folosesc spre propriul câștig.

Aceste neajunsuri foarte grave ar fi putut fi respinse, sau chiar preîntâmpinate, printr-o disciplină severă și sigură a moravurilor, cerută cu tărie de către conducătorii statului; însă aceasta prea adesea a lipsit în chip jalnic. Căci, pe când mugurii noii rânduieli economice izbucneau întâia oară, în vremea când în mințile multora se înrădăcinaseră și prinseseră rădăcini doctrinele raționalismului, a apărut curând o anumită doctrină economică îndepărtată de adevărata lege morală; de unde a urmat că frâiele poftelor omenești au fost lăsate cu totul slobode.

Și astfel s-a întâmplat ca, mult mai mulți decât înainte, să nu se îngrijească decât de sporirea bogățiilor prin orice mijloace; și, căutându-se pe sine mai presus de toate și înaintea tuturor, să nu-și facă scrupule de nimic, nici măcar de cele mai mari fărădelegi împotriva altora. Iar cei dintâi care au apucat pe această cale largă ce duce la pierzare, au aflat cu ușurință foarte

mulți imitatori ai nelegiuirii lor: fie prin pilda unui succes aparent, fie prin trufașa paradă a bogățiilor lor, fie prin batjocorirea conștiinței altora tulburate ca de niște neliniști zadarnice, fie, în sfârșit, prin călcarea în picioare a concurenților mai temători.

A fost apoi lesne ca, pe când cârmuitorii economiei se abăteau de la drumul drept, și mulțimea muncitorilor să se prăvălească pretutindeni cu capul înainte în aceeași prăpastie; și cu atât mai mult cu cât mulți dintre mai-marii atelierelor s-au folosit de muncitorii lor ca de simple unelte, fără a se îngriji câtuși de puțin de sufletul lor, ba nici măcar gândind la cele de sus. Și, într-adevăr, sufletul se cutremură dacă se cântăresc primejdiile foarte mari la care sunt expuse, în atelierele moderne, moravurile muncitorilor (mai ales ale celor tineri) și pudoarea fetelor și a altor femei; dacă ne aducem aminte cât de des felul de economie de astăzi și mai ales rânduiala nepotrivită a locuirii pun piedici legăturii familiale și deprinderii vieții de familie; dacă ne amintim câte și cât de mari piedici se ridică în calea sfințirii cuvenite a zilelor de sărbătoare; dacă privim slăbirea generală a acelui simț cu adevărat creștin, prin care chiar oamenii simpli și neînvățați obișnuiau să judece lucruri atât de înalte, fiind înlocuit cu o singură grijă: a dobândi cumva, zi de zi, hrana. Și astfel munca trupească, pe care dumnezeiasca Providență a rânduit-o, chiar după păcatul originar, spre binele trupului și al sufletului omenesc, se preface pretutindeni într-un instrument al stricăciunii: materia inertă iese din fabrică înnobilată, iar oamenii sunt corupți acolo și ajung mai josnici.

Remedii

a) Viața economică să fie formată după rațiunea creștină

Împotriva acestei atât de jalnice pierzări a sufletelor, câtă vreme ea dăinuie, orice strădanie de a regenera societatea va fi zadarnică; și nu se poate aduce nici un remediu puternic decât dacă oamenii se întorc pe față și cu sinceritate la doctrina evanghelică, adică la poruncile Aceluia care singur are cuvintele vieții veșnice: cuvinte care, trecând cerul și pământul, nu vor trece niciodată. Căci toți cei ce sunt cu adevărat pricepuți în cele sociale cer cu stăruință o rânduire după normele rațiunii, care să readucă viața economică la o ordine sănătoasă și dreaptă. Însă această ordine, pe care Noi înșine o dorim cu tărie și o sprijinim cu strădanie stăruitoare, va fi cu totul șchioapă și imperfectă, dacă toate puterile omenești nu vor conlucra în chip prietenos spre a imita și, pe cât este dat puterilor omenești, a ajunge la minunata unitate a planului dumnezeiesc: vorbim despre acea ordine desăvârșită pe care Biserica o proclamă cu mare tărie și pe care o cere însăși rațiunea dreaptă; anume ca toate să fie îndreptate spre Dumnezeu, ca spre primul și supremul termen al întregii activități create, iar sub Dumnezeu toate bunurile create să fie socotite simple instrumente, de care trebuie să ne folosim numai în măsura în care ne conduc la atingerea scopului suprem. Și să nu se creadă că prin aceasta meșteșugurile câștigătoare ar fi micșorate sau socotite mai puțin vrednice de demnitatea omenească; dimpotrivă, suntem învățați să recunoaștem cu evlavie în ele voința vădită a dumnezeiescului Creator, care l-a pus pe om pe pământ ca să-l lucreze și să se

folosească de el în multe feluri pentru nevoile sale. Nici nu le este oprit acelora care lucrează la producerea bunurilor să-și sporească averea în chip drept și cuvenit; ba este drept ca acela care slujește comunității și o face mai bogată să devină și el, potrivit stării sale, mai bogat din bunurile sporite ale comunității, cu condiția ca toate acestea să fie căutate cu ascultarea cuvenită față de legile lui Dumnezeu și fără a vătăma drepturile altora, și să fie folosite după rânduiala credinței și a rațiunii drepte. Dacă acestea sunt păzite de toți, pretutindeni și întotdeauna, nu numai producerea și dobândirea bunurilor, ci și folosirea bogățiilor, care acum se vede adesea atât de dezordonată, va fi curând readusă în hotarele echității și ale unei drepte împărțiri; iar împotriva grijii josnice numai pentru ale sale, care este rușinea și marele păcat al vremii noastre, se va ridica în fapt și în adevăr legea foarte blândă, dar totodată foarte puternică, a cumpătării creștine, prin care omul este poruncit să caute mai întâi împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui, știind cu certitudine că și bunurile vremelnice, prin dumnezeiasca dărnicie și prin făgăduință sigură, i se vor adăuga în măsura în care îi vor fi de trebuință.

b) Rolul carității

Însă, în toate acestea, locul de frunte trebuie să-l țină întotdeauna legea carității, „care este legătura desăvârșirii". Cât de mult se înșală acei reformatori nechibzuiți care, îngrijindu-se numai de păzirea dreptății, și încă a celei comutative, resping cu trufie ajutorul carității! Desigur, caritatea nu poate lua locul dreptății datorate prin obligație și

nedrept refuzate. Dar, chiar dacă s-ar presupune că fiecare om va dobândi în sfârșit tot ce i se cuvine, totuși carității îi va rămâne întotdeauna un câmp foarte larg: căci numai dreptatea, chiar împlinită cu cea mai mare fidelitate, poate înlătura pricinile conflictelor sociale, dar nu va putea niciodată să unească inimile și să lege sufletele. Iar toate instituțiile menite să întărească pacea și să promoveze ajutorul reciproc între oameni, oricât de desăvârșite ar părea, își au temelia statorniciei mai ales în legătura sufletelor, prin care membrii se unesc unii cu alții; iar dacă această legătură lipsește, cum am învățat adesea din experiență, chiar cele mai bune rânduieli devin fără rod. Așadar, numai atunci va putea exista o adevărată conlucrare a tuturor spre un singur bine comun, când părțile societății vor simți lăuntric că sunt mădulare ale uneia și aceleiași mari familii și fii ai aceluiași Părinte ceresc; ba chiar că sunt un singur trup în Cristos, „iar fiecare, mădulare unii altora", astfel încât „dacă suferă un mădular, toate mădularele suferă împreună". Atunci bogații și ceilalți mai-mari își vor schimba vechea nepăsare față de frații mai săraci într-o iubire grijulie și lucrătoare, vor primi cu inimă deschisă cererile lor drepte și vor ierta cu bunăvoință, poate, greșelile și rătăcirile lor. Iar muncitorii, stingând cu sinceritate orice simț de ură și invidie, de care susținătorii conflictelor sociale se folosesc atât de viclean, nu numai că nu vor disprețui locul pe care dumnezeiasca Providență li l-a rânduit în societatea omenească, ci îl vor prețui, ca pe unul ce le îngăduie să lucreze cu adevărat folositor și onorabil la binele comun, fiecare după slujirea și datoria sa, și să urmeze mai îndeaproape urmele Aceluia care, deși era în chipul lui

Dumnezeu, a voit să fie între oameni lucrător și să fie socotit fiu de lucrător.

Într-adevăr, ne stă înainte o lucrare grea.

Din această nouă răspândire în lume a spiritului evanghelic, care este spiritul cumpătării creștine și al caritații universale, noi încredem că va veni acea restaurare mult dorită și deplină a societății omenești în Cristos și acea „Pace a lui Cristos în Împărăția lui Cristos", către care, încă de la începutul Pontificatului Nostru, am hotărât să îndreptăm toate grijile și toată solicitudea noastră păstorească și am statornicit aceasta cu tărie în noi. Iar voi, Venerabili Frați, care, la porunca Duhului Sfânt, cârmuiți împreună cu Noi Biserica lui Dumnezeu, lucrați cu o râvnă foarte vrednică de laudă, în toate părțile lumii, chiar și în ținuturile sfintelor Misiuni către necredincioși, la același scop, cel mai de seamă și astăzi cel mai necesar. Să vă fie cuvenite laude bine meritate; și, totodată, tuturor acelora, clerici și laici, pe care îi vedem cu bucurie ca părtași zilnici și ajutoare puternice ale aceleiași mari lucrări, îndeosebi fiilor noștri iubiți, devotați Acțiunii Catolice, care, cu un zel aparte, își iau împreună cu Noi sarcina celor sociale, pe cât aceasta, prin însăși instituirea ei divină, se cuvine și incumbă Bisericii. Pe toți aceștia îi îndemnăm iarăși și iarăși în Domnul să nu cruțe nici o osteneală, să nu se lase biruiți de nici o greutate, ci să se întărească din zi în zi și să fie tari. Le propunem o lucrare grea: căci știm bine că, de amândouă părțile, fie între clasele de sus, fie între cele de jos ale societății, sunt multe piedici și împotriviri ce trebuie biruite. Totuși să nu-și piardă curajul: a se arunca în lupte aspre este lucru al

creștinilor; iar a îndura osteneli grele este al celor care, ca buni ostași ai lui Cristos, Îl urmează mai îndeaproape.

Așadar, sprijinindu-ne numai pe ajutorul Atotputernicului, al Aceluia care „voiește ca toți oamenii să se mântuiască", să ne străduim din toate puterile să ajutăm acele suflete sărmane, întoarse de la Dumnezeu, și, smulgându-le din grijile vremelnice în care sunt prea mult încurcate, să le învățăm să aspire cu încredere la cele veșnice. Și aceasta se va dobândi uneori mai ușor decât poate părea la prima vedere. Căci, chiar dacă în ascunzișurile celui mai ticălos om se ascund, ca niște scântei sub cenușă, puteri spirituale minunate, mărturii neîndoielnice ale acelui suflet în chip natural creștin, cu atât mai mult acestea se vor afla în inimile celor mai mulți care au fost duși la rătăcire mai degrabă prin neștiință ori prin împrejurări exterioare.

De altfel, însăși cetele muncitorești vestesc deja anumite semne îmbucurătoare de restaurare socială: în ele vedem cu mare bucurie a sufletului Nostru grupuri numeroase de tineri muncitori, care primesc cu urechi binevoitoare îndemnurile harului dumnezeiesc și, cu o râvnă minunată, caută să câștige pe tovarășii lor pentru Cristos. Nici conducătorii asociațiilor muncitorești nu sunt vrednici de laudă mai mică: aceia care, lăsând deoparte avantajele proprii și îngrijindu-se numai de binele membrilor lor, se străduiesc să potrivească și să promoveze cererile lor drepte cu prosperitatea întregului meșteșug, și nu se lasă descurajați de nici o piedică sau suspiciune. Ba chiar se vede și un mare număr de tineri care, având să ocupe curând un loc de seamă între fruntașii

societății, fie prin talent, fie prin bogății, se îndeletnicesc cu un studiu mai intens al problemelor sociale, dând o speranță plină de bucurie că se vor dărui cu adevărat restaurării sociale.

Pe ce cale trebuie mers.

Așadar, împrejurările de față arată limpede pe ce cale trebuie să mergem, Venerabili Frați. Căci lumea, ca și altădată nu o dată în istoria Bisericii, ne este pusă înainte în mare parte aproape căzută iarăși în păgânism. Ca aceste clase întregi de oameni să fie readuse la Cristos, pe care L-au tăgăduit, trebuie aleși și formați din mijlocul lor înșiși ajutători, ostași ai Bisericii, care să-i cunoască bine pe ei, mințile și dorințele lor, și care să poată pătrunde în inimile lor printr-o iubire frățească blândă. Cei dintâi și cei mai apropiați apostoli ai muncitorilor trebuie să fie muncitori; iar apostolii între cei ai meșteșugului și ai comerțului trebuie să fie dintre aceiași oameni.

A căuta cu grijă, a alege cu înțelepciune, a forma și a instrui potrivit pe acești apostoli laici, atât dintre muncitori, cât și dintre patroni, este datoria voastră, Venerabili Frați, și mai ales a clerului vostru. O însărcinare grea se pune pe umerii preoților, pentru care trebuie să se pregătească, printr-un studiu ascuțit al celor sociale, toți cei care cresc în speranța Bisericii; dar mai ales este necesar ca aceia pe care îi veți rândui în chip deosebit pentru această slujire să se arate astfel: înzestrați cu un simț foarte ales al dreptății, ca să se împotrivească, cu o tărie cu totul bărbătească, oricui cere nedrept sau lucrează injust; să exceleze prin prudență și discernământ, străine de orice extremă; și, mai ales, să fie

pătrunși lăuntric de caritatea lui Cristos, care singură poate supune inimile și voințele oamenilor, cu tărie și totodată cu blândețe, legilor dreptății și echității. Pe această cale, pe care o fericită experiență a dovedit-o nu o dată, nu avem de ce să ne îndoim că trebuie înaintat cu toată însuflețirea.

Iar pe acești fii iubiți ai Noștri, aleși pentru o lucrare atât de mare, îi îndemnăm stăruitor în Domnul să se dăruiască cu totul formării oamenilor ce le-au fost încredințați și, în împlinirea acestei datorii cu adevărat sacerdotale și apostolice, să se folosească la vreme de puterea educației creștine: învățând pe tineri, întemeind asociații creștine, formând cercuri de studiu potrivit credinței. Iar mai ales să prețuiască și să întrebuințeze necontenit spre binele ucenicilor lor acel instrument foarte prețios al restaurării atât personale, cât și sociale, despre care am învățat în Scrisorile Noastre Enciclice Mens Nostra că se află în Exercițiile spirituale; în care Scrisori am amintit și am recomandat cu tărie, atât Exercițiile pentru laici în general, cât și foarte folositoarele retrageri ale muncitorilor. Căci în acea școală a spiritului nu numai că se formează cei mai buni creștini, dar se instruiesc și adevărați apostoli pentru orice stare de viață și se aprind de focul Inimii lui Cristos. Din această școală vor ieși, ca Apostolii din Cenacolul Ierusalimului, foarte tari în credință, întăriți printr-o statornicie neînvinsă în prigoniri, arzând de zel, grijulii numai de răspândirea pretutindeni a Împărăției lui Cristos.

Și, într-adevăr, de astfel de ostași ai lui Cristos tari este acum mai ales nevoie, ca să lucreze din toate puterile la păstrarea

familiei omenești de la un dezastru cu totul imens, în care ar cădea dacă, disprețuindu-se doctrinele evanghelice, s-ar îngădui să biruiască acea rânduială a lucrurilor care calcă în picioare nu mai puțin legile naturale decât pe cele dumnezeiești. Biserica lui Cristos, întemeiată pe piatra neclintită, nu are de ce să se teamă pentru sine, știind cu certitudine că porțile iadului nu vor birui niciodată împotriva ei; ba mai mult, din experiența atâtor veacuri a aflat că obișnuiește să iasă mai puternică din cele mai mari furtuni și împodobită cu noi biruințe. Însă măruntaiele ei materne nu pot să nu se miște de atâtea rele prin care, în asemenea furtuni, ar fi chinuiți atâția mii de oameni, și mai ales de pagubele spirituale foarte grave ce ar urma, care ar duce la ruină veșnică atâtea suflete răscumpărate cu Sângele lui Cristos.

De aceea nu trebuie lăsat nimic neîncercat pentru a depărta asemenea rele de la societatea omenească: aici să se îndrepte ostenelile, aici toate strădaniile, aici rugăciunile neîncetate și fierbinți către Dumnezeu. Căci, cu ajutorul harului dumnezeiesc, soarta familiei omenești este în mâinile noastre.

Să nu îngăduim, Venerabili Frați și Preaiubiți Fii, ca fiii veacului acestuia să pară mai înțelepți decât noi în neamul lor, noi care, prin bunătatea dumnezeiască, suntem fii ai luminii. Căci îi vedem pe aceia, cu o mare iscusință, alegând și instruind ajutoare pline de râvnă, ca să răspândească din zi în zi mai larg erorile lor în toate stările oamenilor și în toate întinderile lumii. Iar ori de câte ori își iau sarcina să atace mai puternic Biserica lui Cristos, îi vedem, lăsând la o parte certurile dinlăuntru, strângându-se într-o singură linie cu

mare unire și lucrând, cu puterile cu totul unite, pentru atingerea scopului comun.

Este lăudată unirea strânsă și conlucrarea

Iar acum, nimeni desigur nu ignoră câte și cât de mari lucruri săvârșește pretutindeni zelul neobosit al catolicilor, atât pentru binele social și economic, cât și în domeniul școlar și religios. Dar această acțiune minunată și trudnică nu rareori se dovedește mai puțin eficace, din pricina puterilor prea mult risipite în direcții felurite. Să se unească, așadar, toți oamenii de bunăvoință, câți vor să lupte, sub păstorii Bisericii, această bună și pașnică luptă a lui Cristos; și toți, având Biserica drept călăuză și învățătoare, să se străduiască a contribui, după firea, puterile și starea fiecăruia, la restaurarea creștină a vieții omenești în societate, pe care Leon al XIII-lea a început-o prin nemuritoarele Scrisori „Rerum novarum"; nefiind preocupați de ei înșiși și de ale lor, ci de cele ale lui Isus Cristos; nevrând să împingă cu orice preț înainte sfaturi proprii, ci gata a le lăsa chiar și pe cele mai bune, dacă un bine comun mai mare ar părea a o cere: pentru ca în toate și mai presus de toate să domnească Cristos, să poruncească Cristos, Căruia I se cuvin „cinstea și slava și puterea în vecii vecilor".

Iar pentru ca aceasta să se împlinească cu fericire, vouă tuturor, Venerabili Frați și Preaiubiți Fii, câți sunteți mădulare ale marii familii catolice încredințate Nouă, iar în chip deosebit muncitorilor și celorlalți lucrători ai meșteșugurilor manuale, cu tărie recomandați Nouă de dumnezeiasca Providență, precum și patronilor creștini și cârmuitorilor

lucrărilor, din inimă părintească vă împărtășim Binecuvântarea Apostolică.

Dat la Roma, la Sfântul Petru, în ziua a cincisprezecea a lunii Mai, anul o mie nouă sute treizeci și unu, al zecelea al Pontificatului Nostru.

PIUS PP. XI

(1) Scris. enc. *Arcanum*, 10 febr. 1880.
(2) Scris. enc. *Diuturnum*, 29 iun. 1881.
(3) Scris. enc. *Immortale Dei*, 1 nov. 1885.
(4) Scris. enc. *Sapientiae christianae*, 10 ian. 1890.
(5) Scris. enc. *Quod apostolici muneris*, 28 dec. 1878.
(6) Scris. enc. *Libertas*, 20 iun. 1888.
(7) Scris. enc. *Rerum novarum*, 15 mai 1891, n. 1.
(8) Cf. *Rerum novarum*, n. 13.
(9) *Rerum novarum*, n. 2.
(10) Cf. *Rerum novarum*, n. 13.
(11) *Rerum novarum*, n. 1.
(12) Mat. VII, 29.
(13) Sf. Ambroziu, *De excessu fratris sui Satyri*, lib. I, 44.
(14) *Rerum novarum*, n. 13.
(15) Ajunge să fie indicate doar câteva: Leon XIII, Scris. ap. *Praeclara*, 20 iun. 1894; Scris. enc. *Graves de communi*, 18 ian. 1901. — Pius X, *Motu proprio De Actione populari christiana*, 8 dec. 1903. — Benedict XV, Scris. enc. *Ad beatissimi*, 1 nov. 1914. — Pius XI, Scris. enc. *Ubi arcano*, 23 dec. 1922; Scris. enc. *Rite expiatis*, 30 apr. 1926.
(16) Cf. *La Hiérarchie catholique et le Problème social depuis*

l'Encyclique « Rerum novarum » – 1891-1931, pp. XVI-335; ed. „Union internationale d'Etudes Sociales…", Paris, „Spes", 1931.

(17) Is. XI, 12.

(18) *Rerum novarum*, n. 26.

(19) *Rerum novarum*, n. 29.

(20) *Rerum novarum*, n. 36.

(21) *Rerum novarum*, n. 42.

(22) *Rerum novarum*, n. 43.

(23) Pius X, Scris. enc. *Singulari quodam*, 24 sept. 1912.

(24) Cf. Epist. Sacrei Congr. Concilii către Episcopul din Lille, 5 iun. 1929.

(25) Cf. Rom. I, 14.

(26) Cf. *Rerum novarum*, n. 13.

(27) Scris. enc. *Ubi arcano*, 23 dec. 1922.

(28) Scris. enc. *Ubi arcano*, 23 dec. 1922.

(29) *Rerum novarum*, n. 19.

(30) Cf. *Rerum novarum*, n. 19.

(31) *Rerum novarum*, n. 7.

(32) Alocuțiune către Congresul Acțiunii Catolice pentru Italia, 16 mai 1926.

(33) *Rerum novarum*, n. 6.

(34) *Rerum novarum*, n. 10.

(35) *Rerum novarum*, n. 35.

(36) Cf. Sf. Toma, *Summa Theologiae*, II-II, q. 134.

(37) *Rerum novarum*, n. 27.

(38) *Rerum novarum*, n. 15.

(39) *Rerum novarum*, n. 7.

(40) II Tes. III, 10.

(41) Cf. II Tes. III, 8-10.
(42) *Rerum novarum*, n. 35.
(43) *Rerum novarum*, n. 34.
(44) *Rerum novarum*, n. 17.
(45) Cf. Scris. enc. *Casti connubii*, 31 dec. 1930.
(46) Cf. Sf. Toma, *De regimine principum*, I, 15; *Rerum novarum*, n. 27.
(47) *Rerum novarum*, n. 16.
(48) Cf. Sf. Toma, *Contra Gentiles*, III, 71; cf. *Summa Theologiae*, I, q. 65, a. 2.
(49) Cf. Scris. enc. *Immortale Dei*, 1 nov. 1885.
(50) Cf. *Rerum novarum*, n. 42.
(51) Ef. IV, 16.
(52) *Rerum novarum*, n. 15.
(53) Cf. Rom. XIII, 1.
(54) Cf. Scris. enc. *Diuturnum*, 29 iun. 1881.
(55) Scris. enc. *Divini illius Magistri*, 31 dec. 1929.
(56) Cf. Epist. Sf. Iacob, cap. 2.
(57) II Cor. VIII, 9.
(58) Mat. XI, 28.
(59) Cf. Luc. XII, 48.
(60) Mat. XVI, 27.
(61) Cf. Mat. VII, 24 ș.u.
(62) *Rerum novarum*, n. 22.
(63) Cf. Mat. XVI, 26.
(64) Cf. Jud. II, 17.
(65) Cf. Mat. VII, 13.
(66) Cf. In. VI, 70.
(67) Cf. Mat. XXIV, 35.

(68) Cf. Mat. VI, 33.
(69) Col. III, 14.
(70) Rom. XII, 5.
(71) I Cor. XII, 26.
(72) Cf. Scris. enc. *Ubi arcano*, 23 dec. 1922.
(73) Cf. Fap. XX, 28.
(74) Cf. Deut. XXXI, 7.
(75) Cf. II Tim. II, 3.
(76) I Tim. II, 4.
(77) Scris. enc. *Mens Nostra*, 20 dec. 1929.
(78) Cf. Mat. XVI, 18.
(79) Cf. Luc. XVI, 8.
(80) Cf. Fil. II, 21.
(81) Apoc. V, 13.

Adevărul de Veacuri

Adevărul de Veacuri este o editură dedicată publicării textelor doctrinare catolice provenite din Magisteriu și din tradiția preconciliară. Oferă lucrări recunoscute, cu respectarea surselor și a sensului original al textelor. Activitatea sa urmărește claritatea, fidelitatea și transmiterea învățăturii.

Regăsiți online întreaga
noastră colecție și cărțile audio

https://linktr.ee/AdevaruldeVeacuri

ISBN : 9798247060420

Independently published